

politic **ZATVORENIK**

GODINA XIX. - STUDENI 2009. CIJENA 15 KN

BROJ **212**

**Razgovor s prof.
dr. Miroslavom
Tuđmanom**

**Komisija *Iustitia
et pax*: protiv
relativizacije i
negiranja zločina**

**Komemoracija u
Zrinu, na Orsuli i
Daksi**

**Srpski zločini u
Voćinu**

**Dokumenti,
sjećanja i
svjedočenja**

NISU LI NAŠI PREDCI IPAK BILI GUSKE?

Da se izjasnim odmah na početku: makar se to kosilo s Darwinovom teorijom evolucije, mislim da su bili. Jasno da je povod ovom razmišljanju upravo aktualni Arbitražni sporazum sa Slovenijom. U prilog teoriji gusaka mogu pobrojiti čitavu nisku događaja u posljednjih stotinu godina, iza kojih je uvijek slijedio gubitak teritorija i sve manji broj stanovnika.

Već nakon Prvoga svjetskog rata bili smo u prilici ostvariti samostalnu državu, no na prvoj sjednici Hrvatskog sabora, 29. listopada 1918., nakon što su raskinute veze s Austrijom i Ugarskom, odlučilo se za novu zajedničku državu Srba, Hrvata i Slovenaca od Soče do Soluna. I tada je skupina hrvatskih intelektualaca upozoravala, kako bi se hrvatski narod mogao izvući iz neprilike u koju je bez potrebe zapao prenaglim zaključkom Hrvatskog sabora. Argumenti za stvaranje vlastite države nisu uvaženi i nakon mjesec dana uvjeravanja, 24 delegata - pardon, gusaka - otputovali su u Beograd i predali Hrvatsku na milost i nemilost srbijanskom regentu Aleksandru.

Bio je to prvi i odmah krivi korak naših političara na početku dvadesetog stoljeća, čije smo katastrofalne posljedice trpjeli i proživljivali do zadnjih godina proteklog stoljeća. Da je tada uvaženo stajalište pametnih ljudi, koji su bili svjesni povijesnog trenutka, naša povijest išla bi drugim putem, vjerojatno bez ogromnih žrtava Drugoga svjetskog rata, a Domovinski rat se ne bi niti dogodio.

Sljedeća amputacija hrvatskog teritorija - Istra, Zadar i otoci - dogodila nam se Rapaljskim ugovorom 1920. godine kao žrtva na oltar dobrosusjedskih odnosa Italije i Jugoslavije. Četiri godine kasnije, umjetno stvorena Riječka država ušla je u sastav Kraljevine Italije.

Mjesec dana nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske, tzv. Rimskim ugovorima tobožnji hrvatski saveznik, fašistička Italija, ucijenila je tek stvorenu državu i uzela dobar dio Dalmacije. A kao tobožnja saveznička vojska i vlast postali su poznati po teroru prema domicilnome hrvatskom puku, pomagali i naoružavali četnike, te opstruirali djelovanje hrvatskih vojnih i civilnih vlasti.

Komunistički nas je režim, uza sve zločine počinjene tijekom rata i poraća osakatio i za dio Srijema i Boku te kod Neuma prepolovio cjelovitost hrvatske obale.

Tijekom Domovinskog rata i stvaranja neovisne Republike Hrvatske ukrali su nam svi susjadi, osim Mađara, barem nešto. Hrvatski narod je protjeran s vjekovnih ognjišta iz Bosanske Posavine i Lašvanske doline, uz pristanak i potpis naših političara na Daytonski sporazum.

I tako smo danas na početku 21. stoljeća jedan od malih europskih naroda nastanjen na ostatku teritorija što su ga čitavo stoljeće unazad «grickali» svi susjadi, uz zdušnu podršku svjetskih sila, zvale se one sile Antante, Osovine ili Europska unija.

Na kraju se pitam, kako to da se u proteklih sto godina mi nismo proširili na račun bilo kojeg od naših susjeda niti za jedan četvorni metar?

*Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika*

politički
ZATVORENIK
GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA

PREDSJEDNIK DRUŠTVА
Alfred Obranić

UREĐNICKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil,
Ljubomir Brdar, Zorka Zane,
Jure Knezović

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREĐNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn
Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kad Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code VBCRHR22 kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

<http://www.hdpz.t-com.hr>

CRVENA PRAVDA

«Nova pravednost», demagoški promičbeni slogan predsjedničkoga kandidata Socijaldemokratske partije Hrvatske, dr. Ive Josipovića, na početku je službene predsjedničke kampanje sveden na riječ «Pravda». Na prvi je pogled time omogućeno efektnije dizajnersko oblikovanje igre riječi «Prav – DA». No malo komu će promaknuti da je time istodobno otvoreno povezivanje s nazivom središnjega boljševičkog lista, Lenjinove, Staljinove i Brežnjevljeve «Pravde». I kao što u hrvatskome pravda ne znači nužno pravicu (nego i, recimo, smutnju, svađu, prepirku), tako ni ruska *pravda* ne znači pravicu, nego – istinu. A kakva je ta *istina* bila, danas je poznato čitavu čovječanstvu.

Josipović ostavlja dojam uglađena intelektualca i – s obzirom na dosege Mesićeve vladavine – vrlo je vjerojatno da ni kao mogući predsjednik Republike ne bi ni sebe ni državu izvrgavao podsmijehu, kao što to redovito čini aktualni gospodar Pantovčaka. No da ni ni on nije imun od zabrinjavajućih razmjera ignorancije i manipulacije, pokaže, primjerice, i njegovo obrazloženje protivljenja arbitražnom sporazumu sa Slovenijom. Jasno aludirajući na razdoblje Nezavisne Države Hrvatske, Josipović je ponovio kako nema oprosta onima koji su prije šest desetljeća tuđinu darovali Istru, Rijeku, Zadar i otoka. Dakle, ni kao sveučilišni profesor i predsjednički kandidat, Josipović nije svladao elementarne činjenice iz nacionalne povijesti ne tako davnoga XX. stoljeća. Jer, Istra, Rijeka, Zadar i (neki) otoci predani su tuđinu puno prije proglašenja Nezavisne Države Hrvatske. Ta su hrvatska područja bila žrtve na oltaru jugoslavenskoga ujedinjenja, i kad bismo doista imali državu, u hrvatskim bi se školama postavljalo pitanje, zašto izdajicama nazivamo one koji su bili prisiljeni žrtvovati dio nacionalnog teritorija za kakvu-takvu hrvatsku državu, dok kao nacionalne velikane slavimo one koji su žrtvovali i veća područja radi stvaranja jugoslavenske države, tvorevine koja je i sama po sebi – bez obzira na hrvatske teritorijalne žrtve – bila negacije hrvatske misli i nasilje nad hrvatskim narodom?

Ni središnja točka Josipovićeve kampanje, zahtjev za ustavnopravnim dokidanjem odredbe o zastarjelosti većeg dijela «pretvorbenoga kriminala», zapravo ne može izdržati ni test pravednosti, a kamoli test pravne sigurnosti. On, dakako, računa na opći osjećaj pravičnosti i na opravданo nezadovoljstvo hrvatskih građana sadašnjim stupnjem socijalnih prava. Svi mi, ili bar većina nas, znamenitu «privatizaciju i pretvorbu» smatramo eufemizmom za pljačku. I vjerojatno se upravo radi demagoške eksplozivnosti poziva na reviziju tih zlodjela, u javnosti, ne računajući upravo ovaj mjesecnik, uporno izbjegava upozoriti na to, da retroaktivno ukidanje strogih i preciznih kaznenopravnih normi otvara prostor strahovitoj pravnoj nesigurnosti. S malo karikiranja, može se reći da bi sutradan u povoljnoj saborskoj konstelaciji moglo ponovno doći do retroaktivnog zahvata u temeljne pravne norme, pa se 2011. može kaznenim djelom unatrag proglašiti ono što je 2009. bilo dopušteno.

A ljudi svoje ponašanje prilagođavaju propisima: ako danas čine nešto što je zakonom dopušteno, ne može im se nametnuti obveza da to ipak ne čine, jer će možda ta ista djelatnost sutra biti zabranjena. Takav zahtjev bi bio duboko nepravičan i u protimbi sa svim temeljnim dokumentima o ljudskim pravima: valja se ravnati po zakonima koji vrijede, a ne po zakonima kakvi bi možda trebali vrijediti. Tomu valja dodati još i to, da bi se pravna akrobacija za koju se Josipović demagoški zalaže, dovela do nerješivih problema kao što je sudbina pravnih poslova nastalih nakon neposredne «privatizacije i pretvorbe», odnosno pravni položaj poštenih trećih stjecatelja. Drugim riječima, izgledi Josipovićeve inicijative još su mršaviji od ispraznih Mesićevih obećanja 2000. i 2005., da će u Hrvatsku «vratiti opljačkani novac». No, s političkom pamet koju redovito pokazuju, Hrvati su izabrali Mesića, pa se ne treba čuditi ako opet izaberu njemu sličnoga – Josipovića, pokazujući tako istinitost one prastare, da svaki narod ima vlast kakvu zaslužuje...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

PREDSJEDNIČKI IZBORI.....	4
<i>Mario Marcos OSTOJIĆ</i>	
TKO OD ČETIRI KANDIDATA «DESNICE» IMA IZGLEDA NA USPJEH?	6
<i>Josip – Ljubomir BRDAR</i>	
ZADAR 1944.-2009.....	8
<i>Bruno ZORIĆ, prof.</i>	
STRAVIČNI SRPSKI ZLOČINI U VOĆINSKOME KRAJU 1991.....	9
<i>Miroslav GAZDA</i>	
RAZLIČITE DOGME, ISTA ŽRTVA	13
<i>Davor DIJANOVIC</i>	
RAZGOVOR S PROF. DR. MIROSLAVOM TUĐMANOM ...	15
<i>Tomislav JONJIĆ</i>	
IZJAVA KOMISIJE "IUSTITIA ET PAX" HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE O 20. OBLJETNICI PADA BERLINSKOG ZIDA	19
PROPOVIJEDI ZAGREBAČKOG NADBISKUPA KARDINALA JOSIPA BOZANIĆA NA MJESTIMA RATNOGA I PORATNOG STRADANJA	25
KOMEMORACIJA ŽRTAVA DAKSE	37
<i>Dr. Augustin FRANIĆ</i>	
DAKSA – 65 GODINA KASNIJE .	38
POLITIČKI PROCES PROTIV „ŠUJIČKE GRUPE“ U SVJEDOČENJU STIPANA DUVNJAKA „MEĆAVE“ (I).	39
<i>Mate TADIĆ & Želimir CRNOGORAC</i>	
CRTICE IZ HRVATSKE FINANCIJSKOPRAVNE PROŠLOSTI (II).	43
<i>Prof. dr. sc. Nikola MIJATOVIĆ</i>	
IN DIESEM HEFT	47
IN THIS ISSUE.....	48

VERBA VOLANT...

NE'Š TI ZNANOSTI: VEŽI KONJA GDJE GOSPODAR KAŽE!

«Ujedinjene nacije i dalje imaju pet stalnih članica Vijeća si-gurnosti, a takva arhitektura odražava rasplet njemačkog napada na Poljsku, dakle Drugi svjetski rat (napad SSSR-a na Poljsku Jakovina ne spominje, op. prir.). Nije vjerojatno logično da u Vi-jeću sigurnosti nema Indije ili Brazila, primjerice, ali današnji je svijet ustrojen pobjedom Saveznika nad Njemačkom, Italijom i Japanom. Kad bismo to shvaćali, onda bismo se drugačije pona-šali u svjetskoj organizaciji, učinili bismo nešto da provinciju i sitnozor zamijenimo dalekozorom. Slika je povijesti, pa i nacio-nalne, katkada začuđujuće jasnija pogleda li se iz daljega. O po-litici nemamo što govoriti. Kratkovidnost je tolika da još ni ne vidimo gdje smo došli.»

(*Tvrtko Jakovina, Jutarnji list, 12/2009., br. 4018, 3. rujna 2009.*)

*

MA, LJUDI, NE GOVORI ON O ŠERBEDŽIJI, LEPOM RADI VUKOVARSKOM!

«I hajdemo nešto pošteno ljudski reći! Zar nije blasfemično i morbidno doći na mjesto genocida i etnički očišćenog prostora u BiH, u drugu državu, i to vrijeme trajanja rata, doći dakle u su-verenu i priznatu zemlju, čija se zastava vijori ispred Ujedi-njenih naroda, i raditi igrani film u produkciji druge. Za mene je to užas!»

(*Emir Hadžihafizbegović, o srpskome filmu «Lepa sela lepo gore», snimanom u okupiranom Višegradu, Globus, br. 976, 21. kolovoza 2009.*)

*

KAKO GRADIMO ZAJEDNIČKE USPOMENE I ZAJEDNIČKE MITOVE

«Najteže je bilo doći do Olivera Dragojevića. Na koncu nis-mo uspjeli. Rekao je da ne želi imati nikakve kontakte sa Srbi-jom. Ali smo zato došli do **Gibonija**, što nam je bilo jako važno. **Dino Merlin** se dosta premišljao, ali je na kraju prihva-tio. **Milan Štrlić** nas je odbio...»

(*Igor Stoimenov, režiser serijala «Robna kuća» o fenomenima pop-kulture bivše Jugoslavije, Globus, br. 983, 9. listopada 2009.*)

*

ZAPADNI BALKAN VEĆ IMA «VANJSKE» I «UNUTARNJE» GRANICE

«EU finansijski pomaže u osiguranju 5.000 km unutarnjih granica na Zapadnom Balkanu. Projekti su uglavnom us-pješni...»

(*Teletekst HTV, 16. listopada 2009.*)

*

A KAD JE BIO ŽIV MOJ TATA OFICIR JNA...

(O nastupu u Hrvatskoj:) «Svirao bih da nema telefonije, sni-manja i interneta, da nisam toliko važan koliko ispada da sam va-

žan i da je ta zemlja slobodna kao što je nekad bila. Ona je sada okupirana, a ja ne sviram na okupiranim teritorijima.»

(*Branimir Johnny Štulić, bivši pjevač zagrebačke Azre, s prebivalištem u Nizozemskoj, Jutarnji list, 12/2009., br. 4060, 16. listopada 2009.*)

*

MUĆKALICA IZ LESKOVAC...

«Drago mi je da su se preko mene spojila dva naša provincij-ska grada – Zagreb i Leskovac!»

(*Igor Mandić na književnoj priredbi u Leskovcu, 3. listopada 2009., Slobodna Bosna, god. 15/2009., br. 673, 8. listopada 2009.*)

*

VLADAJ, BRITANIJO, POZVANA SI VLADATI!

«Zamislimo da je svet izdeljen na nezavisne političke jedinice od kojih svaka ima po 2 miliona stanovnika. Postojalo bi 3.000 mirkodržava, od kojih nijedna ne bi priznavala suverenitet dru-gih. To bi, naravno, impliciralo potpunu anarhiju.»

Ipak, ako posmatramo poslednji vek, primetićemo da je upra-vovo trend: stvaranje sve većeg broja malih država koje je uglav-nom bilo rezultat nacionalističkih secesija od multietničkih imperija. Poslednji talas nastanka takvih država pratio je raspad Sovjetskog Saveza. A čak i države sa veoma dugom tradicijom, poput Velike Britanije, imaju problema sa jakim separatističkim pokretima. Kada je o politici reč, svet regredira ka plemenjskoj organizaciji, uprkos ekonomiji koja sve više poprima globalni karakter. (...)»

Jednostavno, na svetu postoji previše 'nacija', bilo pravih bilo potencijalnih, da bi se formirala osnova globalnog sistema drža-va. Situaciju dodatno komplikuje i što su se pojedine nacije vekovima međusobno upetljavale, tako da je praktično postalo nemoguće raspetljati ih.

Mikrodržave nikada neće postati dovoljno male da zadovolje visoke standarde kulturnog identiteta za koje se zalažu čistunci. Stoga je dezintegracija multietničkih država korak u pogrešnom smeru. Ispravan put vodi do demokratskih formi federalizma koje bi imale centralizovani autoritet dovoljan da zadovolji kri-terijume državnosti, ali i poštovanje lokalne i kulturološke po-sebnosti.»

(*Robert Skidelsky, član Doma lordova, profesor emeritus političke ekonomije na Sveučilištu Warwick i član Moskovske škole političkih studija, NIN, br. 3069, 22. listopada 2009., srp. čir.*)

*

SKROMNOST JE NAŠA OBITELJSKA VRLINA!

«O pojedinim epizodama Hrvatske u 20. stoljeću objavljeno je brdo knjiga, nažalost prečesto ideologiziranih, ali knjiga Ive Goldsteina Hrvatska 1918-2008. u izdanju EPH – Libera prva je dezideologizirana historiografska sinteza o tom razdoblju.»

(*Slavko Goldstein, tata Ive Goldsteina, Jutarnji list, god. 12/2009., br. 4084, Zagreb, 10. studenoga 2009.*)•

DIMITROVIĆ: RAČAN SE PROTIVIO VIŠESTRANAČKIM IZBORIMA 1990. GODINE!

Kad je prije nekoliko godina umro Ivica Račan, prvak Saveza komunista Hrvatske, trebalo je, pak, dočekati da Drago Dimitrović, koji je od 1986. do 1990. bio

Dimitrović i Račan 1989.

vatske, čija je zvijezda zasjala nakon mračnoga Karađorđeva u prosincu 1971., pohvalama su ga obasuli ne samo njegovi partijski drugovi i istomišljenici, nego i oni za koje bi se – bar na prvi pogled – reklo, da mu imaju razloga ne kaditi. No, Sanader, Šeks i njima slični, u svojim su pohvalama mrtvomu drugu nadmašili i Mesića i Jurjevića. Veličalo se Račana kao jednog od najzaslužnijih tvoraca samostalne i demokratske Hrvatske, a zapravo se – kako je mogao vidjeti svatko tko je htio vidjeti – tim servilnim nekrolozima dokazivalo vlastitu pripravnost na trgovinu nacionalnim idealima i ciljevima.

Trebalo je, pak, dočekati da Drago Dimitrović, koji je od 1986. do 1990. bio sekretar predsjedništva CK SKH, u razgovoru za *Globus* (br. 984 od 16. listopada 2009.) ispričao kako su stvari iznutra ipak izgledale bitno drugačije: dok je tzv. reformska struja unutar vodstva SKH zagovarala višestranacke izbore jer je, s jedne strane, bila prisutna Miloševićevom antibirokrat-

skom revolucionjom koja im nije ostavljala prostora za uzmak, a s druge je strane bila svjesna kako je narodno ogorčenje narastalo do te mjere, da se sa svakim danom otezanja drastično smanjuju izgledi da Partija zadrži makar djeliči vlasti, Račan se zapravo snažno protivio raspisivanju izbora. Još u prosincu 1989., puno nakon pada Berlinskog zida, dok je Ceaușescu odbrojavao zadnje dane života, Račan je govorio: «Nije još vrijeme.» Kao tobože «sjajan taktičar», on je nesumnjivo naslućivao da će višestranacki izbori dovesti do sloma komunističkog poredka i raspada Jugoslavije, jedinih dviju vrijednosti kojima je bio doista privržen... (M. V.)

XI. kongres SKH (1989.)

POLAKO MELJU MLINOVI GOSPODNIJI...

Pred kraj listopada 2009. u Bavarskoj je, na temelju uhidbenog naloga njemačkoga Saveznoga vrhovnog suda, uhićen pouzdanik jugoslavenske obavještajne službe, Luka Sekula (66). Osumnjičen je za izvršenje atentata na hrvatskoga političkog emigranta Stjepana Đurekovića, u sklopu postupka protiv Krunoslava Pratesa, koji je 2009. pravomoćno osuđen na doživotni zatvor radi sudjelovanja u tom zlodjelu. Dok hrvatske vlasti – kao slučajno – o svemu šute i istodobno uporno sa-

botiraju svaki pokušaj da se pravna država dočepa preostalih osumnjičenika (Jo-

Njemačka Policija uhitila bivšeg agenta Udbe Luku Sekulu

Uhićen atentator na Đurekovića?

Sekulu je ispitavao istražni sudac te ga zadržao u zatvoru u Münchenu

• ZAGREB Nekadašnji agent Službe državne sigurnosti SFRJ Luka Sekula (66), uhićen je u utorak na području Münchena zbog sumnje u umiješanost u ubojstvu hrvatskog emigranta Stjepana Đurekovića 1983. u Wolfrathshausenu kod Münchena. Sekulu su uhitili službenici bavarskog krim-ureda na temelju uhidbenog naloga kojeg

lani u rujnu njemački Savezni vrhovni sud. Kako je jučer priopćilo njemačko Savezno tužiteljstvo, postoji osnova sumnja da je Sekula zajedno s više supočinitelja izravno sudjelovao u likvidaciji 28. srpnja 1983. godine i to po nalogu Izvršnog vijeća CK SKH. Sekulu je sudac ispitao te je zadržan u pritvoru.

Njemačko tužiteljstvo "naćelo" je rasvjetljavanju ubojstva Đurekovića prije nekoliko godina optuženjem dousnika SDS-a Krunoslava Pratesa. Prates je osuđen na doživotni

zatvor, a Nijemci su od tada zbog istog tibojstva raspisali tjeralice za još šestoricom hrvatskih državljana, Josipa Perkovića, Zdravka Mustaču, Ivana Lasiću, Borisa Brneliću, Ivana Četiniću, Brune Smokvine i Marina Modrića. • Ž. Petrušić

sipa Perkovića, Zdravka Mustaču, Ivana Lasiću, Borisa Brneliću, Ivana Četiniću, Bruna Smokvine i Marina Modrića), njemački su elektronički i tiskani mediji «slučaj Sekula» popratili zanimljivim naslovima, poput onoga: «Kroatischer Killer nach 26 Jahren gefasst» («Hrvatski ubojica ulovljen nakon 26 godina»). Tako je hrvatsko ime iznova postalo žrtvom: Hrvati su ubijani u ime Jugoslavije, a danas se njihove ubojice naziva – hrvatskim... (B. N.)

PREDSJEDNIČKI IZBORI

Mnogi me pitaju, za koga glasovati na predsjedničkim izborima. Pokušat ću sebi i njima odgovoriti iskrenom objektivnošću, bez žrtvovanja istine i općeg dobra.

Na svečanosti Dana hrvatskih mučenika u Udbini, 12. rujna 2009., hvarsko-bračko-viški biskup **Slobodan Štambuk** je sugerirao jednu mogućnost koju podržavam: „*Pred nama su izbori za predsjednika države. Koliko ono imamo kandidata? Oprostite mi što im ne znam točni broj! Svi oni vole! Što vole i koga vole?! I ne bi li bilo normalno i poželjno, da u katoličkoj Hrvatskoj njezin predsjednik bude katolik?! Ali ne samo po svjedočanstvu krsnog lista, nego po svjedočanstvu života, po vjeri! Smiju li katolici ove Zemlje misliti tako, nastupati tako, postupati tako?!*“ U intervjuu objavljenom u tjedniku „Nacional“ od 14. travnja 2009., predsjednik Republike **Stjepan Mesić** je dao jedan odgovor koji se meni osobno ne sviđa: „*Moj nasljednik mora biti antifašist...*“.

Biskup pita sebe i druge, predsjednik ne pita ni sebe ni druge, nego nameće: „mora“.

Već je tu prisutna jedna bitna razlika među njima, koja otkriva dvije duboko suprotstavljene koncepcije, koje će se, po mom mišljenju, suočiti na predsjedničkim izborima. Prva, koju bismo mogli definirati kao državotvornu, bila je i ostala hrvatska i katolička prije i nakon pada Berlinskog zida, da ne idemo dublje u povijest. Druga, koju bismo mogli definirati kao „antifašističku“, bila je i ostala jugoslavenska i protocrkvena i dvadeset godina nakon pada Berlinskog zida, što demokratski svijet upravo sada slavi. Postoji i treća „konceptija“, koju bismo mogli definirati kao oportunističku, ona je cinična, vjeruje samo u moć novca i sve prilagođuju svojim prizemnim ciljevima.

Prva je prirodnji nositelj hrvatske baštine, druga jugoslavenske, a treća никакve. Prva gradi i brani, druga ruši i optužuje, a treća „jamlja“.

Može zvučati grubo, ali je tako. Odnos državotvorne i „antifašističke“ konцепcije prema prošlosti i prema žrtvama, prema

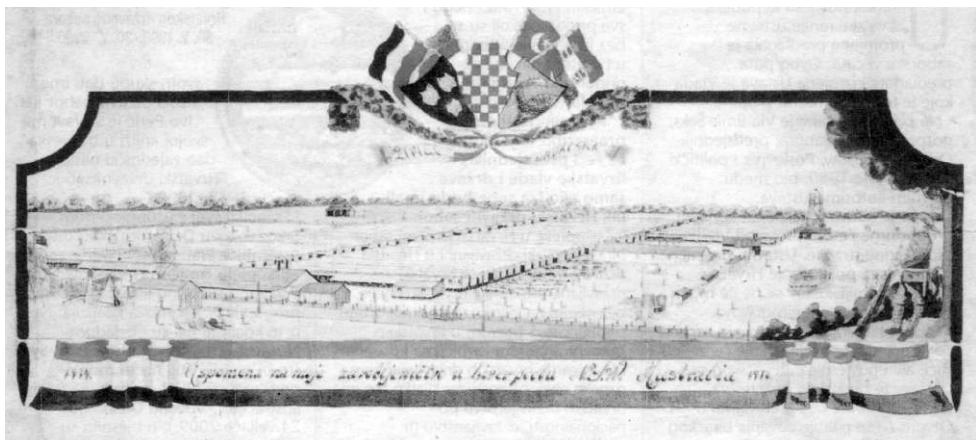
Piše:

Mario Marcos OSTOJIĆ

Crkvi i državi, prema Domovinskom ratu i Haaškom sudištu, prema Bosni i Hercegovini i izvandomovinskim Hrvatima, i prema onome što se naziva međunarodna zajednica, jasno pokazuje da je to tako. Oportunisti pak mogu biti na jutarnjoj misi, a nakon mise podržati pobačaj i homoseksualne brakove; ovisno o potrebi mogu biti antikomunisti ili antifašisti, konzervativci ili liberali, s koncerta Mar-

imaju novaca, a dvojica ne; moja je želja da pobijedi jedan od njih ili kandidat koji još nije najavio svoju kandidaturu, a zagovara one vrijednosti na koje je aludirao biskup Štambuk.

Državotvorni kandidat trebao bi biti svjestan da će, pobijedi li, biti na razini zadatka samo ako uvidi da njegov cilj nije puka promjena na predsjedničkom mjestu, nego istinska promjena sustava, odnosno da će raditi na rekonstrukciji republikanske i demokratske države u institucionalnoj pustinji koju će dobiti u nasljdstvo.

ka Perkovića Thompsona otići na koncert **Gorana Bregovića**, navijati za **Dinamo** i za **Hajduk** i propovijedati hrvatstvo mašući jugoslavenskom zastavom, ili jugoslavenstvo mašući hrvatskom. Sve samo da bi se dočepali položaja, koji znači novac i moć i, što nije manje važno, imunitet.

Na biskupovo pitanje, moj je odgovor da bi, naravno, bilo poželjno i normalno da predsjednik Hrvatske bude Hrvat i katolik kako na riječima, tako i na djelima. Ja to želim, to sam uvijek mislio i za takvog bih glasovao, ako bi se pojavio kao kandidat na predsjedničkim izborima. Imamo li takvog kandidata?

Zasad, ugrubo, „antifašisti“ imaju tri kandidata i medijsku podršku. Oportunisti imaju dva kandidata i puno novaca, a jedan i medijsku podršku. Državotvorci imaju četiri kandidata koji predstavljaju u manjoj ili većoj mjeri tu opciju, nijedan od njih nema podršku medija, dvojica

državotvorni kandidati u ovom trenutku se bore protiv „antifašističke“ i oportunističke opcije, ali i međusobno. Ako smatraju da glavni cilj nije samo zamjeniti jednog predsjednika drugim, nego i demontirati jedan poguban sustav koji se grčevito nastoji održati, onda bi bilo razborito da se ne bore pojedinačno, nego da budu svjesni kako su dio jednog projekta kojem je cilj da Hrvatska uistinu bude demokratska, republikanska i socijalna država.

Znak njihove političke zrelosti bi bio da postignu dogovor po kojemu će predsjednički kandidat državotvorne opcije biti onaj koji objektivno ima veće šanse da uspije i da ga ostali podrže, aktivno, a ne samo povlačenjem iz utrke. Prethodno bi trebali potpisati sporazum kojim se obvezuju promicati dugoročnu stabilnost zemlje na temelju nekoliko ključnih političkih ciljeva, koji će jamčiti perspektivu naše demokracije na gospodarskom, socijalnom i institucionalnom planu. Da se ne

bi dogodilo da zbog precijenjenosti vlastite snage budu eliminirani jedan po jedan, pa dobijemo još jednog „antifašista“ ili oportunista.

Samo zajedničkim snagama mogu vratiti Hrvatima budućnost koju su im oduzeli „antifašisti“ i oportunisti. U suprotnom, njihov neprihvatljivi individualizam, njihova skromna namjera da odigraju, da se izrazim nogometnim jezikom, međusobnu polufinalnu utakmicu da vide tko će igrati u finalu, mogla bi nas odvesti u još jednu veliku frustraciju. Nije li za naše kandidate, pa i za nas, došlo vrijeme za pokazivanje inteligentne velikodušnosti?

Trebamo osobu koja zna staviti interes narodne zajednice iznad vlastitih, koja je svjesna da današnje poteškoće pogadaju hrvatsko narodno biće i koja će stoga upitati građane, hoće li se prepustiti rasulu ili će zajedno s njom pokušati rekonstruirati zemlju. Osobu koja će jasno reći da je Hrvatska izgubljena u labirintu koji su isplele unutarnje i strane sile, koje pokušavaju srušiti naše specifične nacionalne i društvene vrijednosti. Pravi kandidat ponudio bi konkretnе promjene i odricanja, kako bi otvorio put političke obnove,

preusmjerivši negativnu energiju na izgrađivanje društvenog mira. Ne bi ponudio sebe kao spasitelja, nego kao osobu koja će skromno pomagati svom narodu da nađe pravi put i da skupi dovoljno građanske hrabrosti i volje da sigurno korača zahtjevnim putem svladavanja najtežih i najopasnijih problema.

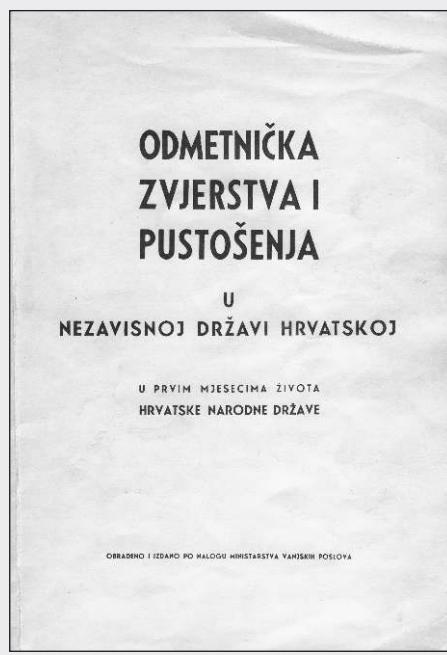
Pravi kandidat bi sigurno podsjetio da je promjena moguća i da je neophodno baciti pogled na naše početke, kako bismo obnovili snage i počeli hodati putem opravka, pokušavajući graditi i tražiti novi smjer. On zna da se oni koji su prihvatali veliku odgovornost ostvarivanja državnosti nisu oslanjali na silu oružja, jer vojska se tek stvarala, ni na snagu saveznika, koji nisu postojali, nego na velike ideale slobode i nezavisnosti.

Dodao bih da je danas ideal pobijediti one koji nas žele pokoriti gospodarski, ali i da tek kad oživimo unutarnje i duhovne snage, možemo oživjeti i materijalne. Makar zvučalo staromodno, tražio bih uzorno ponašanje političara, dužnosnika, poduzetnika, sindikalista, novinara, vjerskih službenika i svakoga od nas, kako bi se pobijedila malodušnost i tuga koja se uvikla u srca Hrvata. Pravi kandidat mora

znati da hrvatski narod ne želi još jednom biti prevaren i da više ne može podnositi jaram diktature, jer ga je osjetio na vlastitoj koži, ali niti laži pseudodemokracije; mora znati da hrvatski narod ne želi pobjedu ili obožavanje jedne stranke ili osobe, već želi konkretno opće dobro i napredak društva. Za vrijeme osamostaljenja i oslobođanja, zajednički interes je prevladao i sve nedaće nas nisu uspjele ni zbunuti ni slomiti. Kasnije, kad su prevladali osobni ili grupni interesi, počele su podjele i sukobi koji su doveli do današnje situacije. Pravi kandidat zna da su Hrvati umorni od praznih govora i da su potrebnii konkretni prijedlozi za ostvarivanje općeg dobra, a ono se ne ostvaruje postizanjem samo izvanjskog reda i dobrim funkcioniranjem institucija, jer opće dobro je samo ono u čemu sudjeluje cijeli narod. Nije dovoljno da ima kruha, nego i da ga svi mogu dostojno zaraditi. Dao Bog da svi budemo na razini koju zahtjeva današnja situacija, i mi birači i naši kandidati, a nadam se da će uskoro moći napisati „naš“ kandidat. (Autor je predsjednik *Hrvatske republikanske zajednice*)•

HRVATSKA FINANCIRA SPOMENIK ZLOČINU NAD HRVATIMA!

U povodu natječaja "Obnova spomenika u Srbu", koji je raspisalo Ministarstvo kulture, Udruga Ličana župe Boričevac uputila je krajem kolovoza 2009. ministru kulture Boži Biškupiću prosvjedno pismo, u kojemu pita: "Je li ustakan u Srbu bio 'antifašistički'?" U svom su prosvjedu podsjetili na to, da je selo Boričevac potpuno opljačkano, razrušeno i na kraju zapaljeno odmah po izbijanju "narodno-oslobodilačkog" ustanka u Srbu, u srpnju 1941., a njegovi su žitelji prisilno raseljeni, samo radi toga što su bili jedina hrvatska i katolička župa u cijelome donjolapačkome kraju. Po završetku Drugoga svjetskog rata, preživjelim je Boričevjanima zabranjen povratak na vlastita, makar razrušena i spaljena ognjišta, a samo ime Boričevac brisano je iz popisa mjesta u Jugoslaviji.

Takvo stanje potrajalo sve do Domovinskog rata i Oluje..»

Radi toga prosvjednici smatraju skandaloznim, da Ministarstvo kulture nalazi potrebnim raspisati natječaj, navodeći kako je za izradu projektne dokumentacije osigurano 200.000 kuna. Je li makar jedna prikupljena i od poreznih obveza Hrvata Ličana, koji, dakle, na taj način financiraju izgradnju spomenika zločincima i zločinu nad njima samima?! Jer, na brojnim spomenicima jugoslavenskim partizanima (?), koji su fotografski zabilježeni u knjizi *Kotar Donji Lapac u NOB-u*, nema – zanimljivo – ni jednoga hrvatskog imena! Treba li dodati, da je Biškupić prosvjed – ignorirao? (M. Z.)

TKO OD ČETIRI KANDIDATA «DESNICE» IMA IZGLEDA NA USPJEH?

Osobno, nemam dvojbi u pogledu izbora budućega hrvatskog predsjednika. Kao hrvatski politički uznik, koji je iskušio surovost i neljudskost komunističke vladavine u bivšoj Jugoslaviji, samim time državnog poglavara prepoznam u osobi sličnoga iskustva ili sličnog senzibiliteta. No, mi smo danas opterećeni nekim novim sumnjama i dvojbama, koje nam nameće suvremena stvarnost. Živimo u jednom dinamičnom vremenu, gdje je prioritet sutrašnjice daleko ispred vrijednosti povijesnih činjenica, koje bi nam trebale biti bez ikakve sumnje učiteljica života i jasan putokaz za tu budućnost.

A. Hebrang

U stampedu bezbrojnih interesa, koji se javno dnevno isprepleću, istina i laž, dobro ili zlo, kvaliteta i nekvaliteta, sve to skupa se izjednačuje i relativizira, tako da običan čovjek u tome i takvom sustavu apsolutno gubi orijentaciju. Pobjedu ne nosi najbolji čovjek i najbolja ideja, nego onaj koga pokriva novac i podupiru najsnajniji mediji. Najveća stradanja ljudi u povijesti činjena su upravo po sirenskom zovu zla, koje je nudilo lažna obećanja. Ništa čovjek nije naučio kroz povijest iz tog iskustva. Obećanje je i danas najuspješnija formula za dobivanje povjerenja ljudi i njihovo podčinjavanje. Najveća prijevara u povijesti ostvarena je Oktobarskom revolucijom i instalacijom ko-

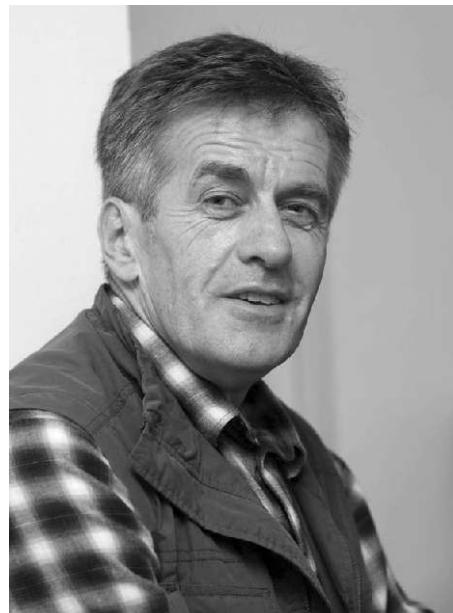
Piše:**Josip – Ljubomir BRDAR**

munizma kao sustava ljudskog blagostanja, koje je ljudima nudilo dobro utemeljeno na pravdi, jednakosti i slobodi. Mili-juni ubijenih, potlačenih, gladih i umirućih po bezbrojnim logorima bili su rezultat toga sirenskog zova, koji je ljudima ponudio te dobrobiti. Neki narodi još i danas čame u tome neljudskom sustavu.

Demokratski višestranački sustavi, koliko god su nepogodni za ostvarenje dik-

kritičnome povijesnom trenutku, u svrhu ostvarenja tisućljetnog sna ostvarenja samostalne države. Na tome je ona i ostvarena. Dalo bi se zaključiti da iznimne i kritične povijesne okolnosti kreiraju iznimne i velike ljudi, koje povijest kao takove slavi.

U mirnim i stabilnim vremenima, izbor predsjednika je lagodniji. Zemlje duge demokratske tradicije u velikoj su prednosti pred nama, jer su izgradile standarde iskušavanja kandidata za visoke funkcije. No, nažalost, kod nas, koji smo takoreči jučer napustili totalitarni sustav, kvaliteta čovjeka nije presudan argument koji

J. Jurčević

M. Tuđman

tature, nisu sasvim otporni na zablude i stranputice, koje su opet rezultat lažnih obećanja na kojima se podgrijavaju nerealne nade.

Povijest je upoznala i onu drugu stranu, tj. velike ljudе koji u političkom smislu nisu ponudili svom narodu lažnu iluziju nego gorku istinu. Zato je u povijesti zapisana poruka britanskog premijera **Winston-a Churchill-a**, koji je narodu ponudio krv, znoj i suze u borbi protiv **Hitlera**. Ostala je zapisana i **Kennedyjeva** poruka Amerikancima, u kojoj ih poziva da promisle što oni mogu učiniti za Ameriku, a ne što Amerika može učiniti za njih. Zar isto tako **Franjo Tuđman** nije pozvao hrvatski narod na jedinstvo i pomirenje u

bi vodio do političkog vrha. Mi još uvijek stenjemo pod teretom „provjerenih“ kadrova iz komunističkog razdoblja. Njihovu „kvalitetu“ promiču njihovi medijski pokrovitelji, koji su medije zauzeli u isto vrijeme kad su istinski domoljubi ginuli, braneći domovinu.

Klasičan primjer medijski stiliziranog projekta, utemeljenog na lažnim obećanjima vraćanja tobožnjih ukradenih mili-jardi dolara, dva je puta za predsjednika Republike izabran **Stjepan Mesić**. Ako i zanemarimo činjenicu da je njegov životni put bila tek karijera jednoga provincijskoga komunističkog aparatčika, koji je za potrebe jugoslavenske obavještajne službe «razrađivao neprijateljsku emigra-

ciju», daleko značajnija je činjenica da je taj čovjek klasični improvizator preskromne naobrazbe, kojima nadoknađuju neznanje. Druga odlika koja bi po definiciji trebala krasiti tu visoku funkciju, jest domoljublje, a Mesić taj osjećaj ne posjeduje ni u tragovima. Kako je o Mesićevim dometima već sve napisano, ovdje ga spominjem tek u kontekstu teze o zavodljivosti sirenskog zova lažnih obećanja, koja, potkrijepljena snažnom medijskom potporom, sigurno krče put do političkog vrha. Poznato je sve i o drugim brojnim „grijesima struktura“, s kojima je Mesić obećao obračunati. Rezultat svih tih obećanja je poznat: od svega će ostati predsjednik upamćen kao „likvidator“ hrvatske obrambene elite, kao haški svjedok optužbe protiv hrvatskih generala, inicijator sumnjivih političkih prijateljstava (Libija, Kuba), sukoba s Crkvom itd.

Eto, upravo iz iskustvu izbora S. Mesića, Hrvatska bi trebala izvući trajne puke. Budući da je on postavio ljestvicu na najnižu moguću razinu, lošijeg predsjednika od njega ipak neće biti moguće izabrati. No, kako je Mesić glavni krivac za materijalnu, duhovnu i moralnu devastaciju zemlje, Hrvatska vapi za čovjekom koji bi revitalizirao te vrijednosti. Za

mene je to **prof. dr. Andrija Hebrang**. Smatram da je on od svih kandidata onaj, koji realno može obnoviti navedene vrijednosti i vratiti hrvatski ponos. Takve ocjene temeljim na njegovu životnom putu. Hebrang je čovjek koji je svoja moralna i domoljubna načela kao i znanje stjecao u okolnostima komunističkog pakla, što ga je proživio sa svojom obitelji. Teško je i u ovoj prigodi nepotrebno opisivati neizreciva stradanja obitelji Hebrang u doba dva nedemokratska sustava, (hrvatskoga) ustaškoga i (jugoslavenskoga) komunističkog. Iz takve žrtve, a ne iz lažne promidžbe proizlazi čovjek koji ne vuče za sobom repove sumnje, ako ne računamo laži, podmetanja, medijske pamflete i kojekakve ankete, što ga uporno svrstavaju na začelje.

Gledajući te „ankete“, čovjek se s nevjericom pita, je li moguće da tako visoko u javnosti kotira npr. **Vesna Pusić**, osoba koja s potomcima ubojica slavi lažni „Dan ustanka“ i obećava „neke nove borbe“, a riječ Hrvatska joj nikada ne prelazi preko usane u pozitivnome kontekstu. U anketama se isto tako stilizira pozitivno i politički redikul **Damir Kajin**, po kojem bi Hrvatska bila tek ogledalo **Titove Jugoslavije**. Nije Hrvatska „zaslužila“ ni medijskog favorita iz redova

SDP-a, **Ivu Josipovića**, koji javno afirma Mesićev stil vladanja. Iz istoga šešira proizlazi i **Milan Bandić**, koji je sada, do duše, disident SDP-a, i njegovo političko djelovanje zaista ne korespondira sa skojevskim standardima jednog **N. Stazića**, **Ž. Antunović**, **I. Antičević**, **Linića**, **Opačićke** itd., ali je vrlo upitno, tko je on zapravo? Jedan polivalentni politički hibrid sa snažnim populističkim *štihom*? Čovjek koji druguje sa svim društvenim i političkim asocijacijama, s Crkvom, športskim društvima itd. Zapravo sa svima i s nikim u sukobu. Sve to u svrhu vlastite karijere. Međutim, ne postoji ništa kapitalno, što bi ga kvalificiralo za funkciju za koju se natječe. On je npr. mogao učiniti više (a nije!), da se preimenuje trg zločinca Tita u Kazališni trg. Nije učinio ništa ili bar nije učinio dovoljno, da Zagreb dobije spomenik i prikladan trg u slavu prvoga hrvatskog demokratski izabranog predsjednika itd. Osim toga, teško je kod Bandića uočiti neku kapitalnu odluku, koja bi ga definirala kao političara visokoga državničkog formata. Što takvi kandidati mogu ponuditi Hrvatskoj, osim da u slučaju pobjede preuzmu turistički plan Mesićevih skitnji po svijetu?

Izvan toga otvoreno lijevog sustava nalazi se **Nadan Vidošević**, koji prividno nastupa kao solo-igrač, ali koga bi već po kriteriju sumnjiva bogaćenja trebalo diskreditirati. U taboru tzv. desnice, uz dr. A. Hebranga, preostala su još tri kandidata. To su **dr. Miroslav Tuđman**, **dr. Josip Jurčević** i **dr. Dragan Primorac**. Bilo bi nepošteno tim ljudima imputirati nekvalitetu ili neke grijeha. Unatoč nekim, pa i krupnijim razlikama među njima, jasno je da s njima na čelu države Hrvatska sigurno ne bi izgubila, ali je velika šteta u tome što oni nemaju realnih izgleda za uspjeh. Radi toga ključna opasnost prijeti u rasipanju glasova. Bilo bi, dakle, puno bolje da su se udružili u izbornoj borbi za onoga koji je objektivno favorit među njima – za Andriju Hebrangom. I to je upravo razlog naše strepnje, jer domoljubnoj Hrvatskoj, baš u presudnom trenutku prijeti naša poslovnična razjedinjenost i rascjepkanost. Uslijed toga postoji realna opasnost da nam dirigirani mediji, lažna obećanja i lažni lidera nametnu novoga Mesićeva „klona“. Preostaje nam samo nada, da je naša budućnost ipak u Božjim rukama i narodnoj mudrosti...•

BANAC O KOMUNIZMU

Dok je kritizirao **Tuđmana** i močvarom nazivao prilike u Hrvatskoj, poznati je povjesničar **dr. Ivo Banac** bio miljenik tzv. neovisnih medija. Bio je stalni suradnik *Feral Tribunea*, a u *Globusu*, *Nacionalu* i sličnim tiskovinama su mu širom otvarali vrata. No kad se jednom dohvatio zločina jugoslavenskih partizana, i kad se okomio na komunističku ideologiju (kojoj je i sam nekad bio vjernim sljedbenikom), Banac je postao *persona non grata*. Svaki njegov istup doživljava osude, pa se čak i Hrvatski helsinski odbor naziva hrvatskim nacionalističkim, pače ustaškim odborom.

A evo njegove ocjene prilika u Hrvatskoj: «*Stanje je mnogo gore nego početkom devedesetih. Ne samo da se ne govori o lustraciji bivših suradnika komunističke obavještajne službe, nego je riječ o potpunoj apologetici tog režima. (...) To zapravo pokazuje, da se naše društvo nije izvuklo iz struktura komunizma, jer su na gotovo svim ključnim*

Dr. Ivo Banac

pozicijama ljudi 'iz prošlog sustava'». (Večernji list, 11. studenoga 2009.) Na istome mjestu on ocjenjuje kako je pogrešno držati «da je jugoslavenski režim bolji od drugih 'bratskih' režima. Sudjelje Josipu Perkoviću i Krunoslavu Pratesu u Njemačkoj najbolji je primjer kako Hrvatska potpuno amnestira bivšu komunističku obavještajnu zajednicu. Hrvatske su vlasti taj proces potpuno bojkotirale.» (L. V.)

ZADAR 1944.-2009.

Predsjednik Republike Hrvatske na odlasku, **Stjepan Mesić**, na poziv tzv. antifašista (jugoslavenskih komunista), kao pokrovitelj je u Zadru nazičio obilježavanju obljetnice «oslobođenja Zadra» dne 31. listopada. Tog se dana 1944. navodno zbio ulazak partizana u grad Zadar. No, prema pripovijedanju starijih Zadrana, i sam dan ulaska jugoslavenskih partizana u Zadar je sporan. Naime, kako komunistima nije bilo prikladno obilježavati tu obiljetnicu na dan 1. studenoga, upravo na katolički blagdan Svih svetih, obljetnica je pomaknuta jedan dan unatrag.

Bez obzira na osnovanost ili neosnovanost te tvrdnje, ostarjeli «antifašisti» i njihovi sljedbenici u Zadru tradicionalno čuvaju uspomenu na svoj dio "revolucije". U tome su im se pridružili i zadarski gradonačelnici: i oni već neko vrijeme 31. listopada polazu vijence, ali ih ipak odbijaju položiti ispred megalomanskoga jugoslavenskoga partizansko-komunističkog spomenika sa zvijezdom petokrakom na Gradskom groblju. Lokalni «antifašisti» takvim obilježavanjima nisu zadovoljni. Oni traže da se vijenci polože ispred zvijezde petokrake, a s tim se slažu i čelnici lijevih političkih stranaka. Bez obzira na sva stradanja hrvatskoga naroda u Drugoma svjetskom ratu i poslije njega (a samo na području Zadarske županije Komisija za ratne i potratne zločine Sabora je utvrdila više od 23 grobišta!), ostarjelim jugoslavenskim partizanima i ljevičarima zvijezda nije zločinački simbol, koji treba ukloniti i zabraniti.

Dolazak *predsjednika - antifašista* u Zadar popratio je i miran prosvjed članova zadarskog ogranka Udruge ratnih veterana "Hrvatski domobran", koji su se pred Gradskom ložom okupili noseći transparente s porukama protiv jugoslavenskih partizansko-komunističkih krvotvorina, kojima se zločinci i borci za Jugoslaviju proglašavaju oslobođiteljima hrvatskoga naroda, tražeći da partizani

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

priznaju svoje zločine i da se provede rezolucija Vijeća Europe br. 1481.

Vratimo se 65 godina unatrag. Partizani su 31. listopada 1944. vrlo oprezno ušli u grad Zadar, koji je bio stravično porušen od strane američko-britanskog zrakoplovstva, a napušten od strane njemačkih

postrojbi i pripadnika talijanskih republikanskih fašističkih vlasti, koji su morskim putem otišli prema Rijeci. U literaturi iz bivše Jugoslavije s ponosom se ističe da je odmah skinuta talijanska zastava s crkvenog zvonika, a zavhorila "naša" zastava s crvenom zvijezdom te da je grad vraćen izvornom stanovništву, Hrvatima i Srbima (!). Građane Zadra čekalo je razdoblje partizanskog terora, mnogi su strijeljani, a na ulicama su visjeli proglaši s popisima osuđenih na smrt i konfiskaciju imovine. Te osobe su po kratkom postupku proglašili ratnim zločincima i narodnim neprijateljima. Unatoč godinama talijanizacije Zadra i njegova hrvatskog stanovništva, hrvatsko podrijetlo ubijenih očito je iz prezimena. Određen broj osoba je također odveden i bačen u jamu Lavernaku na Kornatima.

Ulazak jugoslavenskih partizana u Zadar nije značio njegovo oslobođanje, već samo promjenu okupatora, koji je - kao što su Talijani provodili talijanizaciju naseljavanjem svojeg naroda i odnarođivanjem Hrvata - naseljavao nehrvatski ži-

valj, uglavnom Srbe, i provodio komunistički teror. Treba podsjetiti na to da je hrvatski Zadar sve do Domovinskog rata bio okovan kasarnama jugoarmije i naseljen "vojnim licima" iz cijele Jugoslavije. Unatoč povijesnoj istini, u samome središtu Zadra postoji i ulica koja nosi naziv 31. listopada 1944., a npr. ulica s imenom hrvatskog mučenika Ive Mašina smještena je na zabačenom dijelu periferije grada.

I na kraju, kao činjenicu kako su komunisti branili svoju istinu, spomenimo slučaj hrvatskoga političkog uznika **Ante Dokoze** (r. 1926. u Zadru). On je presudom Vojnog suda u Skopju 1950. osuđen na 3 godine zatvora s prisilnim radom. Između ostaloga što mu je po krivičnom djelu širenja neprijateljske propagande stavljeno na teret, ovom ćemo prigodom izdvojiti sljedeće: Dokoza se krajem lipnja 1950. godine nalazio na odsluženju vojnog roka u jugoarmiji, gdje ga je za vrijeme održavanja sata zastavnika pitao, što zna o oslobođenju Zadra od strane partizana. On ništa nije odgovorio, jer nije želio lagati, a znao je da ni istinu javno ne smije izreći. Poslije završenog sata, Dokoza je u razgovoru s vojnicima **Lukom Majstorovićem**, **Mujom Nezirom** i drugima otprije rekao: "Što me pitaju, kad borbe za Zadar nije bilo. Nijemci su se povukli i partizani ušli, a onda da govorim o nekim borbama, a nije ih bilo, i zato sam šutio". Dosta za tri godine robije!•

VUKOVAR

*Poslije toliko žrtava
nakon svih razaranja
očaj je moja domovina.*

Vojislav SEKELJ

STRAVIČNI SRPSKI ZLOČINI U VOĆINSKOME KRAJU 1991.

(Da se ne zaboravi ono što neki žele da se zaboravi!)

Voćin je smješten na sjeveroistočnim obroncima Papuka, na području Zapadne Slavonije. Prvi pisani tragovi o njemu sežu u XII. stoljeće, a sve je vrijeme nastanjen hrvatskim življem. Sredinom 16. stoljeća pada Voćin pod tursku upravu, koja omogućuje naseljavanje muslimanskoga i vlaškog življa, koje ostaje na ovom području i nakon oslobođenja od Turaka koncem 17. stoljeća. Tijekom stoljeća Voćin se razvijao u jako proizvodno, obrtničko i trgovačko središte sa snažnim kulturnim i vjerskim životom. Bogatstvo prirode i vodotoci rijeke Voćinke te izuzetan gorski zrak uključuju Voćin u poznata turistička izletišta, a župna crkva Pohođenja Majke Božje, sagrađena u 15. stoljeću, određuje ga kao kataličko svetište. I u ratu za oslobođenje od Turaka, i u Prvome i u Drugome svjetskom ratu Voćin je strašno razaran, a kao nagradu za "pobjede", u voćinski je kraj sustavno dovođen srpski živalj, čime se mijenja nacionalna i kulturna struktura na štetu starosjeditelja Hrvata. Jedna od posljedica takvoga razvitka jest i počinjenje novih zvjerstava i zločina koje su srpski žitelji Voćina počinili nad svojim susjedima Hrvatima u Domovinskom ratu.

Početkom demokratskih promjena odnosno izborima 1990. komunisti i njima privrženi Srbi gube vlast na razini države, pa se isto događa i u voćinskom kraju. Usponedno s tim se Srbi ovoga kraja pripremaju za otvorenu pobunu, naoružavaju se uz pomoć JNA i otvoreno prijete oružjem. Samo mjesto Voćin brojilo je 1991. godine 1.160 stanovnika, dok je cijela općina Voćin imala oko 3.000 žitelja, od čega je Hrvata bilo oko 85 posto, dok su preostalih 15 posto činili Srbi i pripadnici ostalih manjina. U Voćin tada dolaze četnički orijentirani srpski političari **Jovan Rašković, Milutin Karadžić, Jovo Opačić** i drugi, koji podupiru protuhrvatsku pobunu i predlažu stvaranje (č)etnički čistog prostora tzv. "SAO Zapadna Slavonija" u okviru "Velike Srbije". U lipnju

Piše:

Miroslav GAZDA

1991. u organizaciji Srpske demokratske stranke (SDS) i JNA za područje Slavonije i Baranje, Srbi voćinskog kraja formiraju tzv. oslobođilačke jedinice teritorijalne obrane SAO krajine (Srpska autonomna oblast) Zapadna Slavonija, potom XII. slavonsku udarnu brigadu i policiju SAO krajine, a za područje Osijeka, Našica, Orahovice, Slatine i Voćina, tzv. V. partizansku brigadu JNA. Nešto kasnije u Voćin stižu četničke formacije iz Srbije: "Beli orlovi" i "Srpski pokret obnove" iz Čačka.

Crkva Pohoda Blažene Djevice Marije u Voćinu nekad

Iz okolnih mjesta: Slatine, Mikleuša, Čačinaca, Orahovice i pripadajućih im sela, mjesni Srbi odlaze u Voćin, uključuju se u oružane formacije, osnivaju svoju vlast i teritorijalno se odvajaju u tzv. SAO Zapadna Slavonija. Dok pripadnici ostalih manjina ostaju u ogromnoj većini lokalni Hrvatskoj, velika većina Srba priklanja se pobunjenicima odnosno agresoru. Na voćinskoj području Srbi su pod oružje rasporedili preko 2.000 ljudi u XII. slavonskoj brigadi i V. partizanskoj brigadi, naoružali srpske civile i primili 600

Šešeljevih "Belih orlova". Suživot u Voćinu i ostalim hrvatskim selima u okruženju SAO krajine izgubio je svaki smisao. Brojčano premoći Srbi, dobro naoružani i predvođeni oficirima JNA dne 19. kolovoza 1991. zatvaraju sve komunikacije postavljanjem cestovnih barikada i naoružanih straža na svim smjerovima prema Virovitici, Slatini i Orahovici. Unutar okruženja Srbi puškaraju, provaljuju i pljačkaju imovinu u hrvatskim kućama, zaplašuju i maltretiraju nenaoružane Hrvate.

U kolovozu 1991. odvedena je prva četnička žrtva, Hrvat **Branko Ilić**, poslovodja u hotelu u Voćinu. Ubijen je u predjelu Gudnoge. Hrvatsko je pučanstvo u potpunoj izolaciji, bez prava na kretanje. Pojedince odvode na stalna ispitivanja, tjelesno ih se zlostavlja, uključuju se u radne jedinice, ograničena im je a kasnije i zabranjena opskrba u trgovinama. Potom su četnici umorili **Franju Banovca** iz Huma, a koncem kolovoza **Željka Galovića**, također civila, kojeg su ubili u šumi Lisičine. Sredinom listopada četnici hapse **Antuna Volfa**, odvode ga na lager Sekulinci i tamo ubijaju. Tu je ubijen i **Mirko Vučeta**, zarobljeni pripadnik 64. samostalne bojne ZNG-a Slatina. Potom četnici u Voćinu uhićuju 33 mještana hrvatske nacionalnosti, među njima i **Dragu Dorića**, koga muče i potom odvode u nepoznatom smjeru. O njegovoj судбини ni danas se ništa ne zna. Tijelo mu nije pronađeno. Dne 3. prosinca četnici ubijaju **Ivicu Bona, Dragu Ivanovića, Gorana Salača i Vladu Supana**, voćinske Hrvate koji su bili određeni na radnu obvezu. Tri dana kasnije, 6. prosinca 1991. četnici provaljuju u kuću obitelji Šimić. Tu kolju **Ivana Šimića**, njegovu suprugu **Mariju** i punicu **Veroniku Ament**. Uz poklane ljude pronađena je potvrda popljačkanih predmeta i vrijednosti, s naznakom da su stvari oduzete za potrebe SAO Krajine. Za vrijeme ove zvierskog divljanja četnika po Voćinu, u Humu, selu neposredno do Voćina, do-

maći Srbi uz pomoć voćinskih četnika provaljuju u kuće Hrvata, maltretiraju, hapse i odvode obitelji **Marijana Đuzela, Banovca i Ivezića**, dok su im kuće i gospodarske objekte poplačkali i spalili.

U ranim jutarnjim satima 13. prosinca 1991. temperatura zraka pala je na minus 23 stupnja Celzijusova. U Humu se je čula buka tenkova i hitci četničke armade iz Voćina. Otpočelo je nezapamćeno zvjerstvo, koje normalan ljudski mozak ne može shvatiti, prihvati ni zaboraviti. Bio je to početak klanja i masakra hrvatskih civila u Humu i Voćinu, ničim izazvan, osim možda bolesnom mržnjom prema svemu što je hrvatsko. U jedan sat ujutro tog dana, u Hum dolazi skupina četnika, do kuće obitelji Đuzel, u nju ubacuju bombu, potom iz nje istjeruju ukućane i zlostavljuju ih na velikoj hladnoći. Zatim hitcima iz automatske puške u glavu ubijaju Marijana Đuzela. Četničko orgijanje nastavlja se do kuće **Romana Ridla i Ivana Banovca**, koje četnici kolju, a potom ih spaljuju u njihovim kućama. U susjedstvu četnici ranjavaju **Marka Vukovića**, iznose ga na cestu, kolju, a potom polijevaju benzином i pale ga zajedno s priklanom svinjom.

Dok se u Humu pale hrvatske kuće i gospodarske zgrade, oko 8,30 sati započeo je bal četničkih vampira na ulazu u Voćin, u Pašinoj ulici. Puškarajući i vičući, četnici ubacuju bombe u kuće i pale ih. Razvaljuju nogama vrata kuće obitelji Majić i ubijaju dvoje staraca, **Stipana Majića** i suprugu mu **Anu**. Druga skupina u susjedstvu ubacuje bombe u kuću obitelji Šimić i pale ju. Ukućani, koji su čuli eksplozije i divljanje četnika u susjedstvu, sklonili su se u podrum. No četnici su ih tu pronašli, izveli na dvorište i pobijali. Tu su ubijeni **Jaga Šimić, Fanika Peršić, Marija Matančić, Branko Medić i Stjepan Matančić**. Dvojicu potonjih su potom spalili. Divljanje se nastavlja, a sljedeća je žrtva starac od 84 godine, **Antun Buljevac**, kojega četnici ubijaju s mačkom u naruču. U međuvremenu četnici ranjavaju Stjepana Jurmanovića ispred njegove kuće, a potom ga još živog kolju i vade mu oči. Nekolicina četnika ubacuje bombe u kuću obitelji Štimac, potom ranjene ukućane kolje: **Stjepana Štimca**, suprugu mu **Marijanu (Bačić)**,

sina im **Jakoba** i njegovu suprugu **Angelu Štimac**. U nastavku divljanja u Karanovoj ulici ubijaju **Alojza Peršića**, a potom **Rozaliju Tomolo**. U isto vrijeme središtem Voćina operirala je druga skupina četnika koji "zoljama" granatiraju kuću, a zatim zvijerski ubijaju Dragutina Volfa. Na području Voćina zvanom Prebenda, četnici pucaju "zoljom" kroz prozor u kuću, a zatim ubijaju vlasnika **Franju Matančića** i njegovu suprugu **Mariju**. Kod samoga križa na Prebendi, u svojoj je kući ubijena **Julka Šimić**, a u njezinu su susjedstvu četnici odrubili glavu **Mari Ivančić**, starici koja je nabrojala 91 godinu. U neposrednoj blizini vo-

supruga **Katica**. Četnici su im sjekirom odrubili glave, a trupla spalili. Ni Srbin **Stojan Nenadović** nije htio ići, pa su ga njegovi četnici ubili. Isto su prošli Srbi **Mile Jorgić i Teodor Ojkić**, za primjer ostalima. Dok se je srpska soldateska s civilima spremala put Banja Luke, nad Voćinom se nadvrio smrad paljevine, eksploziva i izgorjelih životinjskih i ljudskih lešina. Smrt je pokucala na vrata svake hrvatske obitelji, a rijetki preživjeli, sakriveni po podrumima, šahtama i napuštenim svinjcima, molili su Božju milost. Do kasne večeri toga 13. prosinca 1991. Srbi su napustili Voćin, osvijetljen plamenima gorućih kuća i zgarišta. Oko

Voćinska župna crkva nakon zločina

ćinske škole ubijena je satarom za meso starica **Paulina Dorić**, stara 81 godinu. Na ulazu u njezinu kuću, na samome kućnom pragu četnici ubijaju **Mirka Medveda**, a potom mu pale kuću, ubacujući u nju bombe. Toga, za voćinske Hrvate tragičnog dana, stradavaju i **Josip Pajtl, Metod Majdandžić** i njegova supruga **Marija te Željko Lajch**, čije je tijelo spaljeno ali su na rukama ostale policijske lisice.

Bio je to krvavi petak 13. prosinca 1991. godine.

Prema nalogu vlasti «SAO Zapadna Slavonija», četnici su se trebali do kraja toga dana povući prema Okučanima u smjeru Banje Luke, kako bi pred svijetom odigrali igrokaz pod naslovom "egzodus srpskog naroda". Nalog za odlazak dobili su svi, pod prijetnjom smrti, no isto su odobili Hrvati **Tomo Martinović** i njegova

crkve je skupina vojnika JNA, po zapovijedi generala **Milana Trbojevića**, obavljala «završne radove». U rano jutro 14. prosinca, točno u 3 sata i 15 minuta, strašna eksplozija razorila je crkvu. Dijelovi zidova i kamene gromade pronađeni su pola kilometra od mjesta eksplozije, a neeksplodirane granate preplavile su središte Voćina. Dan iza toga u Voćin ulazi Hrvatska vojska s međunarodnim predstavnicima, koji su imali prigodu s preživjelim Voćincima svjedočili o nezapamćenu zločinu *Srba voćinskoga kraja*.

Epilog? Radi izvršenih nedjela i zločina pokrenut je kazneni postupak protiv 71 počinitelja, ali je samo jednomu dosuđena zatvorska kazna. Veliki broj okorjelih zločinaca nedostupni su hrvatskom pravosuđu, a neki su abolirani. U međuvremenu su osuđeni brojni hrvatski vojnici i generali. I da sad sve to zaboravimo?

KAD UMREŠ, VIŠE NISI BRANITELJ...

U emisiji *Hrvatska uživo*, emitiranoj 30. listopada 2009. na prvome programu Hrvatske televizije, pročitano je pismo **Željke Knežević**, kćeri hrvatskoga branitelja iz Pule, **Duška Kneževića**. Puno shvatljivog ogorčenja, pismo rječito govori o današnjoj Hrvatskoj, u kojoj jedino klanjanje jugoslavenskim partizanima i pristup Europskoj uniji «nemaju alternativu»: sve ostalo je na prodaju. Radi toga se ne treba čuditi, ako tužne pojave o kojima ovo pismo svjedoči, počnu žeti tragične plodove u našoj domovini: dvanaest je ura!

*

Dragi tata,

prošao je i 23. dan od kada te nema. Nedavno bi proslavio svoj 44. rođendan. Bože, pa Tek sada shvaćam da ti nisi bio star. Oni sijedi pramenovi na tvojoj kosi i ona dva sijeda roga na bradi, bili su to tek znaci briga koje si nosio.

Kao da si čekao "punoljetnost" države da odeš, ironično, zar ne? Tako davno se čini ta 91'. Godina koja je promijenila sve nas, a vas branitelje najviše. Bio si dobar čovjek i odličan otac, ali počeo si se "gasiti". Baš kao i mnogi. Iščezavao si pred našim očima, tako potiho a opet tako radikalno, oštro, duboko. Gubio si na kilaži, borio se s dijabetesom, s glavoboljama, PTSP-om, otkazivanjem bubrega, moždanim udarom, da bi ti naposljetku srce doslovce "puklo" i jednostavno si otišao. Znao si gdje odlaziš – na neki, zasigurno, bolji, pošteniji svijet.

Da se za ovo nisi borio, to si shvatio i sam. I to nedugo nakon rata. Darovalo si najbolje godine života i riskirao ono naj vrijednije što si imao za "slobodu". Sloboda? Čija? Tvoja? Moja? Naša? Ne! Sloboda onih koji nas ruše od samoga početka. Pričao si mami kako će ovo biti pravna država i kako će se branitelji cijeniti, kao i u drugim zemljama. Moram li ti govoriti u čemu si pogriješio? Mislim da sve i sam znaš. Ne da vas cijene, ne da vas poštju ili vam olakšavaju daljnji život. Oni vas guše, gaze i pljuju, jer za njih ste samo roboti koji su izvršili njihovu ljudavu misiju. Za njih ste samo brojevi, kojih se žele riješiti. Kažem ljigavu, jer kako nazvati ovaj period od 18 godina tzv. "slo-

bode" nego ljigavošću? Kako nazvati sve postupke kojim vas "rešetaju" iz dana u dan, sve njihove pothvate u kojima vas "lome" i ostavljaju da životarite kao napušteni bjegunci u prašumi? Kako nazvati njihov postupak ostavljanja pištolja braniteljima nakon rata kao "uspomenu"? Samo što vam nisu dali i "zlatni" metak da se ubijete i da vas skinu s "tereta".

Tata, koliko se tvojih suboraca ubilo, koliko ih je umrlo nakon rata, a kako žive oni preživjeli? Tata, lupaju li glavom o

kažu da si trebao dobiti dva čina više od čina narednika. Čak sam i ja iz onih papira mogla to zaključiti. Pa ti si obavljao poslove zapovjednika kasarne, radio sa bojnim otrovima, piše da si imao odgovornost za sve. Narednik? Heh, ne moraš mi objašnjavati, znam ja da su se činovi dijelili "šakom i kapom" preko veza. Ti ih nisi imao. Bio si ponosan i na to malo. I meni je dovoljno znati da si bio čovjek i da su te svi voljeli. Znaš, na sprovodu su bili i neki dečki kojima si bio nadređen.

zid, kao što si ti lupao od боли? Imaju li noćne more koje si i ti imao? Osjećaju li se prevareno, kao što si se i ti osjećao? Tata, imaju li i njihova djeca moje godine? Jesu li i njima njihovi očevi umrli na rukama? Jesu li i oni svjesni kako ovo nije država za koju ste se borili? Tata, znam da znaš odgovore, ali ne moraš mi odgovarati. Samo pozdravi i njihove očeve "gore", ako ih možeš pozdraviti.

Pitaš se kako smo mi. Pa loše smo. U papirologiji provodimo sate i sate. Vrte nas u krug s papirima. Toliko potvrda, dokaza. Za što? Jesu li i tebe 91' tražili toliko potvrda, papira?

Znam da nisu. Tada je bilo bitno imati vojsku. Danas vas se žele riješiti. Pogledali su tvoje papire i neki stručniji ljudi,

Kažu da si bio dobar prema njima i da si mnoge spasio, riskirajući svoj život.

E, heroju moj, znamo i ti i ja, da se herojstvo ne mjeri njihovim "titulama" koje se mogu kupiti. Ali, to je danas jedino na cijeni, očito.

Ne brini. Ja te volim takvoga.

Znaš, moramo dokazivati da si umro od posljedica rata, jer inače ne možemo oštvariti neka prava na tvoju mirovinu. Ne razumijem to najbolje, jer ne razumiju to ni ljudi koji bi trebali razumjeti. Zovem ove urede, ali ti ljudi koji tamo rade, ništa ne znaju. Čak ne znaju ni da je objavljen natječaj za braniteljske stipendije, a njihov posao je da to znaju prvi. Znaš, seka i ja više nemamo pravo ni na povrat novaca za udžbenike. Kaže mi žena koja radi u

uredu za ta pitanja, da oni nemaju stavku u zakonu koja će definirati što s djecom branitelja koji umru. Rekla nam je da po njenom nemamo pravo na ništa. Valjda više nismo djeca branitelja, a ti nikada valjda nisi ni postojao, a kamoli bio branitelj.

Znaš, čudni su ti ljudi tamo. Uopće ne razumiju ono o čemu pričaju. Ponude ti svoga besplatnog pravnika ili savjetnika, i kada izađeš iz njegove kancelarije, osjećaš se još gluplji nego što si bio kad si ulazio. To su ti još jedini koji "kradu" radna mjesta sposobnim ljudima. Kažu da je "debela veza" neraskidiva. Sada se slažem s tim.

Tata, ovo ti ne pišem samo da ti predviđam za kakav si se "svijet" borio, ovo ti pišem da se i oni branitelji koji su još živi, pripreme na sve i da znaju u kakvim će problemima ostaviti svoje najbliže. Ovo pišem kako bi se ti živući branitelji borili a ne predali. Kako bi se uzdigli, a ne klonuli. Kako bi shvatili da one koji sjede u udobnim foteljama ne će pogoditi njihovo samoubojstvo, već njihova odlučnost da žive, da pokažu da nisu odustali.

Tata, ovo ti pišem, kako bi pokušala spasiti barem jednog branitelja od smrti. Kako bih smanjila broj djece koja će se sutra probuditi bez očeva. Kako bi potakla ostale da se udruže, da se sastaju, da razmjenjuju mišljenja iz ratnih dana i da se podupiru. Jer vas su razbacali kao kuglice, svakoga u svoju osamu. Pustili su vas da sami preživljavate i da se sami uzdižete nakon pada. Tata, bilo bi vam lakše da ste se ponekad okupili. Jer samo vi, koji ste 91' hodali po popaljenom tlu, znate kako je to hodati užarenih stopala i samo vi znate kakav je osjećaj "gorjeti" ili gorjeti za ideale. Samo vi znate koju bol u sebi nosite i samo vi sami sebe najbolje razumijete.

Tata, ovo ti pišem, jer želim da znaš da ne ćeš odustati. Ovo ti pišem jer ne želim da se zaboravi. Ne želim da se opet ponovi, iako znam da hoće. Nažalost, ti nisi jedini.

Tata, sada moram otići, došla sam te samo obavijestiti, ako nisi, slučajno, znao - da kad umreš, više nisi branitelj. Volim te, to znaš.♦

PISMO HRVATSKOME VOJNIKU

Što me najviše, danas, uzbudiće? Ratni događaji, dakako.

Bojim se patetike. Da ne bi zamrljala misao ili, još više, istinu. Ne možemo ne vidjeti da je danas, u ovo hrvatsko vrijeme, sažeto mnogo misli, djela i života našega naroda. Sažeta je povijest onako kako nismo prije godinu dana mogli ni zamisliti. Ponavlja se prošlost u sažetom obliku od samih metafora. U nekoliko dana - stoljeća događaja. Zbilja smrti, ognja, ruševina, strašnih strahovanja. U svim gubicima hrabri nas, diže nas u zanos, oduševljava ipak hrabrost, kao djelo. Da djelo. Ne luda hrabrost, nego duhovna veličina kao djelo.

Mislili smo donedavna da se svijet promijenio. Da više neće biti veličine te vrsti: žrtve života za slobodu, za domovinu. Da je domovina čovjeka među svim ljudima na Zemlji, da će ona hrvatska prijemčivost, gostoljubivost i želja za prijateljstvom, za sadržajem života vladati i da će vrijediti samo djela razuma.

Tko je mogao pomisliti da će se mržnja i grabljivost zgusnuti do te mjere i u dušama vrhova znanosti, umjetnosti, vjere, a ne samo među generalima i u onom sloju "bitanga" koje su se uvijek, od najstarijih vremena, nametali kao predstavnici naroda.

Nekada je junaka poštovao i protivnik, odavao mu počasti. Priznavali su ljudstvo i vrline boraca za ideje svoje skupine. Ovaj naš neprijatelj, danas, nema nikakvih ljudskih vrijednosti pa ne može ni zamisliti da ih tko može imati, a pogotovo da ljudske vrijednosti što kome mogu značiti. Nema višestkih osjećaja. Mržnja je najviša vrijednost koju mogu priznati. Nadmašili su svojom neljudskom glupom obijesti sve one osvajače u prošlosti. Turci su prema njima, a ne samo sada nego i u ono davno vrijeme, nastupali kao kulturni i osjećajni protivnik, plemeniti osvajač. I tako se naš vojnik, hrvatski, diže visoko nad dosadašnje svojom plemenitošću.

Naš, hrvatski vojnik, branitelj svoje zemlje, domovine, pokazao je hrabrost i plemenitost kao životni nazor na svijet. Mnogo ih je ali će njihova imena biti podjednacne vrijednosti.

Njihova će imena krasiti najljepše stranice hrvatske povijesti zauvijek. Povijest je ozakonila da ništa ljepše ni slavnije ne može biti od žrtve koju pravi čovjek - vojnik može darovati svojoj domovini.

Na taj se način domovina javlja kao težnja onome što nas konačno ostvaruje kao vlastito djelo, tim više što je zajedničko bratsko djelo i životna sredina.

I eto, borac, vojnik, svojim životom, svojim žarom u borbi, domovini, dakle nama svima, daje još veću vrijednost, obogaćuje nas ponosom i sviješću o svojem narodnom biću.

Zato se danas divim našemu vojniku do zanosa i smatram ga zajedno sa svima našima kao svoga najdražega.

Vjekoslav KALEB (1991.)

Vjekoslav Caleb

RAZLIČITE DOGME, ISTA ŽRTVA

Pogrješno je bilo shvaćanje, da će raspadom komunizma i multietničke Jugoslavije nestati svi problemi. Kapitalistički zapad mnogima je za vrijeme jugokomunizma bio simbol slobode, bogatstva, pravde i poštjenja. Takva je percepcija Zapada u psihološkom smislu odigrala svoju povijesnu ulogu u rušenju komunizma i Jugoslavije. No 18 godina hrvatske samostalnosti dovelo je do nagloga triježnjenja i sasvim drugačije percepcije hrvatskih građana o tome istom kapitalističkom Zapadu, na koga se je još do jučer gledalo kao na utočište u bijegu iz nakradne talionice naroda zvane Jugoslavija.

Prelazak u kapitalističko društvo sa sobom donosi i nova pravila igre. Surovo ekonomsko nadmetanje koje ne mari za žrtve, nesigurnost radnoga mjeseta, redukcija nacionalnih suvereniteta, politička elita koja predstavlja upravljačku klasu transnacionalnih korporacija, samo su neka od obilježja novog ekonomsko-političkog poretka. Nove (geo)političke okolnosti podrazumijevaju i drugačiji način vođenja vanjske politike.

Iako krivnja za povijesne neuspjehove Hrvatske dobrim dijelom leži u činjenici da je Hrvatska zbog svoga geografskog položaja često bila predmetom geopolitičkih eksperimentiranih velikih sila na prostoru još davnog nazvanom *bure baruta*, svaljivanje krivnje isključivo na druge više nema nikakvo opravdanje. U kojoj će se mjeri Hrvatska afirmirati kao ravnopravan subjekt međunarodnog prava, i u kojoj će mjeri očuvati svoj nacionalni i kulturni identitet u današnjem globaliziranom svijetu, dobrim dijelom ovisi i o nama samima.

Hrvatska se politika od 2000. godine svodi na servilno izvršavanje svih diktata i dekreta koji dolaze iz Bruxellesa, i naivno kopiranje zapadnjačkih pravnih i političkih modela. Zanimljiva je stvar da u tome *zapadnjaštvu i europejstvu* prednjače upravo bivši komunistički aparteći i poslušni skojevci, koji su preko noći od mrzitelja «trulog kapitalizma» postali veliki apologeti slobodnog tržišta i ideologije ljudskih prava. Takva se promjena može donekle i razumjeti, jer i komunizam i liberalni kapitalizam dolaze iz slič-

Piše:

Davor DIJANOVIĆ

nog misaono-filozofskog inkubatora, koji se temelji na primatu ekonomije nad politikom te utopiji boljeg društva – onoga besklasnog ili multikulturalnog. Komunizam i liberalni kapitalizam slični su i potome što progone zajedničkog neprijatelja. Uspoređujući komunističku parolu «radnici nemaju domovine» s kapitalističkom «kapital ne pozna granice», vrlo ćemo lako detektirati zajedničkog neprijatelja i komunizma i kapitalizma – to je nacionalizam. No ovdje se postavlja i pi-

Zemljovid tzv. "regije"

tanje integriteta takvih ljudi. Jer ako su jednom izdali svoje dojučerašnje ideale, tko nam jamči da sutra, kada vjetar zapuše u drugom smjeru, ne će iz ormara vaditi nove ideološke kapute?

Hrvatska je školski primjer da većina političara u svom ormaru ima skrojene ideološke kapute za svaki ekonomsko-politički poredak.

Politika upravljačke nomenklature, prema kojoj «nema alternative ulasku u EU», potpuno je pogrešna. Povijesno gledano, politike koje su se vodile načelom «nema alternative», često su završavale u kaosu i neslobodi i nužno mirisu na totalitarizam. Zar konačno nisu i najpoznatiji akteri Drugoga svjetskog rata propovijedali politiku «nema alternative»? Domaćim je izvršiteljima takva politika dobro poznata. Jučer je politička korektnost zahtjevala da ne smije biti alternative Titu i Partiji, danas Bruxellesu i Haaškom kadiji.

Promjena političko-pravnog diskursa i dogmi u ime kojih se legitimira takva po-

litika, manje je važna. Bitnije je da je i u jednom i drugom slučaju na žrtveniku ista žrtva – Hrvatska. I zato ne treba naivno nasjedati na političko i novinarsko difamiranje onih koji preispituju svrsishodnost hrvatskog ulaska u ove ili one političke organizacije. Prije ulaska u bilo koju nadnacionalnu konцепциju, koja za sobom povlači bitno ograničavanje državnog suvereniteta, uvijek treba temeljito analizirati sve prednosti i nedostatke ulaska. EU i sve ostale organizacije ne smiju predstavljati cilj, već isključivo sredstvo za ostvarivanje ekonomskih i drugih ciljeva.

Domaći *europejci*, koji čim prije žele ulazak Hrvatske u Uniju, ne bi li se u toj Uniji ugnjezdili na dobro plaćene položaje i sinekure, ne navode konkretnе brojke i izračune. Umjesto podastiranja činjenica, poseže se za floskulama i difamacijama političkih neistomišljenika, što je tipičan relikt komunističkoga političko-ideološkog sustava. Politika koja se vodi načelom da nema alternative, nužno slabi prevaračke pozicije i povlači za sobom uvijek nove i teže zahtjeve. Takva nas je politika konačno i dovela do današnjeg spora sa Slovenijom. Ako je politička vrhuška do sada bespogovorno svirala po notama koje su dolazile iz Bruxellesa, zašto ne bi i sada pristala na slovensku otimačinu hrvatskog teritorija i kršenje međunarodnih normi i uzusa? Zar nije sam (bivši) predsjednik Vlade jasno rekao da ćemo za ulazak u EU «podnijeti svaku žrtvu»? Zašto se onda danas iščuđavamo nad slovenskim zahtjevima?

I danas je i te kako aktualna **Starčevićeva** mudrost: «Tko sam sebe smatra za sužnja, taj se ne mari čuditi ako ga i drugi takvim sciene». Ili, drugim riječima: u inozemstvu će nas se poštivati onoliko koliko budemo poštivali sami sebe.

Bilo bi zanimljivo istražiti koliko političara uopće znade u kakvu to «Europu» Hrvatska navodno ulazi. Koliko je tih političara pročitalo Lisabonski ugovor? Znaju li političari kakve promjene donosi taj ugovor? Znaju li za sve otvoreni tendencije da se Europska unija pretvoriti u «superdržavu», o čemu je nedavno pisao britanski *Daily Telegraph*? Znaju li da ni ta toliko željena Europska unija još nije odgovorila na elementarna pitanja, kao

što je recimo pitanje ilegalnih imigranata? Prema pisanku talijanskih novina *Il Giornale* od 29. lipnja ove godine, do 2060. broj imigranta u EU povećat će za čak 46,2 milijuna. Istodobno, stanovništvo Europske unije bit će sve starije, što će temeljito izmjeniti sadašnju etničku sliku Europe. Multikulturalizam koji propovijedaju zagovornici liberalnog kapitalizma, legitimirajući njime izrabljivanje jeftine radne snage, u teoriji može zvučati divno i krasno. No slike rasnih sukoba u pariškim predgrađima, koje su obiše svijet, samo su jedan od primjera mnogobrojnih problema koje europska birokracija gura pod tepih i nastoji prikriti bajkama u suživotu i toleranciji.

Nametanje političke korektnosti u javnom govoru temelji se na naivnoj prepostavci da se eventualna diskriminacija rješava verbalnim, a ne praktičnim putem. Multietnička i multikulturalna Jugoslavija eklatantan je primjer kako vodi propovijedanje bratstva i jedinstva i guranje problema pod tepih. Domaćim političari ma ne bi bilo na odmet pročitati knjigu «Smrt Zapada», koju je napisao bivši savjetnik američkih predsjednika, konzervativac **Patrick Buchanan**. U njoj se vrlo dobro opisuju problemi s kojima će se Zapad, pa tako i Europa, suočiti u bliskoj budućnosti, a s kojima se suočava već i danas. Uostalom, velik broj Hrvata već živi u Europskoj uniji. Zašto političari njih ne bi priupitali za mišljenje o Europskoj uniji?

I nije li tragikomično da se hrvatsku dijasporu želi islučiti od glasanja na referendumu za ulazak Hrvatske u EU, ako imamo na umu da velik broj tih Hrvata već živi u Uniji? Postavljaju li si političari pitanje zašto su hrvatski državljanj koji žive u inozemstvu, pa tako i u Uniji, skeptični prema ulasku Hrvatske u EU? Ne znaju li hrvatski državljanj koji već žive u Europskoj uniji, nešto više o toj tvorevini od nas u Hrvatskoj? Ovo su samo neka od pitanja na koja se hrvatski političari nisu potrudili dati odgovore. No, etiketiranje neistomišljenika te sisanje olinjalih fraza i ovako dobro prolaze kod prosječnog birača, pa čemu bi se i trudili.

Komunizam i Jugoslavija bili su za Hrvatsku višestruko pogubni. Uz pretpostavku nastavka dosadašnje politike, danšnji agresivni liberalni kapitalizam, čini se, mogao bi se za Hrvatsku pokazati još pogubnijim. (T. J.)

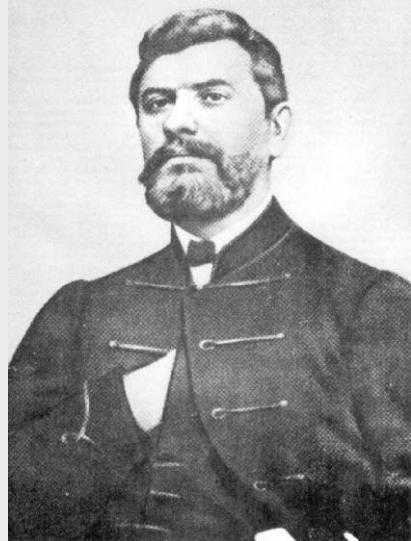
POTREBNA JE RASPRAVA O TOME, KAKO DANAS DOŽIVLJAVAMO ANTU STARČEVIĆA

Objavljajući svoju predsjedničku kandidaturu, zagrebački je gradonačelnik **Milan Bandić**, lomeći jezik i zamuckujući, izjavio da svoj politički program temelji i na «starčevićevstini». Ta slikovita zgoda, u kojoj je umjesto općepoznatog termina («starčevićanstvo») upotrijebljena i nespretna, dotad zapravo neupotrebljavana, skoro nepoznata kovanica, zorno pokazuje ono što svi osjećamo ili znademo: nema danas nikoga u hrvatskome političkom životu, tko se neće zgodimice pozvati na **dr. Antu Starčevića**. On tako postaje pokrivalo za svaku glavu odnosno, upravo njegovim riječima kazano, *sredstvo za obsjeniti svaku prostotu*.

Jer, o tome kako bi valjalo tumačiti Starčevićeve misli, tekstove i političke korake, u Hrvatskoj ni izbliza ne postoji suglasnost. Onoga koga svi pomodno nazivamo Ocem Domovine, većina nas doživljava na različite, ponekad i suprotstavljene načine. Jedni u njemu gledaju dosljednog sljedbenika Francuske građanske revolucije i klasičnoga građanskog liberala, drugima je lučonoša konzervativne misli koja je samo zaglađena pregršcu liberalnih fraza, trećima je on ideolog imperijalizma, četvrti u njemu – začudo – vide čovjeka koji je stvorio ideološku podlogu za uspostavu totalitarnoga porodka, petima je Starčevićev nauk svojevernsni kategorički imperativ na kojem i danas grade viziju *Hrvatske do Drine*, šesti se upravo pozivom na taj nauk ograničavaju na *Hrvatsku do Une*, sedmi bi od svih tih attributa uzeli ponešto, ne bi li napravili univerzalni i sveprimjenljivi politički eliksir, kojim će se služiti po potrebi itd.

Sve to pokazuje, da smo Starčevića malo čitali, o njegovu nauku još manje razmišljali, a načela koja je on postavio ponajmanje primjenjivali. Različite su interpretacije pravaškoga nauka, nema sumnje, i jedan od bitnih čimbenika današnje razmrvljenosti i slabosti pravaštva u hrvatskome političkom životu. Jer, nisu samo taštine i ambicije pojedinaca i samozvanih vođa razlog toj slabosti, nego razlog počiva i negde drugdje, u različitom shvaćanju pravaštva. Takvo, pak, stanje legitima i stanovite, nipošto zanemarive tendencije u jednome dijelu našega naroda, koje upravo u pravaškoj baštini vide ključnog protivnika svojim planovima radicalne revizije Starčevićeva nauka, koja bi za posljedicu imala i drugačija državnopopravna rješenja u jugoistočnoj Europi, napose u Bosni i Hercegovini.

To su najvažniji razlozi radi kojih je uredništvo odlučilo zametnuti raspravu o interpretacijama i reinterpretacijama, upotrebam i zloupotrebam pravaške ideologije. U idućih ćemo nekoliko brojeva pozvati intelektualne i ideološke pravake pravaških stranaka (i onih, koje se takvima žele nazivati), da izlože svoje poglede o tome, kako treba tumačiti Starčevićovo učenje i kako ga danas valja primjenjivati. Razumije se samo po sebi, da će svakomu piscu biti ponuđen podjednak prostor, i da svatko od sudionika te rasprave odgovara za vlastita stajališta i prosudbe: uredništvo se s njima može i ne mora slagati, ali smatra da je upravo u duhu Starčevićeva učenja, dati svakomu prigodu da svoje misli izrazi, i da za njih pokuša pridobiti sumišljenike i pristaše. Prvi prilog iz te serije valja, dakle, očekivati u prisincu. (T. J.)

Dr. Ante Starčević

HRVATSKA IMA PRAVO NA PONOS

RAZGOVOR S PROF. DR. MIROSLAVOM TUĐMANOM

PZ: Sporazum Kosor – Pahor ovih dana i tjedana izaziva iznimnu pozornost hrvatske javnosti. Vi ste među onima koji su pokrenuli potpisivanje petице za raspisivanje referendumu. U čemu se, po Vašem sudu, sastoji šteta za Hrvatsku?

TUĐMAN: Pozivanjem Slovenije na "pravičnost", Hrvatska je danas suočena s nastojanjem da se zaobiđe međunarodno pravo, kako bi Slovenija sebi prisvojila dio hrvatskog teritorija. Zato sam od Vlade tražio da raspiše referendum, te da se ne prihvati politička arbitraža i ucjena Slovenije, koja time blokira hrvatske pregovore s EU. Nažalost hrvatska Vlada nema ni kičme ni znanja da bi obranila

Razgovarao:

Tomislav JONJIĆ

Hrvatski se narod s prisvajanjem svojeg teritorija od strane Slovenije ne će nikada suglasiti, a oni koji na to pristanu, bit će prezreni u narodu kao izdajice.

* **Može li se ovaj slučaj usporedjivati s neriješenim «slučajem» Svete Gere, s Prevlakom ili s činjenicom da je desetak tisuća hektara hrvatskoga teritorija s istočne obale Dunava već skoro 19 godina pod srpskom okupacijom?**

hrvatske nacionalne interese, već je spremna na ustupke i Sloveniji i europskoj birokraciji. Zato Ljubljana više nije zadovoljna političkom arbitražom, te slovenska Vlada raspisuje savjetodavni referendum kao vrstu dodatnog pritiska na Hrvatsku.

Za Hrvatsku ne može biti prihvatljiv bilo koji prijedlog koji se ne temelji na međunarodnom pravu i već dogovorenoj ulozi Međunarodnog suda u određenju granice. Naime, sve su države članice EU pristale da svoje granične probleme rješavaju na Međunarodnom sudu pravde, i za to ni Hrvatska ne smije pristati da za nju važe dvostruki kriteriji.

- Prekrjanje morske granice i prisvajanje hrvatskog akvatorija od strane Slovenije, jasno da će otvoriti apetite za hrvatskim teritorijem i kod ostalih susjeda. Slučaj Svetе Gere nije sporan. To je hrvatski teritorij, to čak i Ljubljana priznaje, iako ga ne želi predati Hrvatskoj. Pristajanjem na kriterij "pravičnosti" – što nije pravna kategorija – sa slabom hrvatskom Vladom i Saborom, otvaraju se širom vrata drugima da traže (ili ne vrate) hrvatski teritorij na koji pretendiraju.

* **Postupak jednog od Vaših protukandidata prigodom saborskog odlučivanja o potpisivanju Sporazuma o arbitraži, dr. Ive Josipovića, iznenadio je većinu javnosti. Dr. Josipović je glaso-**

vao protiv prihvaćanja tog sporazuma (dok je njegova stranka bila suzdržana), te je čak izjavio kako bi bio i protiv famoznoga sporazuma Račan – Drnovšek. Je li taj Josipovićev potez samo dio predizborne taktike, ili mislite da on otkriva stanovite razlike u vodstvu SDP-a?

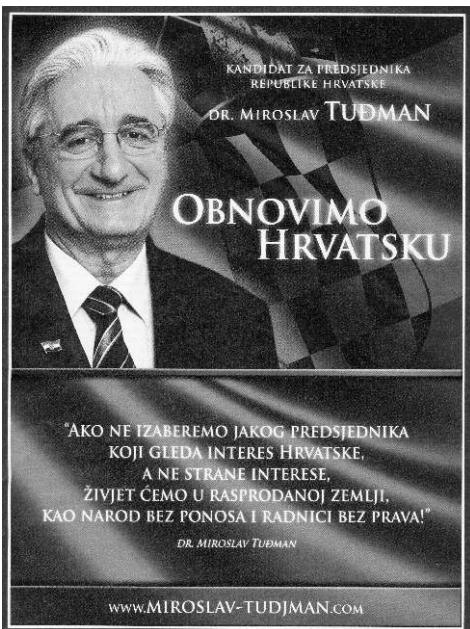
- Politički stavovi dr. Josipovića dobro su poznati. Preciznije, on nikada nije imao različitih stavova od svoje stranke. I kada se radilo o zahtjevima haškoga tužiteljstva prema Hrvatskoj, uvijek je tvrdio da se Hrvatska bespogovorno mora pokoravati tim zahtjevima. Iako je dobro poznato da je Tužiteljstvo samo jedna strana u postupku, a da Hrvatska ima obvezu suradivati samo sa Sudom. Zato možemo biti uvjereni da se radi o predizbornoj taktici, i želji da se dopadne biračima. Jer, dr. Josipović nije osudio raspravu u Saboru, u kojoj su se i pozicija i opozicija utrkivali u dokazivanju čiji je sporazum bolji: Račan – Drnovšek ili Kosor – Pahor.

* **Nasuprot Josipoviću, kandidat HDZ-a, dr. Andrija Hebrang, glasovao je za Sporazum. Mnoge je i to iznenadio, jer se i prije toga glasovanja moglo znati kako će onaj dio biračkoga tijela koje nagnje HDZ-u, biti protiv Sporazuma. Je li HDZ, inzistirajući na stračkoj stezi, žrtvovao Hebrangovu predsjedničku kandidaturu, ili je dr. Hebrang spreman sve podrediti stračkim ciljevima?**

- Dr. Hebrang je predsjednik kluba zastupnika HDZ-a u Saboru i provodi direktive svoje stranke. Nažalost, u tome nije uspio sačuvati svoja osobna politička uvjerenja. Poznata je njegova izjava "Između Europe i Crkve mi biramo Europu". Tako da je i njegova zasluga, kao i zasluga njegove stranke, što je on u ovim izborima "žrtvovani" kandidat.

No, kada govorimo o četiri- pet kandidata koji su medijima favorizirani, onda treba reći da oni obećavaju kontinuitet ili Mesićeve ili Sanaderove politike "nema alternative" bespogovornom ulasku Hrvatske u Europsku uniju. Takva politika "podaničkog mentaliteta" je ono što izjednačava tih pet kandidata, bez obzira na stranačke (ne)pripadnosti.

* **Vaša kritičnost prema postojećem modelu organiziranja i djelovanja EU**

uglavnom je poznata. Ipak, koji su racionali argumenti i valjani razlozi, da Hrvatska ne žuri u EU?

- Hrvatska je Europa. Europska unija je politička organizacija. Štoviše, ona nije humanitarna organizacija nego kartel interesa. Prema tome, Hrvatska ima interesa ući u EU samo ako potpiše dobre ugovore. Dakle, nama EU nije cilj, nego je sredstvo da se ostvare hrvatski gospodarski i nacionalni ciljevi. Od Račana, do Sanađera i sada Kosorce, sve su oni potpisivali loše ugovore. I svih su nas ti ugovori i sporazumi više odvodili na «zapadni Balkan», a nisu nas uključili u Europu. Hrvatska je srednjoeuropska i mediteranska zemlja, i tamo treba tražiti svoje strateške partnerne. Osim toga, treba obnoviti partnerstvo sa SAD-om, i onim zemljama u kojima ima veći broj naših iseljenika. Mi s EU trebamo uspostaviti partnerske odnose, i moramo jasno poručiti da će se ubuduće odlike donositi u Zagrebu, a ne više u Bruxellesu ili Haagu.

* No u jednome je davnom intervjuu jedan hrvatski ekonomist (dr. Guste Santini) kazao otprilike sljedeće: Hrvatskoj bi se, zbog njezina geopolitičkog položaja, prirodnih bogatstava i komparativnih prednosti, vjerojatno isplatio ostati izvan EU. Međutim, hrvatsko je društvo do te mjere korumpirano, a djelovanje institucija sustava u tom stupnju podređeno interesima klika i lobija, da se EU nameće kao jedini instrument koji nas može prisiliti da poštujemo vlastite propise i djelujemo u interesu cjeline. Što mislite o toj ocjeni? Kako je došlo do tolike razgrana-

tosti korupcije i nemoralu u hrvatskome društvu?

- Korupciji i nemoralu u hrvatskom društvu nekoliko je uzroka i razloga. Onoga trenutka kada smo se odrekli ponosa i dostojanstva – na stvaranje hrvatske države, na Domovinski rat, na vojne i civilne žrtve, te kada smo pristali da se hrvatskim generalima u Haagu sudi samo zbog sudionštva u tzv. udruženom zločinačkom pothvatu – širom smo otvorili vrata korupciji i nemoralu. Ponosan čovjek ne će ni primati ni davati mito. Državna politika koja je postala oličenje "podaničkog mentaliteta" – mentaliteta koji je spremjan na sve političke ustupke, samo da bi dobio pohvalu svjetskih moćnika, od Hrvatske je učinio slugansku zemlju, dakle zemlju korupcije. Ne moramo se zavaravati da je sve to pogodovalo i stranom kapitalu, onomu koji je došao jeftino kupiti i skupo prodati hrvatsku imovinu. Ne vjerujem da nas netko izvana može prisiliti da djelujemo u vlastitome nacionalnom interesu. Međunarodni čimbenici gledaju prvo svoje interese. Onog trenutka kad smognemo snage zagovarati vlastite, hrvatske nacionalne interese, kad postanemo svjesni da je država instrument za ostvarivanje socijalne pravde, i kad uvedemo red u državne institucije, oslobodit ćemo se i korupcije i nemoralu. No to nije moguće s postojećim političkim "elitama". Ovi predsjednički izbori dobar su primjer vladajuće korupcije i nemoralu. Favoriziranih pet kandidata nemilice troše ogromna sredstva u predizbornoj kampanji. Svi znaju da ta sredstva dolaze najvećim dijelom, zaobilaznim putem i nelegalno, iz javnih poduzeća. U "normalnim" zemljama to bi bio posao za državnog odvjetnika. No, iluzija je očekivati da će se državni odvjetnik angažirati. Osim toga, na strani tih kandidata su i javni mediji. Zašto? Zato što od njih javni mediji imaju dvostruku korist: u njihovim će kasama završiti najveći dio tih novaca; mediji će sklopiti politički "brak" s budućim predsjednikom; njihovi će novinari zbog zasluga dobiti sinekure u državnim službama.

* Jedan dio javnosti glavninu uzroka za takvo stanje vidi u pretpostavkama stvorenim u razdoblju Vašega oca, dr. Franje Tuđmana, prvog predsjednika Republike. Ti su krugovi istodobno spremni u cijelosti ekskulpirati ranije, jugoslavensko komunističko razdoblje. Ipak, nije li – i mimo rata i svih ob-

jektivnih otegotnih okolnosti – u razdoblju 1990.-2000. bilo krupnih prosta koja su pridonijeli demoralizaciji i pasivnosti znatnog dijela hrvatskog naroda?

- Hrvatska je u razdoblju od prvih demokratskih izbora 1990. do konca 1999. doživjela strahovite promjene: stvorena je suverena i demokratska hrvatska država, izvršena je agresija na Hrvatsku, pobijedili smo u Domovinskom ratu, primljeni smo u međunarodne organizacije. Doživjeli smo raspodjelu jednostranačkoga komunističkog sustava, raspodjelu Jugoslavije, promjenu društvenog u privatno vlasništvo, izloženi smo pozitivnim i negativnim stranama globalizacije i oštirim uvjetima tržišne ekonomije. Nismo imali institucije koje bi društvo i pojedince pripremili na sve te promjene. Jasno da je bilo i niz pogrešaka.

No, za neke je odgovor da je za sve današnje teškoće kriv prvi hrvatski predsjednik (a neki pak dodaju kako je do

1990. bilo čak i bolje). Kada bi tome bilo tako, što se radilo od 2000. godine do danas? Kako to da je za prvi deset godina vanjski dug Republike Hrvatske bio oko 9 milijardi eura (od čega je pola naslijedeno od bivše Jugoslavije!), a sada je preko 42 milijarde? Tko je za to odgovoran? A tada nismo imali ni rata, ni razaranja, ni izbjeglica – ali očito ni pameti! Politika i političari koji nisu u stanju na sebe preuzeti odgovornost, kako za uspjehe tako i za neuspjehe svoje politike, naprsto su nedorasli zadaći koju su preuzezeli. Takve će povijest vrlo brzo zaboraviti, ali nažalost, s posljedicama takve politike narod mora živjeti i onda kad njih više ne bude.

* U procesu ratifikacije Lisabonskog sporazuma mnoge su zemlje uspjеле izboriti različita iznimna rješenja. Klasični su, i ujedno najnoviji, primjeri

Irske i Češke. Vjerojatno nije realno očekivati da bi današnje partitokratske strukture u Hrvatskoj bile kadre izboriti takva ili slična rješenja za našu domovinu, ali – u kojoj su mjeri spomenute iznimke narušile strukturu Lisabonskog ugovora, i može li on, napose kad se ima na umu poznata odluka njemačkoga Ustavnog suda, stvarno dovesti do onoga od čega mnogi s razlogom strahuju: «europske superdržave», koja bi anulirala nacionalne suverenitete, a onda i identitete pojedinih naroda?

- Vizija Europske unije ima raspon zegovornika od "europske superdržave" do "saveza suverenih država". Prema prvoj krajnosti, svi bismo mi u budućnosti trebali postati državljeni EU. Prema drugoj, države članice ne bi smjele gubiti svoj suverenitet i samostalnost. Odlukom njemačkoga Ustavnog suda zaustavlja se koncept EU kao super-države. Međutim, Lisabonskim ugovorom ukida se konсенzus i ne će sve zemlje imati svoga ministra u Europskoj komisiji. Dakle, opet jedno polovično rješenje, koje za Hrvatsku znači da mora imati jaku vladu koja ne će odstupati od nacionalnih interesa.

* **U slučaju da Hrvatska ipak u bliskoj budućnosti pristupi Europskoj uniji, u kojoj će to mjeri utjecati na položaj Hrvata u BiH?**

- Hrvatima u BiH to može biti od pomoći. Prvo, zato što će Hrvatska imati jaču poziciju u EU, u zagovaranju samoodrživog rješenje za BiH – rješenja koje Hrvatima u BiH treba osigurati stvarnu konstitutivnost i ravnopravnost, i drugo, što će

onaj dio Hrvata koji ima hrvatsko državljanstvo, moći koristiti svoje prednosti.

* **Pozorniji su promatrači primijetili da ste u posljednje vrijeme dobili primjetan prostor u bosanskohercegovačkim medijima, osobito onim elektronskim. Kako Vi zapravo gledate na budućnost Hrvata u BiH?**

- Hrvati u BiH moraju dobiti institucije koje će štititi njihov nacionalni i kulturni identitet. Zato Hrvati u BiH moraju imati svoj entitet. Odnosno, BiH bi se trebala ustavno organizirati kao država prema švicarskom modelu.

* **Što u praksi, recimo, za etnički izrazito izmiješano područje Srednje Bosne, znači zalaganje za tzv. treći entitet?**

- Treći entitet ne znači nužno da će BiH imati tri "kontinuirana" entiteta. Govorimo o uspostavi ravnopravnih političkih odnosa između tri naroda. I o političkoj organizaciji tri entiteta. To znači da pojedine općine u "drugom" entitetu, imaju zajamčena kulturna i druga prava u tom entitetu, ali da se politički mogu oslanjati na svoj "matični" entitet.

* **Bi li takvo rješenje stvorilo ili produbilo razlike Hrvata u Hercegovini i onih u drugim dijelovima BiH? Bi li se na taj način poticalo iseljavanje Hrvata iz »miješanih» područja?**

- Ne vjerujem. Onog trenutka kada Hrvati budu imali institucije koje će štititi njihove interese, one mogućeće se pritisci. Osim toga, odnos Hrvata prema druga dva naroda u "hrvatskom" entitetu bit će užajamno jamstvo dobrih odnosa.

* **Predsjednik Mesić, poznat i po svojim brojnim pjevačkim nastupima, dobar dio svog mandata vodi bitke iz Drugoga svjetskog rata, veličajući partizane i prešućujući da su oni bili prije svega i poslije svega: Jugoslavenska armija. Budete li**

izabrani za predsjednika Republike, na koji ćete se način odnositi prema jugoslavenskim simbolima, bili oni nekomunistički, bili oni komunistički?

- U svom govoru na skupu potpore u Ljubljani, rekao sam sljedeće: Razmirice iz dalje prošlosti prepustit ćemo istraživanju i povjerenstvima za istinu i pravdu, svjesni da ni jedna politička stranka nema isključivo pravo ili monopol na tumačenje povijesti. No želimo poštenu i temeljitu istragu o zločinima iz totalitarnih fašističkih i komunističkih režima. Zato želimo kao dio Europe proglašiti i dostojanstveno obilježiti 23. kolovoza – danom sjećanja na žrtve totalitarnog, komunističkog režima.

* **Vaš je pokojni otac bio član Hrvatskoga društva političkih zatvorenika, i za to je društvo uvijek nalazio vremena i razumijevanja. On je imao robijaško iskustvo, pa je to i shvatljivo. No kako Vi, koji to iskustvo nemate neposredno – iako ste očevu tamnicu, kako se vidi iz njegovih zapisa – duboko proživljivali, gledate na hrvatske političke uznike, njihovu ulogu u društvu i njihov položaj?**

- Svi oni koji su bili političke žrtve, koji su osuđivani u totalitarnim režimima zbog svojih uvjerenja, moraju u slobodnoj Hrvatskoj biti poštivani svjedoci tih vremena, kako nam se zlo ne bi ponovilo. Politički zatvorenici su naša savjest i hrvatska se država mora odgovorno prema njima odnositi, kako bi se sva njihova iskustva sačuvala i prenijela na buduće generacije.

OTVORENO PISMO PULSKOM GRADONAČELNIKU

Gospodine Miletiću!

U "Glasu Istre" od 30. rujna 2009. upao mi je u oči golem naslov preko cijele naslovnice: "Ministar obrane zaključao Muzil". U članku pod naslovom: "Muzil ostaje zatvoren" komentira se Vaše pismo ministru Branku Vukeliću, u kojem tražite trajno dnevno otvaranje vojarne Muzil. I

Ovako danas izgledaju objekti HV u Puli

negativan ministrov odgovor Vama. Onda ste izrazili svoje nezadovoljstvo odgovorom, da ćete: "...i dalje pokušavati sve i kao gradonačelnik i kao saborski zastupnik" na realizaciji tog vašeg zahtjeva.

Na stranu i bombastični naslov na naslovnici, sračunat naravno na podizanje naklade lista, jer nitko normalan ne će pomisliti da je, eto, ministar obrane zaključao Muzil, pa ključ stavio u džep, ili ga progutao. Osnovno je ovdje pitanje mora la. Jer ovakvo je licemjerje doista teško shvatiti.

Odavno je već hrvatska vojska napustila sjeverne dijelove pulske luke, Monumete, Katarinu, a kasnije i Zonku. I što se dogodilo zna većina građana Pule. Svi objekti, instalacije u njima i okolo njih uništeni su i dovedeni u stanje neu potrebljivosti. Na svoje su došli lopovi koji su dolazili kamionima, kombijima, prikolicama i čupali, razvaljivali, demontirali sve što se je dalo odnijeti. Njima su se pridružili manjakalni razbijaci, koji su porazbijali onako "za guš" sve što se dalo porazbijati. Pa zar su ti lopovi i razbijaci pali s Marsa. Nisu li svi oni... građani Pule?

I sad se javlja nekakva građanska inicijativa za Muzil "Volim Pulu", sa zahtjevom da se i ta zadnja još sačuvana vojarna, trajno dnevno otvari. Ne znam je li Vam poznato, a trebalo bi biti, da je počela devastacija i napuštene (iako zaključane!) vojarne Valelunga. Nju je čuvalo jedan djelatnik MORH-a, ali čim je čovjek oti-

šao na godišnji odmor nepunih mjesec dana, opustošeni su svi razvodni ormarići električne instalacije i Valelunga je ostala u mraku. Prizivate li Vi, gospodine Miletiću istu sudbinu i Muzilu, kad ste nekri tično, nepromišljeno i neodgovorno preuzeли inicijativu rečene građanske inicijative za Muzil "Volim Pulu". Zar se tako voli Pula? Zar se tako državna i narodna imovina «stavlja u funkciju razvoja grada»? Zar bi se Muzil kao i Katarina, Monumenti, Zonka na takav način trebali "integrirati kao dio Pule"?

Koje puste fraze i floskule! Ustvrdili ste da je pitanje Muzila svojedobno uoči izbora bilo ispolitizirano. A zar ovakvi naslovi u "Glasu Istre" i ovakvi besmisleni, bezumni zahtjevi spomenute građanske inicijative i Vas kao gradonačelnika nisu obično politikanstvo! Umjesto da se pokrijete ušima, ušutite i budete zadovoljni što Vam vojska besplatno čuva buduću imovinu grada Pule, Vi potežete vraga za rep. Jer netko je ipak barem moralno odgovoran za pustoš koju su iza sebe ostavili neki građani ovoga našega grada, na svim objektima koje je vojska napustila, a koji su ostali bez trajnog nadzora. Pa su dakle doista "za taj prostor pokazali veliko zanimanje"!!! (Neš ti zanimanja, rekli bi Dalmatinci!)

Na kraju, da upitam i Vas i tu Vašu građansku inicijativu, koja tako žarko voli Pulu, gdje ste bili sa svojim inicijativama kad se je godinama događalo ono što se je dogodilo Monumetima, Katarini, Zonki, pa i Valelungi? Gdje je bio i vaš vrlji župan koji je brda i doline obećavao samo kad Hrvatska vojska napusti spomenute prostore? A da ste samo zavarili ulaze, zaključali kapije i izdvojili par čuvara sa svojih brojnih portirnica (da čuvaju vrijednu imovinu a ne Vas od građana Pule!), sve bi te bivše vojarne bile i sačuvane i spremne da se "u punom smislu integrira-

ju kao dio Pule s uravnoteženim razvojem sadržaja, gospodarskih, civilnih i drugih! (Koje ogavne frazetine!)

OVAKO ĆE SVE TO, TAKVO KAKO SADA IZGLEDA, MOĆI SAMO BITI PRODANO NEKOME TKO TO NE ĆE KUPITI DA BI SE TU ŠETALI I REKREIRALI GRAĐANI PULE. A OD TE PRODAJE ĆE I OPET (TAKO TO IDE U OVOJ NAŠOJ DRŽAVI!), NETKO STAVITI DEBELU PROVIZIJU U SVOI DJEP! I, NA KRAJU, JOŠ NEŠTO. ZAHTJEVI ZA TAKOZVANOM "DEMILITARIZACIJOM ISTRE" NISU NOVI. SEŽU U NEDAVNU NAM PROŠLOST, U VRIJEME KAD JE HRVATSKA BILA U RATU, U BORBI ZA OČUVANJE SVOJE OPSTOJNOSTI I TERRITORIJALNOG INTEGRITETA. U VRIJEME KADA SU ŠEOFIVI STRANGE KOJOJ I VI PРИПАДАTE, GOSPODINE MILETIĆU, OČEKIVALI SLOM HRVATSKA I PRILIKU DA US-

postavite svoju "Istru-državu". Pa im je nazočnost hrvatske vojske u Istri... kvarila planove. Ako za ove moje tvrdnje želite dokaze i svjedočke, samo recite. Za poneke je dovoljno samo prolistati neke stare brojeve ovog istoga "Glasa Istre"! Neki se od Vas očito još nisu opametili od 1995. I akcije "Oluja", koja je svojedobno rasplakala vrlog vam župana! Koji još uvijek, malo, malo, pa zaprijeti referendumom o autonomiji. Doista, manite se čovrava posla!

**Glasnogovomik
Hrvatske čiste stranke prava
– podružnica Pula**

Vlado JURCAN

PROTIV NEGACIONIZMA - O POTREBI ISTRAŽIVANJA, PRIZNANJA I PROCESUIRANJA ZLOČINA SVIH TRIJU TOTALITARIZAMA: FAŠIZMA, NACIZMA I KOMUNIZMA

Izjava Komisije "Iustitia et pax" Hrvatske biskupske konferencije o 20. obljetnici pada Berlinskog zida

Imajući u vidu naše poslanje, promicanja pravde i mira, a u svjetlu 20. obljetnice pada Berlinskog zida, i mi smo smatrali potrebnim osvijetliti stanje istine o teškim zločinima počinjenim u proteklom stoljeću u Hrvatskoj. Tim više što brojni zločini nisu još dovoljno rasvjetljeni, odnosno o njima istina još nije izašla na vidjelo pa se tako još nismo potpuno oslobodili okova totalitarizma i opasnosti od njegova ponovnog uspostavljanja ako se istina potisne, prezre ili podredi nekim drugim interesima.

Potpisivanje pakta Molotov - Ribbentrop

Mi držimo da je dobro i pravo je da se kod nas još uvijek istražuje, sjeća i s dužnim poštivanjem obilježava mjesta i događaje vezane za zločine iz Drugoga svjetskog rata, a koje su počinili strani agresori, promicatelji totalitarnih ideologija fašizma i nacizma, kao i njihovi suradnici unutar pojedinih zemalja bivše Jugoslavije. Pravedno je i da se strašni zločini, koje je međunarodna zajednica proglašila nezastarivima, a to su: genocid, ratni zločini i zločini protiv čovječnosti, uvijek kažnjavaju.

Nije međutim ni dobro ni pravedno da se, 64 godine nakon toga rata i nasilne uspostave komunizma, još uvijek taj skriva i nijeće ratne i poratne zločine komunističkog totalitarizma, kao i teror toga režima, različitoga intenziteti, tijekom 45 godina njegove strahovlade. Još je manje dobro i pravedno da se o 20. obljetnici pa-

da Zida pokušava braniti i rehabilitirati komunizam.

1. Europski dan spomena. Zbog njegovog obilježavanja je naša Komisija u svibnju prošle godine iznijela prijedloge vlastima glede prikrivenih masovnih grobišta i svoj stav o dužnosti pjeteta prema svim žrtvama rata i porača. Podsećamo da je ove godine Europski parlament proglašio 23. kolovoza Europskim danom spomena na žrtve svih totalitarnih i autoritarnih režima, jer su na taj dan, prije 70 godina, nacistička Njemačka i komuni-

tički Sovjetski savez sklopili Sporazum o nenapadanju i podjeli interesnih sfera, nakon čega je uslijedila njemačko-sovjetska okupacija Poljske, a zatim sovjetsko porobljavanje baltičkih zemalja, te deportacije i genocid nad baltičkim narodima i Poljacima.

Parlament EU-a pozvao se i na rezolucije Vijeća Europe iz 1996. i 2006. godine o "mjerama za demontiranje naslijeđa bivših komunističkih totalitarnih režima" i o "neophodnosti međunarodne osude zločina totalitarnih komunističkih režima", kojima je ta politička europska institucija:

- upozorila da međunarodna zajednica nije osudila zločine komunizma, kao što je to učinila glede zločina nacizma;

- preporučila kažnjavanje zločina komunizma, rehabilitaciju bez suđenja ubijenih i nevino osuđenih, kao i restituciju in integrum (povrat svih prava) obespravljenih i opljačkanih osoba;

- naglasila da europska javnost nedovoljno poznaje i slabu je svjesna ovih zločina; te

- upozorila da je osuda zločina komunizma veoma važna za odgoj mlađih našaštaja.

Europski dan spomena kod nas je potpuno prešućen – premda je i Hrvatski sabor dobio taj tekst i poziv na obilježavanje od Europskog parlamenta – što nije dobro

za zemlju koju se ta problematika snažno i bolno tiče.

2. Zavjera šutnje i neznanja. Podsećamo ovdje da se, prema procjenama autora francuske Crne knjige komunizma, broj žrtava komunizma u svijetu penje na više od sto milijuna ljudi, kao i na to da je Europski parlament 18. ožujka ove godine naglasio da su komunistički režimi u Europi tijekom prvih deset godina nakon rata pobili milijun ljudi, ali da nema dovoljno znanja ni svijesti o tim masovnim zločinima, navlastito kod mlađeg naraštaja. Tom neznanju nije jedini uzrok ravndušnost medija, nego i odobravajući stav pojedinih političara. Jer, kako kaže Bronislaw Geremek, borac poljskoga pokreta otpora protiv komunizma: "Povijest je posao istine i svaki put kad se na tom polju pojavi laž... povjesničar ima osjećaj nasilja, ali i zločina".

Nijekanje i nekažnjavanje zločina komunizma stječe tako s vremenom "pravo građanstva", na što upozorava srpanjska izjava 56 članica Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi koja stavlja znak jednakosti između nacističkih i komunističkih zločina.

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA (HDPZ)
ISSN 1331-4688

politicki
ZATVORENIK

GODINA XV. - VELJACA 2005. CIJENA 15 KN BROJ 155

Sloboda se ne štiti
zabranama
i represijom

Između crvenog
fašizma i crnog
socijalizma
nema razlike

Hrvati u BiH
u svjetlu ulaska
Hrvatske u EU

Ususret saboru
HDPZ-a

Dokumenti,
sjećanja,
svjedočenja

Stalin i Ribbentrop u srdačnom razgovoru

3. Namjerno prešućeni povijesni događaji, "crne rupe" hrvatske povijesti. Hrvatski sabor se bio oglasio, nažalost tek 17 godina nakon prvih višestranačkih izbora, Deklaracijom o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog poretka u Hrvatskoj od 1945. do 1990. godine, ali stvarnost pokazuje da je ta izjava bila samo verbalna potpora rezolucijama Vijeća Europe. U njoj nema ni odluke o istraživanju zločina, pa čak ni o popisu žrtava komunističkog totalitarizma – koji nije nikad učinjen, a posebice ne kažnjavanja nezastarivih ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti. Nema ni naznake potrebe za kolektivnom terapijom društva, kao što se to činilo u Njemačkoj u odnosu na nacizam.

Zbog toga je naša novija povijest upravo niz prešućenih i zatajenih povijesnih događaja što prekidaju kolektivno pamćenje i odmažu izgradnji pozitivnog identiteta i duha pomirbe. U njoj nema spomena na otpor komunizmu, ni na progon Crkve, a ni na njezinu ulogu u očuvanju nade i duha slobode. Nema ni usporednih analiza nacističkog i komunističkog totalitarizma glede nasilja nad različitim sferama života i gaženja prava čovjeka i naroda. Nema ni riječi o tome da su se i nacizam i komunizam vodili mržnjom prema Bogu i čovjeku. I, kao što osoba koja je izgubila pamćenje ne zna više tko je, tako se je bojati da i narod bez povijesti ne izgradi svoj identitet i nema budućnosti. Jer ako je prošlost u

etičkom smislu prazna, bez poruka i pouka, onda postoji prijetnja ponavljanja istih pogrešaka.

4. Nijekanje zločina i njihovih totalitarnih korijena. Rezolucije i pozivi najviših europskih ustanova pokazuju da amnezija prošlosti i faktička amnestija za nezastarive zločine ugrožava budućnost, stvarajući ozračje ravnodušnosti i pristanka na namjerno prešućivanje pojedinih povijesnih događaja. Na toj osnovi se javljaju glasovi nijekanja masovnih zločina, s ideološkim i ili nacionalističkim predumišljajem, s kraja Drugog svjetskog rata kao i tijekom Domovinskog rata, te ne samo nijekanja zločina, što vase do neba, nego i njihovih totalitarnih korijena. Tako, premda se opravdano naglašava potreba procesuiranja svih zločina iz Domovinskog rata, nema poziva na poštivanje međunarodnih konvencija o kažnjavanju zločina iz Drugog svjetskog rata i poraća, ili tijekom komunističke strahovlade.

Nedavni obrambeni rat hrvatskog naroda pokazao je da su se zanjekani zločini nad Hrvatima u Drugom svjetskom ratu i poraću, ponovili i u Domovinskom ratu. Zbog toga i jest moguće da se kod nas javno niječe masovne ratne zločine i zločine protiv čovječnosti - a u slučajevima kad su likvidirana čitava sela, narodne i vjerske skupine, još i zločine genocida – kao i njihov organizirani, planski karakter. Sve nas moraju zabrinjavati te pojave negacionizma, nijekanja počinjenih komunističkih zločina, koje potpadaju pod udar zakona i strogo se kažnjavaju u demokratskom svijetu. Zapanjujuće je danas u Hrvatskoj čuti da su se partizani borili isključivo za slobodu. Za jedan dio njih to se s pravom može reći, navlastito u Dalmaciji i Istri, ali i njih je Komunistička

partija Jugoslavije, kao sekcija Komunističke internationale, podvrgnula svojoj ideologiji i stezi, i oni su se, nažalost, nakon toga borili za pobjedu totalitarne ideologije, za diktaturu, a protiv slobode svoga naroda.

5. Hrvatski anti-totalitarizmi. I dok se još uvijek slavi 22. lipnja, dan ustanka hrvatskih komunista protiv totalitarnih osvajača i njihovih domaćih saveznika, šutke se prelazi preko činjenice da se ti isti komunisti nisu oduprli osvajačima u travnju 1941. godine, nego su tek dva i pol mjeseca kasnije ustali u obranu jedne strane države, SSSR-a, i to na poziv Staljina i Kominterne. Do tada, oni su se mirili i s nacifašističkom okupacijom i s režimom NDH i nisu pokazivali nikakvog anti-fašizma, jer je njihova ideološka domovina, SSSR, tada bila u savezništvu s Hitlerom. I ne bi li bilo bolje i pravednije da hrvatski narod obilježava svoj stvarni anti-fašizam, jer istarski Hrvati bili su prvi u Europi koji su se oduprli talijanskom fašizmu, u Proštinji i Labinu, još u prvim godinama rađanja Mussolinijeva režima? Zašto se zaboravlja te socijalno i nacionalno motivirane anti-fašističke ustanke? Zašto se još uvijek dopušta komunističko monopoliziranje anti-fašizma, kad se zna da je totalitarni komunizam, usprkos obećanog "raja" bio samo licemjerni brat-blizanac rasističkom nacizmu?

Nacizam nije krio svoje zločinačke namjere, a komunizam jest. Ali ta verbalna razlika ne umanjuje zločine komunizma, nego samo pokazuje njegovu prijetvornost. Jer upravo su komunisti progonili i likvidirali, u ratu i poslije rata, uvjerene anti-fašiste, anti-naciste i anti-komuniste, od kršćanskih personalista, preko građanskih demokratskih političara

i intelektualaca, do radničkih i seljačkih vođa, svećenika, redovnica i redovnika. Stariji dio naših sugrađana pamti dobro kakav je stvarno bio komunistički režim i zapanjen je kad čuje da komunistički pokret i njegov vođa nisu bili zločinački. Tako se falsificira povijest i to nije revisionizam – jer revizija povijesti je pravo i dužnost povjesničara kad se ustanove dotad nepoznate povijesne činjenice kao što je to slučaj s otkrivanjem zločina komunizma – nego negacionizam, tj. nijekanje utvrđenih masovnih zločina.

Jer čak i kad bismo mogli zanemariti sve strahote i ljudske tragedije nasilne kolektivizacije, dekristijanizacije i to-

Talijanski diktator Benito Mussolini

Huda jama - simbol Titove pobjede

Žal za komunističkom Jugoslavijom

Neokomunistička parada u Kumrovcu 2009.

talitarne kontrole države i društva, ne bismo smjeli zaboraviti zločine s kraja Drugoga svjetskog rata i porača i svjedočenja o masovnim likvidacijama, poput onog Sime Dubajića o pokolju 38.000 ljudi u Kočevskom rogu, ili o pokoljima u Teznom, Jazovki, Mačlju, Hudoj jami.... Ta svjedočenja izričito kazuju da se radilo o provođenju odluka političkog vrha KPJ, političkih komesara i partizanskih zapovjednika, te da je Titova "depeša" o konkretnom postupanju prema ratnim zarobljenicima bila samo prikrivanje planiranog zločina režima i njegovih sovjetskih savjetnika... pa podsjeća na prikrivanje pogubljenja 20.000 poljskih časnika u Katynu.

6. Protiv opravdavanja zločina i zločinaca. Još je gore, međutim, kad se ne samo niječe zločine, nego ih se još javno brani i opravdava. Stoga, kad netko izjavи da je siguran da bi mnogi, bez suda pogubljeni, zasluženo bili na smrt osuđeni, onda to predstavlja apologiju zločina.

Među žrtvama o kojima je riječ bilo je mnoštvo državnom silom mobilizirane mladeži, civila, žena, pa čak i djece. To su bile žrtve političke mržnje i slijepje osvete. Koliko je tu riječ o nevinim i nepotrebnim žrtvama govori i činjenica da je većina stvarnih zločinaca i njihovih političkih vođa najvećim dijelom pobjegla, ostavljajući narod na milost i nemilost totalitarnom bratu blizancu koji je nastavio тамо gdje su oni stali.

Naša Komisija se slaže da se zločini okupatora i njegovih domaćih saveznika ne smiju zaboraviti i upravo se zbog istih, etičkih i pravnih razloga ne smije sprječavati istraživanje komunističkih zločina, a niti dopustiti monopoliziranje antifašizmom od strane njegova brata blizanca – komunizma. Hrvatski narod i Crkva u tom narodu bolno su na vlastitoj koži osjetili sva tri totalitarizma i protiv njih su se borili, podnijeli goleme žrtve i platili veliku cijenu. Zbog toga taj narod i njegovi građani imaju pravo i dužnost osuditi negaci-

onizam i apologiju zločina svih triju totalitarizama. I imaju pravo znati istinu o proteklim događajima jer, kako je to rekao Sveti Otac Benedikt XVI. za svojeg posjeta Češkoj: "Traganje za истинom ne prijeti snošljivosti, različitosti ili kulturnom pluralizmu, već omogućuje konsenzus."

U ovoj se Izjavi Komisija vodi prvenstveno kršćanskom vrednotom i dužnošću oprosta. Kršćanski oprost, navlastito onaj u službi žrtve, nadilazi sve ovdje navedene momente. Ipak, zdravi proces oprosta, a potom i pomirenja i izgradnje održivoga mira, prepostavlja odgovorno istraživanje istine, osudu zločina, procesuiranje zločinaca i namirivanje šteta gdje je to moguće. Ova Izjava u službi je upravo spomenutih vrednota.

U Zagrebu, 9. studenoga 2009., na 20. obljetnicu pada Berlinskog zida, mons.

*Vlado Košić, predsjednik Komisije
"Iustitia et pax" HBK (IKA)•*

ZRIN – OBLJETNICA POKOLJA I PROGONA HRVATA

U Zrinu je 6. rujna 2009. komemorirana 66. obljetnica pokolja i progona Hrvata zrinskog kraja. Misno slavlje na temeljima nekadašnje župne crkve Uzvišenja sv. Križa u Zrinu, predvodio je pomoćni zagrebački biskup **Vlado Košić**, u suslavljku s provincijalom Hrvatske kapucinske provincije sv. Leopolda Bogdana Mandića **fra Ivicom Petanjkom**, te župnikom Divuše, Gvozdanskoga i Zrina, **Stjepanom Filipecom**.

U svojoj je propovijedi biskup Košić podsjetio na to ovo zlodjelo jugoslavenskih partizana, dakle, na to da je župa Zrin, koja je brojila oko 900 duša, uništena 9. rujna 1943. Dio vjernika je pobijen, drugi dio raseljen, oduzeta im je sva imovina, a župna crkva i kapele srušene su do temelja: «Zašto? – pitamo se. Zašto? – pitali su se i tadanji župljanini, a i današnji njihovi nasljednici pristigli na ovo spomen-slavlje iz raznih dijelova Lijepa naše, kamo su silom bili raseljeni. Odgovor na ovo pitanje teško će itko razuman pronaći, ali odgovor postoji. On je satkan od mržnje i želje da se zatre sve katoličko i sve hrvatsko. I to baš ovdje, gdje su stolovali slavni hrvatski plemiči Šubići, koji su upravo

zbog ovog mjeseta dobili i naziv Zrinski. Oni su dali mnoge narodne vođe, banine i političare, rodoljube i mučenike.

Biskup Košić predvodi misu

Nije li ime Zrin postalo simbolom cjelokupne naše nacije?

Čini se da je upravo u tome odgovor: nije neprijateljima smetao samo Zrin, mrziteljima smeta i ime Hrvat, njima smeta sve što je katoličko i hrvatsko. A kad zlikovci imaju i silu, tada ju iskoriste da provedu svoje krvave naume. I zato je Zrin morao doživjeti svoju zlu sudbinu. I zato je poslije Zrina sličan simbol hrvatskog stradanja postao i Vukovar, a s njim i Petrinja, Hrvatska Kostajnica i toliki gradovi i sela koji su prošli svoju tešku kalvariju, mučeništvo i progon...» (**K. R.**)

Oko spomen-križa

Cijela knjiga proroka Izaje Drugoga odzvanja raspjevanom radošću. Njezin pisac ima pred očima kobna zbivanja iz 721., 597. i 587. godine, u kojima bijaše došlo do propasti obaju židovskih kraljevstava. Napose je pisac imao u vidu zbivanja iz 539. i 538. godine, kad je perzijski kralj Kir osvojio Babiloniju i Židovima omogućio povratak u domovinu. Upravo razdragan zbog dobivene slobode kao i vrijednosti što je ona za čovjeka pojedinca, za narod i za ljude uopće ima, napisao je najradosnije djelo u Starome zavjetu. Nije, dakako, propustio spomenuti i teška pitanja što ih, kao svestrane zadatke, spomenuta veličanstvena prekretnica stavlja pred pojedince i pred cijeli narod. Međutim, riječ je o zadatcima od odsudne važnosti, pa su i dijelovi njegove knjige što o njima govore, prožeti radošću.

O tome povijesnom razdoblju, sve do nastupa svećenika Matatije, oca braće Makabejaca, koji je 167. godine prije Krista podigao bunu proti sirijskoj vlasti zbog njezina vjerskoga i uljudbenog nasilja, nemamo dostačno podataka. Nu bitne su nam smjernice razvoja ipak dosljatno jasne.

Prije svega, u Bibliji se posvuda ističe kako Bog ravna cjelokupnom povješću i čovjeka i svijeta, koliko god to nama u pojedinostima i u cjelini ponekad bilo teško shvatljivo i prihvatljivo. Kao izrazit primjer služi propast Babilonije. Ta silna država predala se je Perzijancima doslovce bez otpora, i šutke je nestala sa svjetske pozornice. Mali je pak židovski narod posve neočekivano dobio slobodu za svoju vjersku i uljudbenu djelatnost.

Ta upadljiva činjenica potiče na razmišljanje.

Potrebno je prije svega nanovo promotriti sva ta odsudno važna zbivanja i uočiti sve pogrešne prosudbe, pogotovo neuvažavanje (gotovo prijezir) dugotrajnih, upornih, strpljivih i, osobnim životom potvrđenih, napora i nastojanja velikih ljudi, kakvi bijahu proroci Jeremija i Baruh u domovini i Ezekiel u izgnanstvu. Iz takva nemara, površnosti i olaka prebacivanja krivice na drugoga, ovdje posebice na Boga i na njegovu upravu zbivanjima, razvila se spoznaja kako je neophodno novo čitati, proučavati i ozbiljno prihvati biblijske poruke. Zaključak takva postupka bijaše jasan: Biblija je veličanstven Božji dar ljudima. Cjelokupno

"SJETITE SE TOGA I BUDITE LJUDI... SJETITE SE PROŠLOSTI PRADAVNE..." (IZ 46, 8-9)!

Božje vodstvo, a pogotovu Mojsijev zakon, neprocjenjivo je blago kojemu u svjetskoj povijesti religije i čiste svestrate uljudbe nema primjera.

Teška bijaše narodna nevolja: vlastitim su očima morali motriti propast i popratna istinska zlodjela: gubitak svoje domovine, pljačku i uništavanje istinskih vrijednosti, kakva bijaše njihov hram u Jeruzalemu, mrvarenje i grozomorno ubijanje ljudi koji su - uza sve svoje ljudske slabosti ipak samo branili svoj rodni kraj i svoju domovinu, a zatim (promatrati) kako osvajači one među preživjelima što bi po naravi stvari bili najpozvaniji raditi na obnovi, odvode u sužanstvo.

Zoran znak takva preporoda bila je, u vrlo teškim uvjetima, gradnja hrama, a još više podizanje obrambenih gradskih zidina, kako bi gradskim žiteljima bio omogućen koliko toliko miran život. Ne treba u tome zaboraviti odlučnost i nesebičnost brojnih povratnika, što bijahu ne samo tvarno osigurali svoj život u tuđoj zemlji, nego se svojim sposobnostima bijahu visoko popeli u tuđemu svijetu, kakvi bijahu Ezra i Nehemija. Njihovu primjeru treba zahvaliti što se takvo raspoloženje postupno širilo u narodu. Nerijetko je moguće susresti izjave poput ovih:

- Dao sam milostinju Gospodu: *učinio sam ono što On voli!*

- Nisam učinio nepravde drugomu; ni sam zlostavljao ni životinje!

- Davao sam kruha gladnomu, vode žednomu, odijelo golomu.

A moja nagrada za ta djela? Obradovao sam Gospoda onim što on voli! To je moja nagrada!

Veliku ulogu u tome imalo je i slavlje subote. U prvima izvorima spominje se kako je riječ o danu odmora za čovjeka i za životinju (Izl 23, 12), a zatim kako je to dan posvećen Gospodu Bogu i kako o tome ovisi Božji blagoslov, te se Židovi i po tome razlikuju od drugih naroda (Izl 20, 8-11; 31, 12-17). Zbog toga je za prekršitelje subotnjega počinka predviđena i teška, pa i smrtna, kazna (Br 15, 26).

Nu posebice su vrijedni podaci o tome kako se u pojedinim krajevima pazilo na obiteljsko, odnosno zajedničko slavlje subote. U krajevima u kojima Židovi bijahu

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

u manjim skupinama, budno se bdjelo na proslavu subote kao obiteljskoga dana, u kojemu se nitko ne smije osjetiti samim i osamljenim. Zbog toga su se njegovali običaji poziva usamljenim pojedincima, kako bi došli i zajedno sa susjednom obitelji proveli subotnji počinak i slavlje.

Teško je prosuditi koliko je velik vjersko-uljudbeni učinak takva postupka! Međutim, potrebno se, u sklopu povijesnih okolnosti, nad tim zamisliti!

Kad su Asirci, 721. godine, osvojili Mariju i dokrajčili Sjeverno židovsko kraljevstvo, raselili su židovsko pučanstvo po udaljenim krajevima Asirije, a na njihovo mjesto naselili žitelje iz drugih područja i, dakako, drugih naroda.

U doba propasti Južnoga kraljevstva mnogo je Židova izgubilo svoje živote, mnogi su prebjegli na područja drugih naroda, a oni preživjeli, najzdraviji i najspasobniji, odvedeni su u sužanstvo u daleku Babiloniju. To su iskoristili susjedni narodi i neometano se nastanjivali u Jeruzalemu i okolnim mjestima. Riječu: Židovi su silom prilika živjeli po cijelome tadašnjem svijetu - od Babilonije do Aleksandrije u Egiptu.

Zbog toga su, uz ostalo, veliku ulogu imale proslave velikih svetkovina u Jeruzalemu. Na njih su dolazili Židovi iz svih krajeva, svečano su pripremane i provođene, a tri velike svetkovine trajale su po osam dana!

U svim tim prigodama opetovano se isticala potreba potpore ljudima u nevolji. Upravo u ovo doba, u kojemu se naglo smanjuje, a onda i prestaje pojava proroka, javljaju se u narodu vjernici, često nepoznati, što se ističu svojim čovjekoljubljem. U biblijskim mudroslovnim knjigama nailazimo na mnoštvo plemenitih misli od kojih se mnoge odnose na potrebu potpore znanih i neznanih ljudi što su prisiljeni živjeti u neimaštini!

Nu ipak treba reći kako se od početka do svršetka Biblije ističe čovjek vjernik, pojedinac odgovoran za svoja djela i zauzet za dobro vjernika.

O tome u samome početku stoje upadno istaknuti primjeri: Kain s buđenja svijesti odgovornosti i Abraham sa svoje zauzetosti za spas Sodome! Slijedi trajno produbljivanje i širenje obveze činiti dobro onima koji su u nevolji za što je potrebna vjera u Boga i ujedno probuđena savjest - svijest osobne odgovornosti za pojedinačno i opće dobro.

U tu se svrhu veoma svečanim riječima ističe svjedočanstvo čovjeka Božjeg čovjekoljublja, onoga prema najmlađima kao i onoga prema najstarijima.

Tobija se nalazi u sužanstvu, ali mu ono nije bilo zaprekom da izgara u dobru; njegovo svjedočanstvo glasi: "...hodio sam putovima istine i pravde svega svog života. Udijelio sam mnogo milostinje svojoj braći i ljudima koji su došli sa mnom u Ninivu, zemlju Asiraca" (Tob 1, 3). Zbog toga njegov savjet glasi: "Dijeli milostinju od svoga dobra; kad dijeliš milostinju, neka ti ne bude oko stisnuto. Ne okreći lica od siromaha, pa ni Bog ne će okrenuti lica od tebe... Udijeljena milostinja oslobođa od smrti i ne dopušta da odeš u mrak. Jer milostinja je mio dar pred licem Svevišnjega" (Tob 4, 7. 10).

Slično svjedočanstvo nalazimo i u knjizi o Jobu. Treba pak pripomenuti kako nije riječ o čovjeku Židovu nego jednostavno o čovjeku istinskom vjerniku. Njegovo svjedočanstvo glasi:

"Bjeh oči slijepcu i bjeh noge bogalju, otac ubogima, zastupnik strancima. Kršio sam zube čovjeku opaku, plijen sam čupao iz njegovih čeljusti" (Job 29, 15-16).

Sva se ta i slična dobra djela prenose na sve Bogu odane ljude, a molitelji se obraćaju drugima s molbom neka bi se svi molili za one koji su u nevolji:

"Štitite slaba i sirotu, vratite pravicu jadniku i siromahu! Izbavite potlačenog i ubogog: istrgnite ga iz ruku bezbožnih" (Ps 82, 3-4)!

Uslišanje naših molbi je zajamčeno: "Pravedan je Jahve i pravednost ljubi, čestiti će gledat lice njegovo" (Ps 11, 7).

A njihova djela sjaju kao svjetlost (usp. Sir 32, 16).

Nama se može činiti kako je siromašan, bolestan i društveno nepriznat čovjek

Makabejci, Wojciech Stattler, 1844.

ujedno i nesretan. To ipak ne mora tako biti. Ti ljudi i te kako mogu biti svjesni svoga ljudskog dostojanstva. Istinski vjernici mogu im u tome mnogo pomoći. Nu ona temeljna pomoć dolazi od Boga! Oni, naime, mogu mirno govoriti:

"Evo što je želja moja:

čuvati tvoje odredbe" (Ps 119, 56).

Upravo to bijaše ugroženo među Židovima toga doba. Nakon velikih osvajanja Aleksandra Makedonskoga, širom bijahu otvorena vrata susretima Istoka i Zapada; najprije je matica uljudbenih i svih drugih zbivanja potekla prema Istoku, a nakon Aleksandrove smrti i s Istoka prema Zapadu. Došlo je do izravna susreta na svim područjima ljudske djelatnosti, posebice onim uljudbenim, što je kasnije dobilo naziv helenizam, budući Heleni (Grci) bijući tvorci te zaista velike uljudbe.

Židovi toga doba bijahu raseljeni po svim važnijim mjestima prostranoga carstva Seleukojevića. Stoga je razumljivo što mnogi od njih bijahu oduševljeni visokim dometima ne samo civilizacije nego, prvenstveno, cjelokupne uljudbe. Kad je

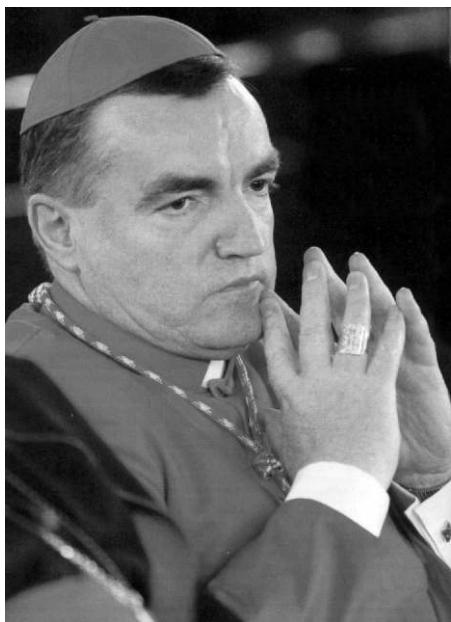
pak sirijski vladar Antioh IV. Epifan poskušao nasilno zatrati ne samo židovske vjerske i kulturne običaje, nego i samu srž židovske vjere, te kad su u jeruzalemski hram unijeli kip poganskoga božanstva, uz nemirenost i unutarnja pobuna zahvatila je sve slojeve židovskoga pučanstva. Činilo se kao da je posrijedi nasilno umiranje. Nu to se jednoma narodu može dogoditi, ako on, a to prvenstveno znači njegovi ljudi – pojedinci, svjesni i slobodni umru u sebi. Gdje pak oni postanu izrazito sposobnjima shvatiti smisao svoje opstojnosti i svoje uloge u narodu, svojih prava i zakona, svoje vjere i čudoređa, tu dolazi do buđenja duha u širokim i dalekosežnim razmjerima, što se najbolje vidi u porastu svijesti slobode i odgovornosti, što tvori samu bit duhovnosti.

Tako se dogodilo te su iz te pogibelji nicalo nove nade – ljudi cijelim svojim bićem postajahu spremnima stati uz usud svoga naroda, voljeti ga i za nj se žrtvovati – upravo onako kako to Bog u svom Zakanu nalaže.

Niz knjiga u Biblijama, knjige iz tzv. mudroslovne ili pjesničke vrsti, svraća ljudsku pozornost na nepregledno polje ljudske mudrosti. Ona je utemeljena na iskustvu što se stoljećima prenosi s naraštaja na naraštaj i govori ne samo o sjetvi i žetvi, nego ponajvećma o rađanju i umiranju, prosidbi i svadbi, o susjedima i prijateljima, tuđincima i protivnicima. Nu nije posrijedi samo ljudsko znanje nego ljudsko biće u cijelosti – njemu prethodi i trajno ga prati čestit život. Tek je tada moguće slijediti put mudrosti što ga je Bog dao ljudima u riječi svoje objave i u životu svojih izabranih proroka jamčeći ljudima sigurnost i mir, sreću i život. Tom snagom vjere i svoje povijesti moguće se mudro oprijeti svim izvanjskim pritiscima, i onima što dolaze iz redova neumjerenih helenista. Matatija, otac braće Makabejaca, tu je mudrost neposredno prije svoje smrti sažeto izrazio: "Svi koji se u nj (Boga) uzdaše, ne poklekoše nikada" (1 Mak 2, 61).•

PROPOVIJEDI ZAGREBAČKOG NADBISKUPA KARDINALA JOSIPA BOZANIĆA NA MJESTIMA RATNOGA I PORATNOG STRADANJA

Kao što smo najavili u prošlom broju, u povodu hodočašća svećenika Zagrebačke nadbiskupije, predvođenih nadbiskupom kardinalom **Josipom Bozanićem**, u Staru Gradišku, Jasenovac i

Kardinal Josip Bozanić

Petrinju, te propovijedi koje je tom prigodom izrekao kardinal Bozanić objavljemo propovijedi kardinala Bozanića, izrečene 2007. u Bleiburgu (usp. PZ, br. 182, str. 20.-24.) i ovogodišnje propovijedi u Jasenovcu i u Petrinji, smatrajući da one čine jedinstvenu cjelinu. (Ur.)

*

Propovijed zagrebačkog nadbiskupa kardinala Bozanića u Bleibburgu, 13. svibnja 2007.

Draga braće i sestre!

1. Nakon naviještenoga evanđelja, na ovome mjestu prepunom povijesne memorije i vjerničkoga spomena, zahvalan Bogu za dar vjere, molim riječima psalma: "Pa da mi je i dolinom smrti proći zla se ne bojim, jer ti si [Bože] sa mnom" (Ps 23, 4).

Okupljeni smo u dolini koja danas plijeni svibanjskom ljepotom prirode. Lako je uroniti u zavodljivost te ljepote i promatrati je kao divan Božji dar. Ali, ova dolina zna da je ona jednoga svibnja za ispačeni narod, o posebno za živote mno-

gih, postala neobičnom dolinom; da je postala dolinom smrti, zaustavljenih života, srušenih zemaljskih nadanja. Ova dolina zna zašto smo danas ovdje. Ova će dolina hrvatskomu narodu, na samo nama poznat način, trajno šaptati riječi koje su u njoj ostale, molitve koje su u njoj izgovarane, prenoseći nam kako okus ljubavi, tako i okus mržnje pred kojom se svaka ljepota grči u болi.

Gledajući nas ovako sabrane, netko, komu je ovo tek obična dolina i polje, mogao bi se zapitati: Tko su ovi i odakle do-

Bozanić: Tražimo istinu o žrtvama i krvnicima

Bozanić u Bleiburgu 2007.

doše? (usp. Otk 7,13). Mi smo vjernici, okupani Jaganjčevom krvlju, oslobođeni njegovom pobedom nad smrću, opečaćeni Kristovim križem. Kao vjernici i pred smrću isповijedamo život, a pred tragedijom za koju ne postoje dovoljno snažne ljudske riječi u molitvu uranjamо svoje misli, u nju stavljamo svoja pitanja i nadanja, dok liturgijskim slavlјem postajemo dionicima nebeske domovine.

2. Odakle smo došli? Dođosmo iz svoje zemaljske domovine Hrvatske, iz Bosne i Hercegovine, iz raznih krajeva Europe i svijeta, sretni što na ovome polju danas mirno možemo reći da je iz hrvatskih žrtava krvavoga nasilja iznikao ponos i da su stvoreni preduvjeti da se ovim poljem prolomi istina o Bogu i čovjeku, istina koja ne smije biti predana u ruke ljudskim manipulacijama.

Došli smo ovamo onim istim putovima kojima su prije šezdeset i dvije godine, nakon završetka Drugoga svjetskog rata, kolone vojnika i civila tražile put koji bi ih poštadio od zatorne ruke jugoslavenskih i inih ratnih pobednika. Na tome smo putu ponovno čuli glas žrtava koji se desetljećima nije smio čuti; u mislima smo naičazili na njih, susretali ih, premda do danas nisu obilježena mjesta njihovih stratišta, niti otkrivena imena izvršitelja djela nedostojnih ljudskoga imena. Iz šumarača i jama, iz rovova i dvorišta dosiže nas šapat koji se nada da će biti dovoljno jak

da ga mi čujemo i da ga glasno izgovorimo kao istinu koja je sposobna ponovno roditi život, dati smisao njihovu umiranju, stvoriti temelje za izgradnju društva u kojemu je najmanje što možemo učiniti poštovanje nedužnih žrtava.

3. Da, braće i sestre, ova je dolina gledala ispačena lica i hrvatskih civila i hrvatskih vojnika, hrvatskih očeva i majki, sinova i kćeri; lica koja su bila uročnjena u nadu i očekivanja da će im biti darovan prostor ljudskosti, put prema zakonitosti i životu koji se neće pomiješati s mržnjom, bezumnim osvećivanjem i ideološkim lažima. No, ova je dolina vidjela zaustavljenost te nade, razočaranja, neizvjesnost i, konačno – zvjerstva.

Toga svibnja, godine 1945., ova se dolina silno proširila. Zbog ljudi koji nisu poštivali Boga ni čovjeka, Bleiburško se polje izlilo i pretočilo u 'križne putove', u udarce, logore, tamnice, mučilišta i smrt koja je svoj zadah i strah širila stotinama kilometara, ali jednak tako, poput otrova, godinama bila stavlјana u hranu odgoja novih naraštaja. Od trenutka kada ova dolina više nije smjela gledati lica, nego leđa i korake povratka, krvave tragove povratka u jugoslavensku tamnicu hrvatskoga naroda, i njezina se ljepota pretvorila u bol, u neizrecivu okrutnost i na kraju bezimenost.

Prije dvanaest godina (1. svibnja 1995.), u Pismu Hrvatske biskupske konferencije o pedesetoj obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata, napisali smo sljedeće: "... taj je svibanj – za razliku od drugih naroda kojima je vraćena sloboda i demokracija – dolaskom marksističkog totalitarnog sustava za nas značio nov početak zatvora, ubijanja nevinih ljudi. Mnogi su stradali samo zato što su katoličci, što su katolički svećenici, redovnici i redovnice, što su katolički biskupi. Taj martirologij optužba je krvnika, ali on je još više – slava Kristove Crkve".

Od trenutka kada je počinjeno sramotno izručenje razoružane hrvatske vojske i nevinih civila u ruke krvnika, upravo su zločinci zabranjivali svaki spomen na ovo mjesto i sve ono što je slijedilo poslije Bleiburga, nastojeći silom sprječiti istinu da progovori glasom žrtava.

Komunistički vlastodršci ovu su dolinu učinili prisilnim polazištem na put smrti i krvoproljca. Međutim, danas je ova dolina mjesto našega spomena i slavlja Boga koji je put, istina i život. Bog je taj koji je sve putove ljudske patnje preobrazio u Križni put svoga Sina; sve ljudske laži raskrinkao svojom istinom i u svaku tamu smrti unio zraku svjetla svoga života. To je ono što nikakvo nasilništvo ne može zaustaviti. Zato u nama kao vjernicima nasilje ne postoji, ali postoji vapaj za istinom.

4. Nažalost, mnoga naša okupljanja – protkana poglavito molitvom i pročišćenjem spomena – ljudi koji su pripadali komunističkomu režimu, ili ostali zasljepljeni njegovom propagandom, i koji ne žele biti oslobođeni istinom, promatralju još uvijek očima svoje ideologije. Prozivaju Katoličku Crkvu, njezine pastire i vjernike na sličan način na koji su to činili i u ono doba. Prozivat će, vjerujem, i moje današnje riječi, a ja u njih ne stavljam ništa osim ljubavi. A upravo to ih smeta: ljubav prema čovjeku, ljubav prema Domovini, ljubav prema pogaženima i ljubav prema istini koja iz Boga izvire.

Danas sam među vama kao čovjek koji hodom želi počastiti mukotrpni hod ispunjen nadom prema slobodi; među vama sam kao vjernik koji je došao pohoditi jednu dolinu o kojoj su mnogi bili primorani šutjeti, da bi ušutkali istinu o svome zločinu; među vama sam – u poniznosti Božjega izabranja – kao pastir koji je došao isповjediti vjeru i zajedno je s vama učvrstiti; među vama sam kao Hrvat koji je došao s ljubavlju promotriti zemaljsku tragediju svoga naroda i moliti za njegove žrtve, ali i za žrtve svih kojima je ova dolina u mislima, u sjećanjima i u životu ostavila spomen na neizrecivu ljudsku okrutnost. S puno pijeteta spominjem danas osobito pripadnike islamske vjeroispovijesti koji su dijelili patnju s kršćanskim vjernicima.

5. I dok tako govorim, netko bi mogao pomisliti da nas je na ovome mjestu skupila tragedija smrti. Netko bi mogao zaključiti da smo došli oplakivati neizbjegnost ljudske drame nad koju se nadviла ljudska zloča. Ne, ovamo nas je i danas doveo Život i vjera u Život. Danas sam ovdje da s vama proslavim Vazam Gospodnjim i molim svjetlo Duha Svetoga u kojemu se kao vjernici pitamo, što nam to Bog govoriti u iskustvima ratova, progonstava, u žrtvi nevinih ljudi, što nam to Bog

KOLUMNA CRKVENI UDAR NA ANTIFASIZAM

Kardinal ili tužitelj?

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ NA BLEIBURGU SE PRETVORIO U TUŽITELJA: NJEGOV GUDR, OŠTAR I ŽESTOK KAO NIKAD DOSAD, NEMOGUĆE JE NE VIDJETI U KONTEKSTU OBRAČUNA S ANTIFASIZMOM KOJI JE UPRAVNO POKRENUT IZ REDOVA CRKVE

Piše: JELENA LOVRNÍK

NOVI OBRAČUN NA BLEIBURGU: Nadbiskup Bozanić u strašnom natu protiv mrtvog komunizma

Napadaji na kardinala u svibnju 2007.

kao narodu ima reći kada smo stavljeni pred kušnje neopisive боли.

U kršćanstvu postoje polazišta i vrijednosti kojih se nikada ne smije zaboraviti. Jedna je od njih poštovanje tuđega života. Tu ne može biti razlike ni nacionalne, ni konfesionalne, ni svjetonazorske, ni stranačke. Temeljna jednakost u dostojanstvu svih ljudi proizlazi iz same naravi čovjeka, stvorena na sliku Božju. Upravo stoga je danas teško razumjeti zašto se još uvijek ne može dovoljno jasno čuti glas koji govori o tome da se ovdje nije poštovao život, da su, bez ikakva suda i dokaza krivnje, poubijani hrvatski vojnici i civilni nakon rata. Ponavljam: nakon rata!

6. Isus u današnjem evanđelju govori o svome odlasku Ocu. Njegova osuda na smrt već je bila 'napisana'. Dobro zna da učenike pogledaju njegove riječi i da im uznemiruju srce. Utješne riječi o miru vjerojatno su im zazvučale poput iluzije, baš onako kako ljudima našega vremena zvuče svetopisamske riječi koje obećaju sigurnost i spokoj u svijetu razdiranom nemirima. Mir o kojem govoriti Isus jest mir koji razumije ljudski krik: Bože moj, zašto si me ostavio?, ali jednako tako zna da je samo u Bogu konačni dom u kojemu se krik očaja preobražava u mir srca.

"Neka se ne uznemiruje srce vaše i neka se ne straši". Dajući svoj mir, Isus to govori jer zna da je granica dobra i zla u našem srcu te da prva i prava pomirba mora nastati u ljudskoj unutarnjosti; da se pomirba ne može uspostaviti nikakvim političkim dogovorima i sredstvima prisile, jer se u tom slučaju pretvara u još veću neistinu. Isusov mir nije mir koji daje svijet, nije kupljeni mir ili pak mir koji se želi nametnuti ratom. To nije mir koji se postiže gospodarskim blagostanjem, potrošačkim prividima, stavljanjem vlastite osobnosti u središte svijeta.

Za nas kršćane Kristov mir je zahtjev. On ne pripada konačnomu spokoju mrtvih. Prvi dar uskrsnuloga Krista prestrashenim učenicima jest mir. Smirenje srce je čvrsto srce, ono se ne koleba i ne gubi pouzdanje u protivštinama; ne gubi se u oča-

ju, niti obeshrabruje u trpljenjima. Otcriće Boga u vlastitu životu, radosni susret s njim, uranjanje u njegovu ljepotu, obraćanje Isusu Kristu koji je prepoznat kao Bog, razlozi su radosti i mira u ljudskome srcu.

7. Kristov mir koji svijet ne može dati, mi vjernici živimo u zemaljskome domu. Znamo koliko je svakom čovjeku važno biti u okrilju ljubavi i topline doma. Nitko rado ne napušta ni dom ni domovinu, niti ih lako zaboravlja. Ljudi kojih se ovdje spominjemo ostavili su za sobom Hrvatsku i svoje domove; nipošto laka srca. Zato, braćo i sestre, kako da se srce ne stegne nad nepravednom tvrdnjom koja kaže: da nisu bili krivi, ne bi bježali. Tako poopćivanje uistinu vrijeda. Zar i nakon svega onoga što se dogodilo poslije njihova izručenja jugoslavenskim komunističkim vlastima, netko još dvoji koliko je njihov strah bio opravdan?

Jedan od najbližih Titovih suradnika u to vrijeme Milovan Đilas ovako je posvjedočio godine 1979: "Da budem iskren, mi nismo shvaćali zašto Britanci ove ljudi nama vraćaju. Uglavnom su to bili obični seljaci. Oni nisu nikoga ubili. Njihov je jedini zločin bio strah od komunizma. Oni (Englezi) učinile nešto sasvim pogrešno kada su ove ljudi prebacili preko granice, kao što smo i mi pogrešno učinili što smo ih sve poubijali" (vidi: Vlatko Pavletić, Tuđmanova doktrina i drugi članci, Zagreb 2007, str. 151). Pitam se: je li to komunistički antifašizam?

I dok se tješimo riječima vjere, kao ljudi ne smijemo previdjeti nepravde koje su rađale nove nepravde. Koliko je samo, nakon Drugoga svjetskoga rata, domova opustošeno, razoren, konfiscirano; koliko je ljudi obespravljeno i onemogućeno; koliko je bogatstva otuđeno i koliko siromaštva rođeno zbog gramzivosti nepravdognog komunističkog režima.

Nije u pitanju samo egzekucija, nego sve što je ona sa svojim posljedicama značila na društvenoj razini. Stvoren je novi poredak koji nikada neće zaslužiti odliku pravednosti, ma koliko ga se pokušavalо prikazati da je bio stvoren "u ime naroda".

Kardinal Bozanić predvodi misu u jasenovačkoj crkvi

Bleiburška je tragedija osiromašila cijelokupno hrvatsko društvo. Zbog događaja kojima je bila klica, stotine su tisuća Hrvata stjerane na margine; mnogi su kasnije bili prisiljeni na iseljeništvo, obitelji koje su na bilo koji način bile povezane sa žrtvama tih događanja natjerane su na posvemašnu šutnju i bile politički maličirane; potomci su smatrani građanima drugoga reda, poglavito ako nisu htjeli prihvati novu ideologiju i ucjenjivačku igru terora.

Bleiburška je tragedija, i sve ono što je slijedilo nakon toga uvod u zločin puno širih razmjera. Ona je ostavila pustoš u duhovnom i kulturnom tkivu hrvatskoga naroda, jer je ubijen, ušutkan i raseljen veliki broj intelektualaca, posebno katoličkih, svećenika, redovnika i redovnica, kako bi se lakše ukorjenjivala ideologija marksističkog i bezbožničkog obilježja. Od tada, pa sve do današnjih dana, na Crkvu se u našem narodu bacaju i sjena krvice koju Crkvi nijedan analitičar, koji drži do istine i teži k objektivnosti, ne može pripisati. To pak da je i među sinovima i kćerima Crkve bilo i onih koji su počinili zlodjela sa žaljenjem oplakujemo i prepoznajemo bol koju je nанio njihov grijeh.

8. Na ovome mjestu, kao biskup Crkve u hrvatskom narodu, ne smijem šutjeti. Štoviše, valja mi postavljati pitanja koja si postavlja svaki čestit čovjek prosvijetljen istinom: Kako to da šezdeset godina nakon stravičnoga zločina, bez obzira na to što još uvjek postoji dovoljan broj svjedoka i prikupljenih svjedočanstava, te bez obzira na to što je iz mnoštva činjenica vidljivo o čemu se radilo, nitko nije odgovarao? Kako to da su još uvjek nepoz-

nata imena nalogodavaca i izvršitelja tih djela? Kako to da se još uvjek ne može, barem na načelnoj ako već ne i na konkretnoj razini, čuti jasna osuda svega što vapi zbog gaženja božanskih i ljudskih prava, a učinjeno je protiv hrvatskoga naroda? Zar mislimo da je moguće graditi zdravo hrvatsko i bilo koje društvo sa sviješću da se naraštaje naše djece i mladih hranilo i danas hrani neistinama? Kako to da nije napravljen popis žrtava i da nisu obilježena mjesta masovnih grobnica u kojima do danas neidentificirane leže kosti poznatih i nepoznatih ljudi?

Grozna je pomisao da su tolike godine zajedno s nama živjeli i žive ubojice; da su protkali sve pore svakodnevice te možda ni njihovi najbliži ne znaju istinu o njima i da su se prikazivali u najljepšem svjetlu boraca za slobodu. Molimo za njih, da im Bog dadne snagu obraćenja, priznanja i prihvatanja slobode u istini. Ali kao vjernici, kao državljanji suverene i nezavisne Hrvatske s pravom očekujemo

da državne institucije učine ono što su zakonom dužne učiniti: da istraže ove zločine i obzname krivce za njih. Očekujemo da će se mjerodavne institucije države Hrvatske jasnije očitovati o komunističkome režimu i nedjelima koja je planirao i sustavno provodio te na temelju istine promicati one vrijednosti koje nisu sukladne s komunističkim krivotvorinama, kako u povijesnome tako i u svjetonazornome smislu. Očekujemo da će hrvatske vlasti i u vidu deklarirane proeuropske orijentacije poduzeti sve da se kod nas provede rezolucija Skupštine Europskog parlamenta broj: 1481, od 25. siječnja 2006., o međunarodnoj osudi zločina totalitarnih komunističkih režima.

Više sam puta pitao, pozivao mjerodavne da poduzmu korake u rasvjetljavanju istine, a taj poziv ponavljam i danas: zakonitim i pravičnim putem tražite i poštujte istinu i o žrtvama i o krvnicima. Neka ne postoji nikakav politički razlog radi kojega bi istina ostala pokopana i odgurnuta s pozornice razvoja zdravoga hrvatskog društva. Zbog naše sadašnjosti i zdrave budućnosti, zbog naše odgovornosti prema mladim naraštajima potrebno je osnovati nadstranačku i nezavisnu državnu instituciju koja će znanstvenim metodama rasvijetliti istinu o žrtvama totalitarističkih režima dvadesetoga stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma. Prošlost je dio našega života i jasno pokazuje svoju snagu u sadašnjosti, a ono što se olako naziva poviješću u nas često pišu isti, ili sljedbenici onih koji su nedužnom krvlju i stvorili te događaje. Zar nije odviše upadljivo da se neka povjesna istraživanja uopće ne čuju ili prešućuju?

9. Posljednjih se mjeseci u nemiru nastalom zbog nerazjašnjenih činjenica i nepoštena odnosa prema učinjenom u prošlosti pojavila rasprava i o tzv. foiba-

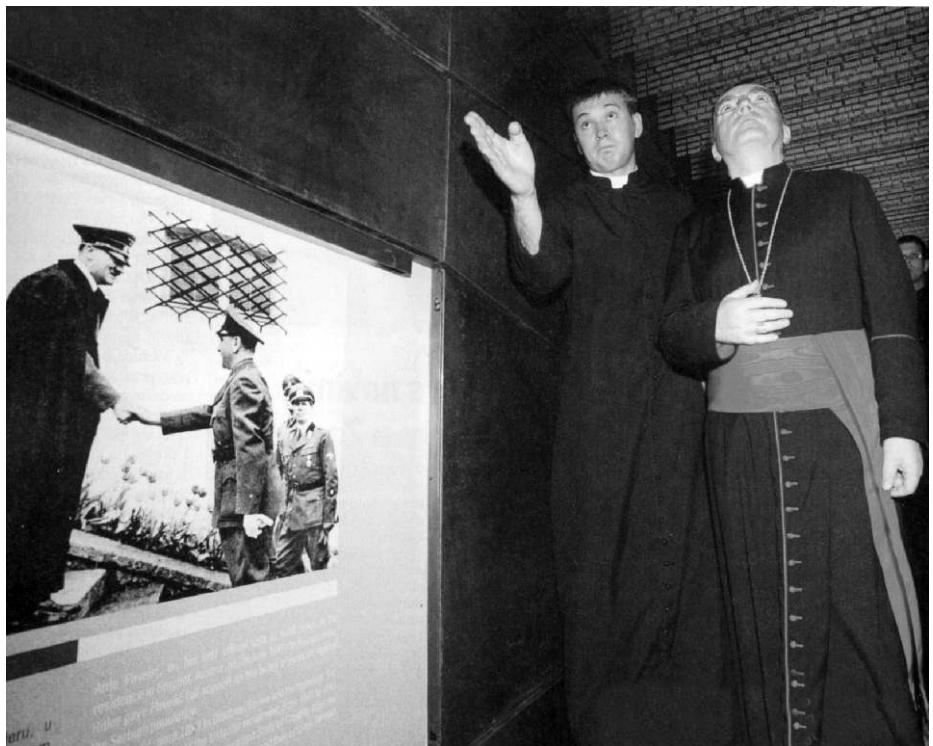

ma, o strašnim mjestima smrti, o jamama i stradanjima koja je za sobom ostavio fašizam i komunizam. Ni tu kao Crkva ne smijemo prešutjeti istinu, a istina je da su pripadnici totalitarnih režima stvorili te jezive podsjetnike neljudskosti.

Kao Crkva danas govorimo da su takva mjesta nastala tamo gdje je iz života izguran Bog. Vrijeme rata, a još manje poraća, ne može biti nikakav izgovor. Tamo su i za vrijeme fašističkoga i za vrijeme komunističkoga terora stradavali svećenici, vjernici i vjernice, jer kršćanstvo ne može mirno suživjeti niti s jednom neljudskom vladavinom. U Hrvatskoj se olako stavlja znak jednakosti između antifašizma i komunizma, između opravdane težnje i borbe za slobodu i bezbožne ideologije boljševičkih i velikosrpskih planova. Stoga ne čudi nas što se rasprava vodi između krivaca i njihovih sljedbenika s raznih strana, kako onih koji podržavaju partizanske zločine, tako i onih koji se ne žele odreći fašističkih težnja i osuditi svoje zločine.

Dobro je znano koliko je dragocjeno djelovanje Katoličke Crkve na uspostavi zajedništva među narodima i kako se mi vjernici iz raznih naroda i država lako razumijemo i međusobno dijelimo bol koju je prouzročila nepromišljenost političara u prošlosti. Stalo nam je do očuvanja identiteta i integriteta vlastitih zemalja i do međusobnoga zajedništva i razumijevanja. Ono je pak moguće samo na istini. Katolička Crkva će i nadalje činiti sve što je u njezinu moći da u našim životima istina progovori Božjom istinitošću kojoj je podvrgnut svaki čovjek.

10. Govorim kao katolički biskup koji može biti ponosan na djelovanje Crkve u najtežim vremenima totalitarizama. I nas su htjeli svrstati u ideologije protučovještva; do današnjega dana optužuju nas da smo za nešto krivi, a Crkva je pokazala da ona ni pod fašizmom, ni pod nacizmom, ni pod komunizmom nije zastupala ideologije i da su katolici trpjeli i umirali od neljudskosti s raznim predznacima te da su ih bili puni zatvori, koncentracijski logori i masovne grobnice. To je potrebno znati i ne prihvatići naivno klevete onih koji žele nametnuti krivnju Crkvi, da bi i danas provodili "svoju istinu". Mi smo svakoga dana pozvani preispitivati svoju grješnost i kajati se za počinjene grijeha. U svakome liturgijskom slavlju ispovedamo potrebu Božjega milosrda u raznim oblicima pokajanja. Stoga je krajnji cinizam i besramno je Katoličku Crkvu

svrstavati u promicatelja bilo kojega političkog sustava, a osobito stavljati je uz bok onih pod kojima je Crkva najviše trpjela, jer trpio je čovjek, bez obzira na vjeru, rasu, nacionalnost ili stalešku priпадnost.

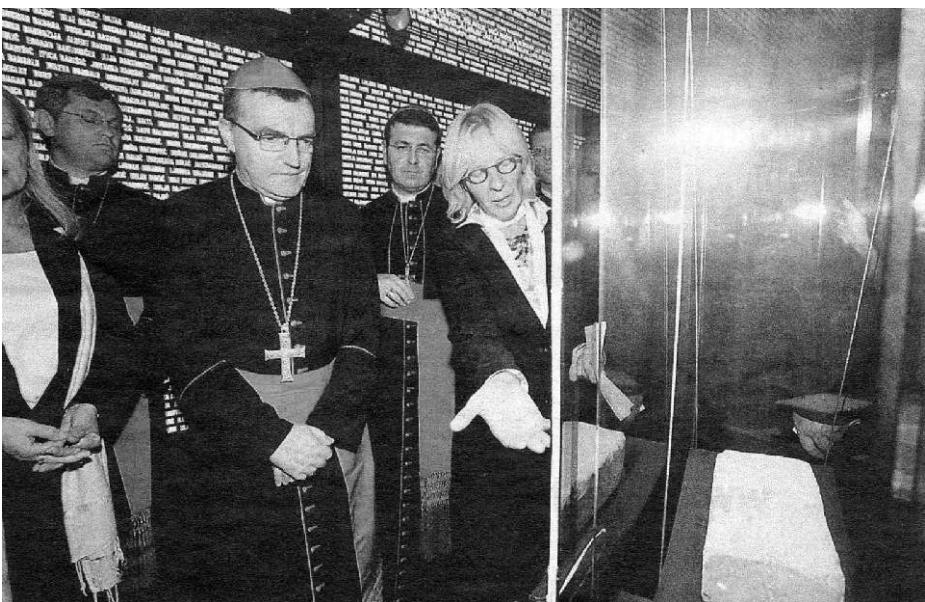
Dok danas ovdje komemoriramo strašnu Bleiburšku tragediju s grozom mislim i na jasenovački ustaški logor. Smatram nužnim upravo ovdje reći da nam se zbog vjernosti Bogu i ljubavi prema Hrvatskoj ne smije zamisliti pogled ni pred čijim zločinom. U tom duhu ponavljam riječi blaženog Alojzija Stepinca koji je bez ikakve dvoznačnosti javno usred rata, u veljači 1943. godine, jasenovački logor nazvao "sramotnom ljagom", a za ubojice u njemu izjavio da su "najveća nesreća Hrvatske". Ali hrvatsko društvo zaslужuje svima dosežnu i koliko je više moguće cijelovitu istinu! Kao kršćanin i kao Hrvat bio bih nedostojan i jednoga i drugoga imena, kada bih i u primisli nosio opravdavanje nečijega zločina. Ta zar netko uistinu misli da boli nedužnih koje su prouzročili pripadnici hrvatskoga naroda nisu i moje boli? No, jednako tako bio bih nedostojan čovještva, kad ne bih prokazivao laž i nepravdu nanesenu hrvatskomu narodu.

Iz poštovanja prema svim žrtvama, kada je i Jasenovac u pitanju, potrebno je istini dopustiti da progovori u svojoj istinitosti. Zato mi je draga što se posljednjih godina učinio pomak u stavovima koji ublažavaju propagandnu zaglušnost pristrana

nosti i povjesne nekorektnosti. Hrvatska javnost ima pravo znati istinu o Jasenovcu za vrijeme Drugoga svjetskoga rata, kao i nakon što je prestao biti ustaškim logorom. Žurno valja istražiti koliko je ljudi stradalo na tom strašnom gubilištu i mjestu nečovječnosti, kako bi se znalo njegovati osjetljivost za patnju koju su prouzročili mrzitelji čovjeka.

Gdje god se nalazili mi kršćanski vjernici ne okupljamo se da bismo zajedno mrzili, nego pronalazili snagu za zajedništvo u Ljubavi. Zato još jedanput navodim riječi iz pisma hrvatskih biskupa: "U čežnji za Božjim oproštenjem i mi ljudi uzajamno opaštamo jedni drugima. Ono što pohranjujemo u svojoj povijesnoj memoriji nisu nepodmireni računi koji rade namisli osvete. Pamtimo zlo koje se dogodilo, a nije se smjelo dogoditi. Učimo kako ne ponavljati grijeh i kako ustrajati u dobroj odluci. No sadržaju našega povijesnog pamćenja pripada i sve ono što su činili ljudi Crkve kada su osuđivali zločine te svesrdno zaštićivali i pomagali ugrožene u vrijeme dok je bjesnio Drugi svjetski rat. Ta kršćanska odlučnost i požrtvovnost, posebno katoličkih biskupa u Hrvatskoj, nadahnuće je i poticaj današnjem naraštaju" (Pismo Hrvatske biskupske konferencije o pedesetoj obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata, 1. svibnja 1995.).

11. Isus nam je ostavio riječi upućene nebeskomu Ocu: "Posveti ih u istini". Te riječi pripadaju nama vjernicima i ob-

Obilazak muzeja u Jasenovcu

vezuju nas, ponajprije nas. Time je naznacena bit kršćanstva. Ljubav omogućuje da izademo iz sebe, da bi se pogled usmjerio prema Bogu, da bi se slušala njegova Riječ, a ne vlastiti ciljevi, ne dopuštajući da nas neposrednost želja i htijenja odvucu od istine i zamagli pogled na površnosti ljudskih prosudbi.

Kristova istina nas oslobađa. Danas ovdje molimo za svjetlo istine da mogu nemo jasnije spoznati plodove ideologija zla dvadesetoga stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma. Ovdje smo braćo i sestre, jer želimo svojom molitvom i euharistijskim zajedništvom ponovno zaliti klice Božjega kraljevstva, utemeljenoga na ljubavi, a ne na sili i mržnji. Uzdamo se u Boga, u onoga koji posvećuje u istini, molimo ga da nam udijeli uvijek jasnije kriterije te istine, a to je na prvome mjestu ljubav. Za svakoga čovjeka vrijedi da će, ako traži istinu, pronaći Boga.

Kao vjernici u ovu dolinu donosimo baš ono čega je ovdje nedostajalo u svibanjskim danima godine 1945., a to je mir. Moleći za sve žrtve, pogled nam je uprt u križ, a od sada će taj znak jasnije obilježavati ovu dolinu. Mjera naše istine je Kristov križ. On je zakrilio sva vremena i sve ljudske drame. Križ je nekima ludost, nekima sablazan, a nama koji smo dionici Kristova otajstva, spasenje i kompas.

Ovim se poljem ne može jednostavno proći, mirno i ravnodušno. Kršćani će na ovome prostoru promatrati oltar i križ, znak našega spasenja. Zato zahvaljujem svima koji su do danas i u teškim vremenima, kada je samo pojavljivanje na ovome polju bilo opasno za život, sačuvali spomen na nedužne poratne žrtve. Zah-

valjujem svima koji su omogućili izgradnju ovoga prostora i koji, u suradnji s mjerodavnim austrijskim institucijama, nastoje oko cijelovitoga rješenja ovoga spomen-prostora.

Pozivam također na jedinstvo. Ne dopustite da nas kao narodno i crkveno tkivo razjedinjuju oni kojima nije stalo do hrvatskoga boljštaka, sloga i dobra. Pozivam na jedinstvo domovinske i iseljene Hrvatske, a svatko tko može pridonijeti istini o Bleiburškoj tragediji neka to čini u kršćanskom duhu poniznosti i sebedarja.

12. Ovdje smo gdje je odmah nakon Drugoga svjetskoga rata u srcu Europe na najgrublji način pogaženo dostojanstvo čovjeka, da zahvalimo za žrtve onih čija su tijela duduše prekrivena, ali istina koja ne može ostati pokrivenom i dalje vodi u život, glasnije, vjerodostojnije, s pouzdanjem u vječni život svih koji u Krista vjeruju. Jer povijest je za nas kršćane u svjetlu Božje sveprisutnosti memoria futuri – spomen budućega. U toj vjeri koja ljubavlju pobjeđuje smrt naše pokojne vidimo u gradu koji opisuje Knjiga Otkrivenja, u gradu kojemu "ne treba ni sunca ni mjeseca da mu svijetle. Ta Slava ga Božja obasjala, i svjetiljka mu Jaganjac!... Ali, u nj neće unići ništa nečisto i nijedan koji čini gadost i laž, nego samo oni koji su zapisani u Jaganjevoj knjizi života" (Otk 21,23.27).

Bože, učini da Bleiburško polje bude dovoljno široko za sve koji tuđu patnju osjećaju kao svoju vlastitu; da bude dovoljno plodno, da iz njega ne niče mržnja, nego stabla ljubavi i mira.

Blažena Djevica Marija, Majka boli i nade; blaženi Alojzije Stepinac, mučenik

i branitelj istine, svi sveti mučenici hrvatskoga naroda neka nas zagovaraju kod Boga i pomognu živjeti Evanelje Božje ljubavi.

A ti nam, sveti, silni i besmrtni Bože, podari blagost i mir. Amen.

**Propovijed kardinala Bozanića
prigodom molitve Trećeg časa, u
župnoj crkvi u Jasenovcu, 24.
rujna 2009.**

Draga braćo biskupi i prezbiteri, subraćo u Kristovu svećeništvu! Draga braćo i sestre!

1. Biti u Jasenovcu, kao svećenik i kao kršćanin, i slušati riječi apostola Petra o davanju obrazloženja nade koja je u nama ima svoj poseban i snažan odjek. Nalazimo se na mjestu koje nije obilježeno samo jednom stranicom povijesti u kojoj se očitovalo zlo, zločin i ponajprije grieh, nego je bezbožnost s ovoga mjesta željela širiti zlo do neslućenih razmjera, produžujući ruku laži sve do naših dana.

Došli smo najprije u crkvu, u prostor koji, po nama i našoj vjeri u Isusa Krista, spaja Božju blizinu, otajstvo Isusove muke, smrti i uskrsnuća i naš zemaljski hod u kojemu toliko puta ostajemo zbungeni pred zloporabom ljudske slobode.

U Jasenovcu čovjek, otvoren istini, osjeća duboku bol koju je prouzročilo nasilje, nepravda i nečovječnost. Ovdje su mnogi suočeni sa spomenom na gubitak svojih najbližih. Ovdje je puno toga neizrecivoga urezano duboko u dušu, ostavljajući neodgovorena ozbiljna pitanja, a u mnogima i zatrovanostr mržnjom.

Ovdje smo u svećeničkome spomen-hodu, kojemu u središtu nisu zločinci i zla koja su nanijeli, nego poglavito svjedočanstvo vjernosti, ljubavi i žrtve; otajstvo patnje koja, pročišćena Božjim Duhom, postaje snagom za činjenje dobra. Jer, ne postoji niti jedno mjesto na zemlji na kojemu bi zlo bilo toliko snažno, da i u njemu ne bi mogla progovoriti ljubav i mir. Mi to donosimo i time želimo prožimati mjesto koja pohađamo i na kojima se molimo. Ništa ne dopire tako duboko u zbilju svijeta i čovjeka kao molitva. Ona, jer joj je izvorište i uvir u Bogu, obuhvaća sva vremena i sve prostore, dodiruje nas i zahvaća sva naša iskustva, stapajući u Božje milosrđe prošlost, sadašnjost i budućnost.

2. Iako je s prolaznjem godina sve manje onih koji mogu svjedočiti o svojim iskustvima i strahotama Drugoga svjetskoga rata, važno je da njihovom pomoći i svjedočanstvima u istini novi naraštaji

dobiju i čuvaju primjerno razumijevanje tih događaja, sa svim grubostima i potrebom za čišćenjem spomena.

Novi naraštaji, a posebno djeca i mladi, vremenskim odmakom od stvarnih događaja, imaju priliku da svojim zalaganjem osvjetljuju istinu koja nas jedina može oslobiti od otvorenih i skrivenih sukoba, proizlišlih iz manipuliranja istinom. Kao Crkva se zdušno zalažemo da se svim istinoljubivim sredstvima što prije istraže svi aspekti događanja prije, za vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata. Premda je prošlo toliko vremena, a u njemu i mnoštvo mogućnosti, taj trud ne samo da ni danas nije uzaludan, nego je nužno potreban. Valja se potruditi oko dostupnosti svih relevantnih dokumenata i svjedočanstava, otvaranja arhiva koji imaju veze s razumijevanjem cijelokupnoga konteksta, oko primjene valjane znanstvene metode koja je prožeta čežnjom za istinom i zauzetošću za dobro.

Posao koji može izgledati isključivo kao zadaća povjesničara – jer obično se kaže da se time treba baviti struka, a ostali se trebaju okrenuti budućnosti – taj posao ne tiče se samo povjesničara, nego svakoga od nas. Znamo da puno toga, a osobito mir, ovisi o svakomu od nas: od našega htijenja, stavova, naših riječi i gesta, no ponajprije od nastojanja da budemo otvoreni u istini. Kao vjernici, moleći psalme, u ovoj smo liturgiji zazivali: "Istinom me svojom vodi i pouči me, jer ti si Bog, moj Spasitelj" (Ps 25, 5). Tko tako moli u dubini svoga srca ne može nijekati temeljna ljudska prava i prebrisati moralna načela.

Kada se iz osobnoga i društvenoga ozračja odstrani Bog i moralnost, oslonjena na opće dobro i dobro drugoga, kratak je put do želje za vladanjem nad drugima, do porobljavanja i iskorjenjivanja skupina ljudi, pa i čitavih naroda. Na temelju rasne ili klasne ideologije, na temelju diskriminacije nečijega podrijetla ili vjere, na temelju protuboštva koje ne prihvaca istinu da su svi ljudi Božja stvorenja jednako dostojanstva, ne može se graditi sreća pojedinca ni naroda.

3. Ovdje, u Jasenovcu, osjećamo duboku bol zbog svih žrtava, a posebno zbog onih koji su ovdje trpjeli i bili ubijeni od strane pripadnika hrvatskoga naroda, a još više od strane pripadnika Katoličkoj Crkvi. Iako prepoznajemo grijeh onih koji su nedostojno nosili katoličko ime, Katolička Crkva nikada u tome i takvim zločinima nije sudjelovala niti ih je podupirala. Štoviše, iako neki žele Crkvi pripis-

vati propust 'nečinjenja', toliko je pokazatelja kako su se predstavnici Crkve i njezini vjernici na razne načine u teška vremena protivili nečovječnoj ideologiji koja je bila usmjerena prema drugomu čovjeku, a osobito prema pripadnicima židovskoga i srpskoga naroda, prema Romima, ali i političkim neistomišljenicima iz hrvatskoga naroda.

Imena žrtava, njihovi životi, njihov osobni hod kroz tamu jasenovačkog logora, obvezuju nas na traženje istine. Oni vase za tom istinom, jer samo nas istina vodi prema onome od čega čovjek živi – do ljubavi. "Zbog toga su obrana istine, njezino ponizno i uvjereni iznošenje te svjedočenje za nju vlastitim životom zahтjevni, ali i nezamjenjivi oblici ljubavi koja se, doista, raduje istini" (Caritas in veritate, 1). Ovomu je mjestu, kao i stotinama drugih stratišta u Hrvatskoj, potrebna istina kojoj se ništa ne dodaje i iz koje se ništa ne izostavlja; istina koja ne će biti ušutkana novim ideologijama i promicana do razine novih poniženja i zločina.

Ne smijemo zaboraviti dragocjeni uzor hrabrih svjedoka, među kojima je, nedvojbeno najuzorniji, blaženi Alojzije Stepinac. Istina o njemu prešućivana je, zatim iskrivljavana, da bi se – prekrivena plaštem laži – morala i još uvijek mora probijati do pameti i srdaca novih naraštaja. Žrtve u jasenovačkome logoru vase za istinom, one vase za istinom i o našemu Blaženiku. Žrtve jasenovačkog logora poštovane su kada im se pristupi s poštovanjem, koje se očituje i u brizi za istinom i cijelovitim popisom žrtava - do mjere da nisu instrument ničijih političkih zabluda i manipulacija.

Dobro znamo koliko su bile, upravo žrtve jasenovačkog logora, iskorištavane u svrhu stigmatiziranja hrvatskoga naroda kao genocidnoga naroda i hrvatske države kao nepoželjne jedinice. Znamo da su zloporabe isle do mjere opravdavanja mnogih ubijanja i zločina koji još uvijek nisu dobili svoje pravo ime; i to ne samo neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, nego i u sve vrijeme komunističkoga režima, kao i u pripremanju i provođenju agresije i nasilja u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini osamdesetih i devedesetih godina prošloga stoljeća.

Dobronamjernomu čovjeku ne može biti jednostavno ni razumjeti, a kamoli prihvatiti tumačenje da su žrtve Bleiburga i 'križnih putova' posljedica onoga što je ustaški režim počinio u Jasenovcu. Skamenjeni od čuđenja mogli smo slušati opravdavanja nasilnika u Domovinskom ratu (1991. - 1995.) koji su tolike poubijali, razorili mnoge obitelji i domove, nanijeli neizrecivu bol i protjerali s njihovih ognjišta nevine ljudi, kao da je to bilo preventivno djelovanje da se ne bi ponovila zvjerstva iz ustaškoga logora u Jasenovcu. Još je nerazumljivije da se danas s političkim pozornica, bez posljedica za javno izgovorenu laž, propagira da je Katolička Crkva uporište ustašta.

4. Braćo i sestre, ovdje baš sve vapi za istinom i molitvom. Na ovome našem putovanju, ispunjeni Božjim strahom, promatramo gdje se nalaze granice mržnje, razaranja čovjeka i granice okrutnosti. I ovo mjesto jasenovačkog logora je škola u kojoj se spoznaje do koje mjere ljudi mogu biti ne ljudi. Zlo nije apstraktno, ono je uvijek konkretno, dogodilo se na određenom mjestu i po određenim ljudima. Ovdje se ne može ostati ravnodušan prema patnjama nanesenim žrtvama ovega logora. Ovdje, duboko suočajući s nedužnim žrtvama, taj osjećaj patnje čovjeku daje pravo na molitveni krik: Bože, osloboди nas od zla!

I dok ovdje s kršćanskim pijetetom molimo, spominjući se žrtava ustaškoga režima, s ovog mjesta dižemo svoj vapaj i za istinom o žrtvama komunističkoga režima, jer nažalost još uvijek se u nas taji, skriva i nijeće zločin komunizma učinjen tijekom rata, porača i sve vrijeme njegove strahovlade. Postavlja se pitanje zašto, i poslije devetnaest godina od demokratskih promjena, još uvijek nema popisa žrtava komunizma, ni dužnih obilježja, niti doličnih spomena? Tko to priječi, tko se tome suprotstavlja? Zašto se kod nas do

danasm nje poradilo na provedbi Rezolucije Europskog parlamenta o europskoj savjeti i totalitarizmu, od 2. travnja ove godine, u kojoj se jasno obrazlaže kako je pomirenje krajnji cilj otkrivanja i ocjenjivanja zločina počinjenih od strane komunističkih totalitarnih režima.

Upravo ovakva mjesta vape za mirom, praštanjem i pomirenjem, ali i za spomenom. Vapaj je to za pravdom, jer govoriti o nepravdi, i nevolji znači govoriti o onoj nadi koja vjeruje u pravedniji svijet i teološko osmišljenje ljudske patnje. Čovjek je dužan priznati nepravedno nanesenu patnju kako bi sebi prokrčio put budućnosti.

Braćo i sestre, i nacizam, i fašizam, i komunizam su dio hrvatske povijesti, jer je i hrvatsko pučanstvo tijekom dvadesetog stoljeća pogodila tragedija koja je, po riječima sluge Božjega Ivana Pavla II., obilježena trima velikim zlima: fašizmom, nacizmom i komunizmom. Opravdavati jedan totalitarizam, odnosno zataškavati i prešućivati nepravdu koju je nanišao, znači unositi trajni nemir u društvo i javnost, jer i povijesna laž je zločin. Pitanja vezana uz Drugi svjetski rat i totalitarističke režime dvadesetog stoljeća neće prestati unositi nemir i neprijateljstva u naše društvo dokle god se istom mjerom ne odnosimo prema svim totalitarističkim režimima i dok istom mjerom ne bude garantiran spomen za sve žrtve.

5. Pa, zašto smo danas ovdje? Uputili smo se ponizno na ovo mjesto, jer osjećamo da je došlo vrijeme da se, na način koji ne vrijeđa istinu, pristupi govoru o ovome mjestu ispunjenom bolju, u čežnji da nad njim progovori samo molitva.

Nismo došli ovamo radi raspravljanja i polemiziranja. Ne dolazimo iznijeti – premda to od nas neki i dalje traže – isprike, opravdanja, očitovanja, neka politička stajališta. Upravo su ona, oslonjena na neistinu, često zagadila istinu. Ipak, dobro je reći da je Crkva uvijek očitovala svoju slobodu od političkih i drugih bezbožnih motiva koji su vodili um nalogodavaca i ruke krvnika u svim diktatura-ma, od onih koji su stvarali boljševičke gulage, nacističke i fašističke koncentracijske logore, kao i komunističke kazamate. Crkva je to činila i činit će, iako je za to plaćala visoku cijenu životima svojih vjernika i predstojnika; iako se na nju nabacivalo blatom bez utemeljenja.

Kada su i Katoličku Crkvu u Hrvatskoj ideolozi s raznih strana poučavali što treba činiti u odnosu na Spomen-područje

u Jasenovcu, zaboravljali su da je Crkva nositeljica istine, bez obzira na grješnost njezinih vjernika; grješnost za koju se kažemo svakoga dana, nastojeći biti bolji nasljedovatelji Isusa Krista. Crkva ne može i ne smije biti dio političkoga nasilja nad žrtvama. Ovim pohodom ponajprije otvaramo sebe Bogu, a molitvom patnju prožimamo nadom.

Katoličkoj Crkvi je poslanje, a to je i činila u mjeri svojih mogućnosti, prokazivati: nepravdu, rasne isključivosti, religijske netrpeljivosti, nijekanje stvorenosti čovjeka na Božju sliku, dokidanje prava narodu na dom i domovinu... Kako su to činili pastiri i vjernici u prošlosti, tako to čine i danas.

Glas Koncila o posjetu Jasenovcu, Staroj Gradiški i Petrinji

6. Dovoljno je zločinaca pokazalo što može bezumnost i nečovječnost. Nisu u pitanju samo strahote represivnih sustava i vodstva Kraljevine Jugoslavije; niti težnje i strahote Ante Pavelića i ustaša, slijepih privrženika nacionalnoj ideji, čiji je put vodio u vezanje uz ideologiju nacizma i fašizma, daleko od kršćanskih temelja i baštine našega naroda, što je sav hrvatski narod odvelo u tragediju patnje i poniženja. Nije posrijedi ni sama ideološka zasljepljenost i strahote partizana i komunističkih vlastodržaca pod vodstvom Josipa Broza Tita, koji do današnjega dana – pod krinkom antifašizma – ne žele priznati i preuzeti odgovornost za nečovječnost koja ide uz bok s nacističkom. Tu se suočavamo s otajstvom zla.

Kao vjernici, na mjestu smo gdje vidiemo pogaženost vjere u Boga i vjere u čov-

jeka, kako je to rekao Sluga Božji Ivan Pavao II. u koncentracijskome logoru Brzezinka, 7. lipnja 1979. godine.

Vezano uz ovu temu, papa Benedikt XVI. prije mjesec i pol dana rekao je sljedeće: "Nacistički logori kao i svi drugi koncentracijski logori, mogu se smatrati krajnjim simbolima zla, pakla koji se otvara na zemlji kada čovjek zaboravi Boga i postavlja se na njegovo mjesto, otimajući mu pravo da odlučuje što je dobro a što zlo, da daje život i smrt. Nažalost, ta se žalosna pojava ne bilježi samo u logorima. Oni su prije vrhunac jedne šire i raširenije stvarnosti, čiji su razmjeri često nesagledivi [...] S jedne strane, postoje filozofije i ideologije, ali sve više također načini razmišljanja i djelovanja, koji ističu slobodu kao jedini čovjekov princip, kao alternativu Bogu, i na taj način pretvaraju čovjeka u Boga koji svoj sustav ponašanja gradi na samovolji. S druge strane, imamo upravo svece, koji, provodeći u djelo evanđelje ljubavi, daju razlog svoje nade; oni pokazuju pravo lice Boga, koji je Ljubav, i, istodobno, istinsko lice čovjeka, stvorena na Božju sliku i priliku.

Draga braćo i sestre, molimo Djевичu Mariju da pomogne svima – u prvom redu nama svećenicima – da budemo sveti put tih junačkih svjedoka vjere i samopredanja sve do mučeništva. To je jedini način da se na ljudska i duhovna pitanja, koja pobuđuje duboka kriza suvremenog svijeta, pruži vjerodostojan i iscrpan odgovor: onaj istine u ljubavi." (Benedikt XVI. Papin nagovor uz molitvu 'Andeo Gospodnji' u nedjelju, 9. kolovoza 2009.).

7. Promatrajući događaje koji su obilježili ovaj kraj polovinom prošloga stoljeća; osluškujuci šapat žrtava, čujemo ono što ih je na zemlji vezalo – nadu. Bila je to nada posred tame srdaca onih koji su htjeli iz njihovih života, kao zadnji oslo-nac, istrgnuti upravo nju – nadu. Iako nisu pripadali istim religijama, nuda ih je spajala, a zajednička baština vjernika iz izraelskoga naroda i kršćana mogla je stvoriti današnju psalamsku molitvu, ujediniti ih u nadi: "K tebi, Gospodine, uzdižem dušu svoju, u tebe se uzdam, Bože moj" (Ps 25, 1). Taj je sadržaj u teškim vremenima nosio i blaženi Alojzije svojim biskupskim geslom: U tebe se, Gospodine, uzdam! Nada je dovoljna snaga za mučeništvo, a ljudi beznađa uvijek pristaju biti zločinci.

Djeci i mladima trebaju školska poma-gala i učitelji koji će graditi kulturu mira na istini. To također traže žrtve iz Jasenovca, kao i žrtve drugih stratišta u

Hrvatskoj. Crkva će poduprijeti i promicati svaki napor i nastojanja koja uviđaju opterećenost prošlošću, ali koji otvaraju budućnost u svijesti da joj je potreban spomen. Spomen pak koji nije istinit, prestaje biti spomen; spomen zatrovani lažima, nijekanje je njegove biti i nasilje nad žrtvama.

Za nas kršćane mysterium iniquitatis Kristovim je križem preobražen u mysterium caritatis. Sam je Bog sišao u pakao trpljenja i trpi zajedno s nama. I ovakva nas mjesta uče da zlo nema zadnju riječ. Nismo ovdje, da bismo ponovno otvorili rane, nego da bismo u ranama vidjeli novoga čovjeka, preobražena za vječnost, odgovorna za patnje svojih bližnjih.

I na kraju, vraćam se na psalamske riječi koje su danas iz srdaca stotina svećenika Zagrebačke nadbiskupije uputile poziv koji reže u zbilju nijekanja Boga i čovjeka: "Sve su staze Gospodnje istina i ljubav za onog koji čuva Savez njegov i propise." (Ps 25, 10). Amen.

Propovijed kardinala Bozanića na misnom slavlju u Petrinji, 24. rujna 2009.

Draga braćo u biskupstvu, dragi svećenici, ljubljeni Božji narode!

1. Treća postaja našega svećeničkoga hodočašća zaustavlja nas u ovo predverje u gradu Petrinji, u župnoj crkvi svetoga Lovre, koja jednostavnošću svoga ureza svjedoči kako i najdublje rane, nanesene zlom, mogu zacijeliti snagom ljubavi koja bezuvjetno prašta. Na mjestu gdje sada stojimo, pod predivnim svodom koji nas podsjeća na krasotu i čistoću neba, pred petnaestak godina stajalo je zgarište na kojem organ mržnje i zla nije bio ostavio ni kamena na kamenu. Što nije bilo uništeno plamenom, razrušila je ruka razorne mržnje.

No, to je samo najsvježija rana na tijelu ove drevne crkve i ovoga vjernoga petrinjskoga puka i cijele Banovine. Sličnu sudbinu rušenja crkava i ostavljanja domova ovaj je kraj proživiljavao i u vrijeme Drugoga svjetskog rata i porača. Zlo, međutim, koliko god dugo vuklo svoj trag i koliko god bilo snažno, nikada ne slavi konačnu pobedu.

Na ulazu u starogradišku kaznionicu

I doista, pod pepelom, duboko pod ruševinama ove crkve, ostala je zakopana i neuništена snaga ljubavi, koja "ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi" (1Kor 13,5-7). Ne pamteći zlo, ljubav pamti istinu da bi oplemenjena i pročišćena mogla roditi oporošenje. Samo pamćenje koje je pročišćeno oslobođajućom Istinom, može oprostiti, započeti novi život i iznova graditi povjerenje i zajedništvo među ljudima.

Zato istina o ubojstvima, o razaranju, o mržnji, o ničim izazvanom progonstvu i nametnutom siromaštvu u napuštenosti i osamljenosti, u kršćanskom je gledanju samo jedno lice zbilje života. Istina, hranjena ljubavlju, na kršćaninu pokazuje i svoje drugo lice – lice koje s neugasлом nadom nosi ljubav koja sve pobjeđuje.

2. Odakle, braćo i sestre, čovjeku snaga za istinu, za njezino prihvatanje i za ljubav koja bezuvjetno ljubi? Krist Gospodin, u svojoj velikosvećeničkoj molitvi, uoči svoje Pashe, uoči predaje u ruke progoniteljima, moli za svoje učenike. Videći zlo s kojim se susreće zajedno sa svojim učenicima izgovara snažne riječi: "Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih

U nedovršenoj starogradiškoj spomen crkvi sv. Mihaela

očuvaš od Zloga. (...) Posveti ih u istini: tvoja je riječ istina."

Biti oslobođen od snage zla u situacijama kad nas zlo pogodi kroz nepravdu, kroz trpljenje, kroz progonstvo, kroz ugrozu života – znači biti obdaren evanđeoskom "ludošću križa" koja objavljuje Istinu ljubavi.

Ova mjesta, koja čuvaju spomen na pobjednu snagu ljubavi, postaju svetim mjestima koja nas nadahnjuju da na nov i jedinstven način razumijemo riječi Kristova evanđelja:

"Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu koje si mi dao. (...) Ja sam im predao tvoju riječ, a svijet ih zamrzi jer nisu od svijeta kao što ni ja nisam od svijeta." U toj Isusovoj molitvi prepoznajemo njegovu otkupiteljsku ljubav za učenike svakoga vremena, za sve koje svijet mrzi zbog njegova imena. Osjećamo danas kako je ovdje bila životna i snažna Božja riječ koja je stoljećima hranila vjerni petrinjski puk. Osjećamo kako su bile snažne i pune pouzdanja riječi moliteljâ, kako su bile snažne riječi svećenikâ i pastirâ koji su ovaj puk odgajali za ljubav koja ne pamti zlo i koja sve podnosi.

3. Na Lovrenčevu godine 1991., samo mjesec i pol dana prije negoli će ovaj grad pasti u ruke onima koji će ga razoriti, na ovome je mjestu kardinal Franjo Kuharić pred prestrašenim narodom proročkom odlučnošću govorio o snazi ljubavi koja na zlo ne uzvraća zlom. Tada je rekao: "Ako je moj protivnik spalio moju kuću, ja neću zapaliti njegovu! Ako je razorio moju crkvu, ja neću ni dirnuti njegovu, dapače, čuvat će je. Ako je napustio svoj dom, ja neću ni igle uzeti iz njegova! Ako je ubio moga oca, brata, sestru, ja neću vratiti istom mjerom nego što poštovati život njegova oca, brata, sina, sestre!"

Braća i sestre, ovako iskazana ljubav koja je unaprijed hrabrla ljudi pogodene zlom i pripravljala ih za uzvišeni dar praštanja, kao i ljubav koja je svoju životnost pokazala u snazi povratka i novoga uzdizanja iz pepela, razlog je našega današnjega spomena i našega pohoda ovome svetom mjestu.

*U podzemnim mučilištima
Stare Gradiške*

4. Trag našega hodočašća, povezujući mjesto stradanja u Staroj Gradiški, u Jasenovcu i u Banovini, nije spomen na zlo, na mržnje i nepravdu. Kontinuitet zla koji je u ovim povijesnim događajima tako vidljiv, otkriva nam da zlo sije i raspiruje mržnju sve dok ne bude rasvijetljeno Istom. Gdje se skrivalo i nijekalo zlo, a ubojice i nasilnike proglašavalo herojima, zlo je moglo samo rasti. U tome paradoksu zla, ono što se činilo skrivenim, bukнуло je novom razornom snagom u Domovinskom ratu.

No, paradoksu zla mogao se oprijeti samo paradoks kristovske ljubavi. Ljubav ništa ne skriva. Ona sve razotkriva; ne da bi prokazala zlo, nego da bi ga pobijedila i preobrazila u život obraćenja. Zato je ljubav neodvojiva od istine. Mnogi su nevinji ljudi postali dragocjenom žrtvom te ljubavi i istine.

Ovim hodočašćem, draga braćo svećenici, vršimo spomen, da se ne bi prepustilo beščutnom zaboravu žrtve za volju nekakvoga čudnoga mira. Ovdje je potrebno naglasiti: ne smije se u zaborav trpati ni povijest Domovinskog rata, ni njegove žrtve koje su cijena naše slobode. U društvu koje je skloni zaboravu i prikrivanju istine trebamo obnavljati spomen da ne bi izgubili vlastitu budućnost.

Na dan posvete ove crkve, na svetkovinu sv. Lovre, 10. kolovoza 2000. godine, između ostalog, u propovijedi sam rekao: "Da nije bilo kolo-

voza 1995. godine, ni mi danas ne bismo bili ovdje. Da nije bilo toga kolovoza, ne bi se ni ovaj prognani narod vratio u svoje kuće. Stoga poručujem svima koji ljube mir i suživot da ne obezvrijeđuju određene povijesne događaje, jer i taj kolovoz dogodio se iz nastojanja za slobodu, mir i suživot hrvatskoga naroda i svih miroljubivih građana Hrvatske".

Spominjemo se ovdje vjernih svećenika koji su desetljećima trpjeli optužbe, nasilja i progonstvo, samo zato što su bili svjedoci Istine koja ima izvor u Bogu. Njihov zalog trpljenja i njihova vjernost u opruštanju obvezuju nas da u novim okolnostima života, kad se na nov način bezobzirno zasjenjuje istina, budemo hrabri i odlučni u navještanju oslobođujuće Istine, Evangelijske koje izgrađuje zajedništvo u ljubavi.

5. Koliko li smo puta, braćo i sestre, i sami osjetili da priznanje istine o samome sebi, donosi oslobođajući smiraj i radost duše? Priznati istinu o sebi u ogledalu Istine koja je Bog, donosi milost oproštenja i nutarnjega mira. Koliko li je onda potrebno zalaganje za istinu i za njezino svjedočenje ondje gdje se zlo desetljećima gomilalo i gdje je svjesno ostalo prikriveno u laži i obmani? Pitamo se, komu je laž danas potrebna. Koga se može zaštititi lažu i tko to može u laži osjećati mir?

Biti sačuvan u Božjem imenu znači oslobođeniti se od neistina. Mi nosimo kršćansko ime u kojem nema neistine. Bog nam je objavio ime koje obuhvaća sva ljudska imena, sva imena stvorena, obuhvaćajući život: Ja sam koji jesam. To je ime životno prevedeno u Emanuel: Boga s nama. On je čovjekov suputnik. Bog objavljuje svoje ime u Isusu Kristu, kao jamstvo da čovjek nije sam. Njegovo ime govori o Božjem susretu i zajedništvu s čovjekom.

Isus, za one koji ostaju nakon njegova odlaska, moli Oca ponajprije da sve koji

su njegovi čuva u jedinstvu. Jedinstvo vjernika međusobno, jedinstvo vjernika sa svećenikom je prepoznatljiv znak novoga života koji smo primili od Oca. Nismo li mi kršćani često nevjerojatno upravo stoga što nismo jedinstveni u vjeri? Kršćanska vjera je kultura zajedništva, prepoznatljiva po vjeri.

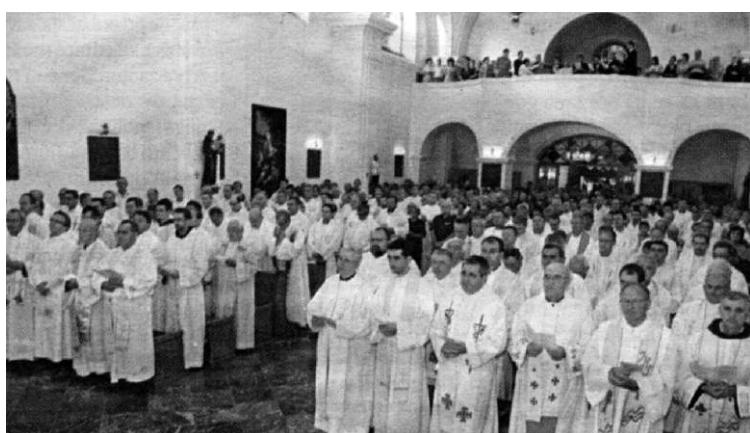
6. Isus moli da u sebi imamo puninu njegove radosti. Nije riječ o bilo kakvoj radosti, već o Isusovoj radosti. Kao vjernici znamo da nas je Bog izabrao i ponudio nam vječnost. Prihvatali smo tu ponudu, svjesni da svatko tko pripada Isusu često nailazi na neugodnosti, na nerazumijevanje, pa čak i na mržnju. Poistovjetiti se svijetu, svjetskom logikom pokušati biti konkurenčija svijetu, zaboraviti na odmak i zavijati s vukovima, ne može zemlji dati novo lice, niti nov život.

Zbog toga Isus spominje i treću nakanu svome Ocu: posveti ih u istini. Istina o Božjoj prisutnosti u nama vjernicima uzrok je radosti za koju Isus moli.

Na kraju, dragi svećenici, i ja molim zajedno s vama na Isusove nakane, za sve naše svećenike, za naš svećenički život. Imenom nas je zazvao i u svome imenu sačuvao po svjedočanstvu brojne naše subraće. Molimo za jedinstvo, za puninu njegove radosti i za svetost našega života u istini.

7. Iz ovoga se Evangelijsko jasno uočava što je Isusu bitno i što bi nama trebalo biti bitno, ali vjernik ujedno uočava gdje je uzrok promašajima u ovom svijetu, te kako se ti promašaji vjernički mogu prevladati. Najvažniji je korak ne smatrati ovaj svijet odlučujućim uporištem. On je prijelazna stuba do vječne sreće. Isus kaže: "Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih očuvaš od Zloga". Mnogi nam svjedoče kako ih u životnoj radosti i snazi održava iskrena vjera.

Tko živi u svijesti da je životni izvor dublje od dosega ovoga života, taj će pred sobom imati uvijek nove početke. Ovo je Evangelijsko i svima nama upozorenje: ne bježite iz svijeta, preuzmite odgovornost za njega, stojte čvrstim nogama na zemlji, jer time preuzimate odgovornost za ljudе koje je Isus pozvao na vječnu sreću. Neka nas na tom putu uvijek prati Presveta Bogorodica Marija, Majka Isusova i Majka svećenika. Amen. •

Sv. misa u župnoj crkvi sv. Lovre u Petrinji

POLITIČKI UZNICI - ŽRTVE "NOMO- TEHNIČKOGA KURIOZITETA"

br. 5799 3. 10. 2009. **informator 15**

Politički zatvorenici

Člankom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika (Nar. nov., br. 109/01) izmijenjena je odredba članka 5. Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika. Nakon te izmjenje djeca umroga bivšeg političkog zatvorenika više nemaju pravo na naknadu.

Vi Kada djeca umrlih bivših političkih zatvorenika imaju aktivnu legitimaciju potražiti naknadu za vrijeme koje je pokojni bivši politički zatvorenik proveo u zatvoru?

Pita-M-H-Zaarela

mi Kod aktivne legitimacije člana obitelji bivšeg političkog zatvornika, važno je istaknuti da je statusno pravo, u smislu nositelja prava na naknadu za vrijeme koje je pokojni bivši politički zatvorenik proveo u zatvoru, konkretno određeno rješenjem nadležne Administrativne komisije Vlade Republike Hrvatske.

Medutim, ako bi se radilo o tome da odredeni član obitelji nije priznat kao osoba aktivno legitimirana za zahtijevanje isplate naknade, mogao je ustati tužben. Tačka bi tužba bila usmjerenja protiv Republike Hrvatske, ali njezina pravna utemeljenost i svrhopisnost za tužitelja ovisi prije svega o trenutku podnošenja zahtjeva za isplatu naknade za vrijeme koje je pokojni bivši politički zatvorenik proveo u zatvoru.

Najime, sukladno članku 5. Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika (Nar. nov., br. 34/95 – proč. tekst i 164/98), djeca osobe kojoj je priznat status bivšeg političkog zatvorenika, a koja je umrla, imala bi pravo na naknadu. Međutim, člankom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika (Nar. nov., br. 109/01) izmjenjena je odredba članka 5. Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, tako da pravo na naknadu za vrijeme koje je umrli bivši politički zatvorenik provoč u zatoru može potražiti samo bračni drug. Dakle, nakon te izmjene djeca bivšeg političkog zatvorenika više nemaju pravo na naknadu. Navedeni Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika stupio je na snagu 19. prosinca 2001. godine.

Ovdje je važno navesti i svojevrsni **nomotičnički kuri-ozicet** iz članka 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika (Nat. nov., br. 109/01), gdje je bilo propisano da će se postupci po zahtjevima podnesenima do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika okončati upravo prema odredbama toga Zakona.

Naposljeku, Odlukom USRH broj: U-I-2510/2001, U-I-64/2002, U-I-166/2002, U-I-2244/2002, U-I-99/2004, U-I-1823/2004, U-I-4102/2005 od 6. prosinca 2006. godine (Nar. nov., br. 2/07), ukinut je članak 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika (Nar. nov., br. 109/01), koji je glasio:

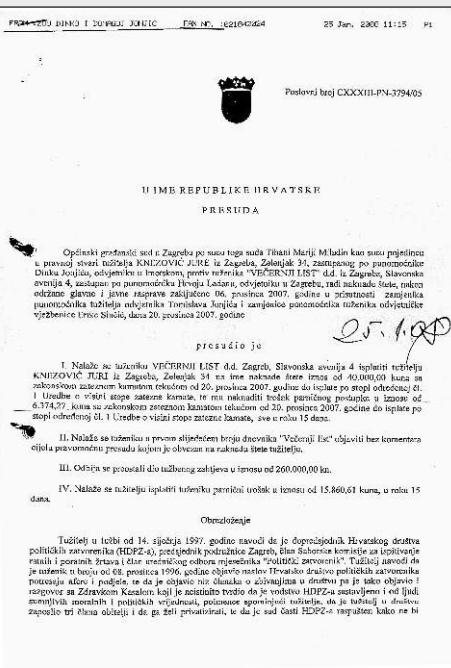
»Postupci po zahtjevima za ostvarivanje prava utvrđenih Zakonom o pravima bivših političkih zatvorenika (Nar. nov., br. 34/95 - proč. tekst i 164/98), podnesenim do dana stupanja na snagu ovoga Zakona, dovršit će se po predhrambu ovog Zakona.«

Ovaj je članak Odlomak USRH ukinut zbog togaj jer je izrijekom izravno propisao retroaktivno djelovanje Zakona. (10-3, D.S./I.Š., 9. 9. 2009.)

informator broj 5799 • 3. 10. 2009.

JURE KNEZOVIĆ DOBIO SPOR I PROTIV *VEČERNJAKA!*

Nakon što je dobio parnicu protiv **Milana Buškaina** i riječkoga *Novog lista* (usp. *Politički zatvorenik*, br. 208-209, srpanj-kolovoz 2009.), koji su ga oklevetali zbog tobožnje suradnje s jugoslavenskom obavještajnom službom, **Jure Knežović** je nedavno dobio zadovoljštinu i u sporu protiv zagrebačkoga *Večernjeg lista*. Taj je dnevnik, naime, pred kraj 1996. svoje stranice širom ustupio hajkašima protiv Hrvatskoga društva političkih zatvorenika.

Iskoristivši prigodu, za potrebe svojih poslodavaca oni su krenuli u kampanju protiv tadašnjeg vodstva HDPZ-a, optužujući ga za «štetočinsko djelovanje» (što je, dakako, i terminološki podsjećalo na **Beriju i Višinskoga**), napose ponavljajući iste klevete na račun Jure Knezovića. Račun je – makar trinaest godina kasnije – došao na naplatu, jer je lakše klevetati, nego dokazati istinitost: zagrebački je Županijski sud potvrdio presudu Općinskoga

građanskog suda Pn-3794/05, te je nakladnik *Večernjaka* obvezan Knezoviću isplatići iznos od 40.000,00 kuna sa zakonskim za-teznim kamatama.

Razumije se da danas, trinaest godina kasnije, većina više i ne zna o kakvome se podmuklom pokušaju razbijanja Hrvatskog društva političkih zatvorenika tada radilo, pa je utoliko i sudska zadovoljština mršava i skromnoga doseg-a. No, istina kad-tad iziđe na vidjelo. Kao što su na vidjelo izišli i tzv. *poticajci*, koji su tada grlato galamili o svetosti hrvatskoga uznika, a onda se, jedva koju godinu kasnije, gostili s drugom **Josipom Boljkovcem** i kandidirali na listi drugoga dragog druga, **Jože Manolića**. Svaka ptica svomu jatu... (P. Z.)

KONSTITUIRAJUĆA SJEDNICA HDPZ-a

Na 2. sjednici Vijeća Hrvatskog društva političkih zatvorenika (22. listopada) konstituirano je novo vodstvo Društva, izabrano na 8. saboru, održanom 20. ožujka 2009. Predsjednik Društva ostaje **Alfred Obranić**, dopredsjednici su **Jure Knezović**, **Slavko Meštrović** i **Marko Grubišić**. Vijeće HDPZ-a čine: predsjednik, svi dopredsjednici Društva, svi predsjednici podružnica te **Marijan Buconjić**, **Želimir Crnogorac**, **Franjo Ivić**, **Andrija Vučemil** i **Zorka Zane**.

Izvršni odbor HDPZ tvore: predsjednik, svi dopredsjednici Društva, te **Stjepan Brađić**, **Pero Katić**, **Dane Knežević** i **Mladen Šomek**, koji su izabrani na sjednici Vijeća HDPZ od 22. listopada 2009. Na istoj je sjednici Vijeća izabran i Urednički odbor *Političkog zatvorenika*: **Tomislav Jonjić**, glavni urednik, te **Alfred Obranić**, **Ljubomir Brdar**, **Vladimir Mrkoci** i **Višnja Sever**.

KOMEMORACIJA NA ORSULI

I ovogodišnjega 19. listopada, usprkos ružnu vremenu, odana je počast i molitva zaklanim hrvatskim vojnicima na hridini, Orsula, nekadašnjem ulazu u grad Dubrovnik s istočne strane. U organizaciji udruge veterana *Hrvatski domobran* okupio se znatan broj građana, a nazočili su i župan dubrovačko-neretvanski **Nikola Dobroslavić**, predsjednik općine Konavle **Luka Korda** te predstavnici grada Dubrovnika.

Nakon što je trubač odsvirao „Lijepu našu“, župnik iz Mandaljene **don Miljenko Babaić** kazao je slijedeće:

Poštovani prijatelji i štovatelji ovih naših hrvatskih mučenika!

Spomen na ove hrvatske ljude, koji su na ovome mjestu mučki, bez suda likvidirani, uči nas da je ovo naša Država Hrvatska – a ne 'regija' ili neka 'bivša članica'; da je ovo Domovina i Majka – a ne 'zapadni Balkan'; da je ovo Zemlja ljubavi – koja nažalost u svojim njedrima trpi i korov. Hrvatska je posijana pšenicom, nažalost nije pošteđena ni kukolja – kako i Isus kazuje u svetom Evandželju.

Naime, domovina Hrvatska je gnijezdo. U gnijezdu je toplina, zajedništvo, ljubav, obitelj..., i zna se čije je gnijezdo. Nažalost, na gnijezdo vreba zmija koja želi kradu, proždrljivost, smrt. Koja želi uništiti ptice u gnijezdu, potom izbrisati ime oca i majke. To je korov u njedrima Hrvatske, jugoslavenski partizani koji se lažno prikazuju antifašistima, trgovci krv i ljubavi kao što su Tito i Mesić. Takvi su i ove ptice, nevine hrvatske mučenike, kao i one na Daksi i drugdje, ukrali iz njihova gnijezda, iz Konavala, iz Dubrovnika, iz Hrvatske i pretvorili u more krvi i suza.

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine listopada do sredine studenoga 2009., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjeseca nesobično pomogli:

Slavko	Miletić	Vodice	300,00 KN
Tomislav	Cvetnić	Zagreb	300,00 KN
u k u p n o			600,00 KN

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

Piše:

Dr. Augustin FRANIĆ

Mi vjerujemo s Kristom: „...ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod“. (Iv 12,24)

Njihova ljubav i mučeništvo za Boga i hrvatski narod urodila je ljubavlju i žrtvom u Domovinskom ratu svih hrvatskih branitelja i naroda u stvaranju slobodne Države Hrvatske. U nju je utkana i njihova žrtva. I u Domovinskom ratu se opet pokazala zmija u njedrima Hrvatske, a pokazuje se još i danas.

Smijemo pitati: Zašto, Pilate, zašto, Židovi, predajete nevinoga? Zašto zloča? Zašto partizani, ljubitelji tzv. antifašizma još i danas sijete zloču u zemlju i narod hrvatski? Zašto vam smeta križ i hrvatski grb? Oni su ovdje s tog razloga podnijeli mučeništvo, jer su voljeli križ i hrvatski grb, a ubili su ih vukovi što ovo dvoje mrze. Da, partizani su kao nagradu krvočnosti dobili nagrade i odlikovanja.

Tko od vas zna tko je Swami Māheschwaranadua? Nedavno je odlikovan Redom Danice s likom Katarine Zrinske. Nedavno su odlikovani i komunisti koji su se borili protiv samostalnosti Hrvatske, sramota. Zar ova odličja nisu zasluzili nestali branitelji Domovinskog rata, kojih se sve manje spominjemo, ili naši heroji u Den Haagu? Zmija, UDBA je nažalost još uvijek u grudima Hrvatske. Mi ipak vjerujemo, da sjeme posijano u ljubavi i poštenju uz Božju pomoć donosi obilat rod. Molimo za pokoj duša ovih naših mučenika, svih koji su umrli za slobodnu Hrvat-

sku do naših heroja u Domovinskom ratu. Neka zaslube Božje smilovanje u nebesima i izmole trajnu sreću i mir naše Hrvatske. Oče naš...

Zatim se počasni predsjednik *Hrvatskog domobrana* **Tihomil Vranješ** ukratko osvrnuo na okrutnu pogibiju 11 mladih hrvatskih vojnika, čija su imena objavljena i u *Političkom zatvoreniku*, br. 190, na str. 124. Gospodin Luka Korda naglasio je kako neprijatelj spomenutom likvidacijom nije uspio ugasiti život njihovih obitelji, premda su ugasili ovih 11 konavoskih momaka, cvijet tih obitelji. Poslije toga, spomenik je okićen cvijećem i vijencima s trobojnicom i grbom. Gospoda Korda i **Željko Kuljić**, predsjednik *Hrvatskog domobrana*, spustili su vijenac s bijelim cvijećem na mjestu gdje su bačena tijela ubijenih mladića. Odsviranim mirozovom završen je ovaj svečani čin i molitva. •

I SAM SE PITAŠ

*I sam se
pitaš
da li je
moguće
da usred
zime
postaje
ti
vruće.*

*Srce tuče
k'o u
mlade
dane*

*Nova snaga
u stvaranje
vuče*

Višnja SEVER

SJEĆANJE NA ŽRTVE PARTIZANSKOG TERORA I POGINULE BRANITELJE DOMOVINSKOG RATA ŽUPE SVIBOVEC

Prekrasan jesenski dan, koji se u nedjelju 27. rujna nadvio nad Kalnikom i njegovim pitomim brežuljcima, što se s jedne strane spuštaju prema dolini rijeke Bednje, a s druge strane, prema jugu dopiru do ponosnoga grada Križevaca, omogućio je brojnima sudjelovanje i odavanje počasti pogubljenim hrvatskim zarobljenicima, ovdje ubijenim potkraj rujna 1943. godine.

Spomenik braniteljima u Svibovcu

Za grobište u šumi iznad Leskovca znalo je okolno stanovništvo, a brojni su morali sudjelovati u kopanju graba za žrtve koje su tu ubijane. Desetljećima se o tome šutjelo. Šutjelo se čak i onda kad je komunizam već sišao s pozornice, i kad je došlo do osamostaljenja Hrvatske, koja se umjesto razvoja i svekolikog napretka morala ponovno boriti za samu opstojnost države i naroda. U barbarskom napadu jugo-vojske i četničkih formacija na Hrvatsku, maksimalna energija usmjerena je na obranu Domovine i fizičke opstojnosti Hrvata, tako da je unatoč hrvatske samostalnosti obilježavanje masovnih stratišta iz Drugoga svjetskog rata i porača bilo stavljen u drugi plan, a obilježavanje grobišta u Leskovcu realizirano je tek nakon šest desetljeća, 2003. godine.

Tom je prilikom misu zadušnicu služio varaždinski biskup **Marko Culej**, a misnom je slavlju prisustvovalo oko dvije tisuće ljudi iz okolice i susjednih područja, kao i brojni hodočasnici. Ove godine misi su prisustvovali i hodočasnici iz Rijeke, Valpova, Orahovice, Petrinje i Sv. Ivana Zeline, kao i članovi Društva za obilježavanje grobišta iz Međimurja i Varaždinske županije te članovi udruge iz Domovinskog rata i rodbina poubijanih

Piše:

Franjo TALAN

zarobljenika. Prigodnim riječima prvi se okupljenima obratio **Franjo Bešenić**, predsjednik topličke podružnice Hrvatskoga domobrana, a nazоčnima je u ime pokrovitelja i suorganizatora, grada Varaždinske Toplice, svoje riječi uputio i gradonačelnik **Dragutin Kranjčec**.

O ratnim i poratnim stradanjima progovorio je i predsjednik Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, **Franjo Talan**, koji je kao predsjednik Društva rekao: «Ove godine izvršena je dijelom ekshumacija grobišta Gornji Hrašćan u Međimurju. Tu je na duljini od petsto metara u lipnju mjesecu ekshumirano više desetaka ljudskih žrtava. Kako je nasip u koji su nakon rata pokapane žrtve, dugačak nekoliko kilometara, a poznate su i druge lokacije stradanja, iste ćemo nastojati

istražiti i dostojno pokopati. Ove godine postavili smo spomen-križ na grobištu u Kotoribi, u Međimurju, a u planu je obilježiti i grobište u Kućanu Ludbreškome, koje je nastalo nekoliko dana poslije ovog stratišta, nakon zauzimanja Ludbrega od strana partizanske vojske.»

Okupljenima se obratio i **Mato Halužen**, a nakon toga prišlo se paljenju svijeća i polaganju vijenaca koje su položila brojna izaslanstva. U ime Društva i obitelji stradalih to su učinili **Zlatko Pišpek** iz Kotoribe, **Stjepan Gluhak**, **Josip Kolaric** i **Stjepan Ivan**. Misu zadušnicu služio je **vlč. Juraj Kopjar**, svibovečki župnik, a pod misom je pjevao župni zbor kojem se pridružiše članovi KUD-a iz Varaždinskih Toplica i sudionici misnoga slavlja.

Nakon komemoracije je na grobištu u šumi iznad Leskovca održana kod novosagrađene športske dvorane svečanost blagoslova novopostavljenog spomenika braniteljima, kojim u sredini dominira križ, a upisana imena poginulih branitelja podsjećat će učenike i nastavnike škole na bivše učenike koji su u napadu jugokomunističke JNA, zapravo srpske vojske i četnika, kao i raznih paravojnih postrojbi

i pobunjenih srpskih jedinica, stali u obranu tek proglašene slobode i hrvatske samostalnosti. Kod dvorane i spomenika braniteljima himnu je izveo zbor škole, a pjesmu *Hrvatska Drage Ivanovića* recitirao je **Ivan Šarec**. U programu su još sudjelovali **Samanta Filipović**, **Melani Belavić**, **Nikolina Gluhak**, **Ana Novačić** i **Ivana Pokos**, kao i ostali učenici. Sama svečanost blagoslova spomenika poginulim hrvatskim braniteljima, župljanim župe i nekadašnjim polaznicima Osnovne škole Svibovec, održana je na platou ispred dvorane, a njoj je prisustvovao i **Marin Vučić**, izaslanik župana **Predraga Štromara**, te više stotina vjernika i učenika škole, kao i sudionika leskovačke komemoracije.

Spomenik kod dvorane Osnovne škole Svibovec blagoslovio je **vlč. Kopjar**, koji je predvodio i molitvu za branitelje, a kod spomenika je desetak izaslanstava položilo vijence i zapalilo svijeće. U vrhu spomenika uklesan je hrvatski grb, a ispod je

Sve brojniji hodočasnici na grobištima

upisano „Poginuli branitelji Domovinskog rata župe Sveta Tri Kralja“ Zatim slijede podaci o hrvatskim braniteljima: **Slavko Belavić** (1957.-1991.), **Antun Benković** (1968.-1991.), **Darko Filipović** (1975.-1995.), **Mladen Filipović** (1965.-1995.), **Stjepan Horvat** (1971.-1991.), **Mladen Kučina** (1968.-1992.), **Željko Laušin** (1975.-1995.), **Ivan Pokos** (1968.-1993.), **Stjepan Pokos** (1964.-1994.), **Ivan Posavec** (1969.-1991.) i **Zvonimir Simon** (1969.-1995.).

Laka im hrvatska gruda u kojoj počivaju i za koju su život dali!•

KOMEMORACIJA ŽRTAVA DAKSE

U Dubrovniku je od 20. do 22. listopada 2009. održano 29. plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije (HBK). Pored aktivnih članova HBK, na tom su zasjedanju prisustvovali i: **mons. Ante Jurić** - nadbiskup splitsko-makarski, u miru, **mons. Mario Roberto Cassari** - apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj, te kao gosti banjalučki biskup **Franjo Komarica**, delegat Biskupske konferencije BiH, **Ivan Penzes** - biskup subotički,

Hrvatski biskupi na Daksi, 21. listopada 2009.

mons. Ilija Janjić - biskup kotorski i **mons. Đuro Gašparović** - biskup srijemski. Na dijelu zasjedanja prisustvovao je i **mr. Enco Rodinis** - tajnik u Tajništvu HBK, ravnatelj Središnje ustanove HBK-a za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika, i predstojnik Financijskog ureda HBK. Među aktivnim članovima bili su: predsjednik **Marin Srakić** - nadbiskup đakovačko-osječki, kardinal **Josip Bozanić**, te nadbiskupi: **Marin Baraćić**, **Ivan Devčić** i **Ivan Prenda**. Od biskupa su bili: dubrovački - **Želimir Puljić**, **Slobodan Štambuk**, **Juraj Jezerinac**, **Ante Ivas**, **Antun Škvorčević**, **Ivan Milovan**, **Valter Župan**, **Josip Mrzljak**, **Mile Bogović**, **Vlado Košić**, **Đuro Hranić**, **Valentin Pozaić**, **Ivan Saško**, **Nikola Kekić** i glavni tajnik Vjekoslav Huzjak.

Na početku zasjedanja mons. Marin Srakić pozdravio je nuncija Cassaria, i zamolio ga da Sv. Ocu prenese pozdrave i izrazi sinovsku odanost svih sudionika tog plenuma i cijele crkve u Hrvatskoj. S posebnom pažnjom pozdravio je Nikolu Kekića - vladiku križevačkog, i zaželio

Piše:

Dr. Augustin FRANIĆ

mu srdačnu dobrodošlicu u časni zbor HBK-a. Sve je prisutne pozdravio biskup dubrovački **Želimir Puljić**, zazivajući na sve blagoslov dubrovačkog parca Sv. Vlaha, koji već deset stoljeća štiti grad.

U toku rada plenuma raspravljen je niz važnih i tekućih pitanja, među kojima su

jedinih tijela HBK, planovi za sljedeću godinu, izvještaj o stanju gradnje nove zgrade HBK, delegati za zasjedanje drugih biskupske konferencije u 2010. itd.

U toku svog boravka posjetili su stratište na otočiću Daksi 21. listopada 2009. prije podne, a poslije podne održali svečanu sv. misu u katedrali.

Okupljene oko spomenika ubijenih na Daksi, a zahvaljujući lijepu vremenu bio ih je priličan broj, pozdravio je predsjednik Udruge Daksa 1944.-1945.. Nakon intoniranja hrvatske himne i pozdravnih riječi predstavnika Grada, dubrovački biskup dr. Puljić obratio se nazočnima:

„Osjećam obvezu i dužnost prije samog molitvenog čina u ime okupljenih vjernika zahvaliti uzoritom kardinalu Bozaniću, nadbiskupu Srakiću, predsjedniku HBK i svim našim (nad)biskupima za ovu molitvenu nazočnost na Daksi, na mjestu stradanja dragih nam sugrađana. Nalazimo se naime, na povijesnome mjestu koje svjedoči o teškom vremenu komunizma, koji s nacizmom i fašizmom predstavljaju tri zlokobne ideologije XX. stoljeća. Opirući se junački tim trima zlima, Crkva je u hrvatskom narodu stekla silno mnoštvo svjedoka kojima se opravdano ponosi.“

Stoga na mjestima njihovog stradanja palimo svjeće, polažemo vijence i upućujemo molitve za njih. Takva su se mesta uvijek posebno obilježavala, a oko njihovih grobova ljudi su se rado okupljali. I mi hrvatski biskupi došli smo danas na ovaj otočić pomoliti se za duše pobijenih one kobne listopadske noći, prije 65 godina (1944.). Želimo ovim pohodom očitovati i iskazati dužno poštovanje pred njihovom žrtvom, koja je postala dragocjenom baštinom naše sadašnjosti.“

posebno pripreme za ulazak Hrvatske u Europsku uniju, problematika prijenosa misa na radiju i televiziji, Papina enciklika „Caritas in Veritate“, prijedlog dokumenta „Svećenička formacija“ ili „Ratio fundamentalis nationalis Croatiae“, prijedlozi i sugestije o proslavi svećeničke godine na razini HBK-a, osvrt na pitanje vezana za provedbu ugovora Svetе Stolice i Republike Hrvatske i dr. Razmotrena su razna izvješća predsjednika po-

Hodočasnici iz južne Hrvatske

Znam da ovo nije ni mjesto, ni prigoda nekoga osobito isticati ili hvaliti. Jer, danas smo svi u pozadini, maleni i neprimjetni, pred moralnom veličinom onih radi kojih smo se okupili. Ali, upravo u ime njih kojima je život ovdje nasilno prekinut, zahvaljujem svima vama nazočnim i svima onima koji njeguju uspomenu na njih: rodbini i prijateljima, svećenicima i redovnicima, te Udrudi Daksa koja u suradnji s Gradom svake godine organizira ove susrete. Pohvalno je što je Grad svojevremeno, gledom na ubojstvo gradonačelnika Niku Koprivice, podigao optužnicu protiv nepoznatog počinitelja i nastanku dviju dokumentarnih knjiga o tom strašnom vremenu. To je onaj dug prema stradalnicima, na što nas je pozvao Ivan Pavao II., kada je rekao neka se učini sve da se ne pusti zaboravu spomen onih, koji su trpjeli za vjeru i Crkvu i potaknuo da se prikuplja dokumentacija, da ne bi ostali nepoznati borci velike Božje stvari.“

Iza tih biskupovih riječi molitvu određenja predvodio je nadbiskup Srakić. Evanđelje je pročitao dr. fra Josip Sopta, provincijal Franjevačke provincije Sv. Jeronima u Zadru, čiji su pripadnici ubi-

Svijeće za nedužne žrtve

jeni i ovdje. Molitvu vjernika predmolio je isusovac o. Jerko Šimić.

Vijence su položili predstavnici Udruge „Daksa 1944/1945“, udruge roditelja poginulih branitelja, koordinacije udruge proisteklih iz Domovinskog rata, Hrvatski domobran, Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, Družba Braće hrvatskog zmaja, Udruga hrvatske domovinske vojske - Podružnice Split, Grada Makarske, HV, MUP-a, Dubrovačko-neretvanske županije. Gradonačelnik Zagreba, M. Bandić, upalio je svijeću, kao i predstavnici spomenutih organizacija. Svijeće su palili i prisutni pojedinci. Između ostalih, nazočni su bili: predsjednik Hrvatskog društva političkih zatvorenika iz Splita - Juroslav Rojnica i tajnik te udruge. Sa zastavom Splitsko-dalmatinske županije i

svojom zastavom došli su predstavnici Hrvatske domovinske vojske - Podružnice Split i Branitelja iz Sinja sa svojom zastavom. Predstavnici Hrvatske domovinske vojske sa svojim predstavnikom Petrom Vulićem i bivšim, a sada počasnim predsjednikom Petrom Tomašom, dolaze već drugu godinu na Daksu.

Poslije podne su biskupi iz crkve sv. Vlaha krenuli u katedralu. U

pratnji biskupa u svečanim odorama bili su članovi Društva festanjula i Bratstva Presvetog Sakramenta, te brojni svećenici. U ispunjenoj Katedrali služena je svečana koncelebrirana sv. misa, koju je predvodio mons. Marin Srakić, koji je pozvao prisutne vjernike na molitvu za sve žrtve, ali i za budućnost naše Domovine. Domaći biskup dr. Želimir Puljić podsjetio je sve nadbiskupe i biskupe na festu sv. Vlaha 1992., kad je Dubrovnik posjetilo 12 biskupa da uliju nadu i ohrabrenje. To su bili teški trenuci za Dubrovnik, koji je bio u srcu cijele Hrvatske. Pozvao je sve prisutne da se pomole za hrvatske branitelje. Poslije mise, gradonačelnik i župan pozvali su sudionike na domjenak u prostorije muzeja Rupe - nekadašnju žitnicu Grada.♦

DAKSA – 65 GODINA KASNIJE

Odmah nakon ulaska u Dubrovnik u listopadu 1944. – a jednako su postupali i pri zauzimanju drugih naselja – jugoslavenski su komunistički partizani odmah prionuli ubijanju političkih protivnika i nepočudnih građana. Na Daksu, otočić nadomak Dubrovnika, između 25. i 27. listopada 1944. odvedeno je nekoliko desetaka uglednih Dubrovčana, među njima sedam katoličkih svećenika. Pobijeni su bez suda (jer, »bilo kako bilo, pobit ih se mora«), pisao je antifašistički prvak Marin Jurjević-Bađa), a osuda je fabricirana naknadno, kad je zločin već bio izvršen.

Radovi na ekshumaciji tijela žrtava započeli su 24. rujna 2009., dva dana nakon što je istražni sudac to dopustio. Tijekom petodnevnih radova pronađeni su ostaci 48 žrtava – jedna više nego što se moglo očekivati prema dosad poznatim

podatcima i popisima – što znači da su na Daksi pokopane i druge, zasad nepoznate žrtve. Postupak identifikacije je započeo, a na temelju jednog prstena s urezanim inicijalima, može se zaključiti da su pronađeni posmrtni ostaci Frane Vojvodića. Što će pokazati identifikacija ostalih ostataka, a što kasnija istraživanja terena, ostaje vidjeti.

Karakteristično je da antifašisti, tj. ideološki sljednici i sljedbenici jugoslavenskih partizanskih zločina o svemu i dalje nastoje šutjeti. Jedino su neki »neovisni mediji« izvoljeli obavijestiti javnost da su »partizani na Daksu sproveli neke važnije dubrovačke ustaše i pogubili ih. Sad će se moći ustanoviti, je li među njima

Prostrijeljena lubanja

ma bilo i nevinih! A takvu zbirku izmišljotina, cinizma i okrutnosti u jednu rečenicu mogu doista sažeti samo oni kojima je brutalni pokolj političkih protivnika normalna, pače poželjna popratna pojava narodne revolucije... (K. M.)

POLITIČKI PROCES PROTIV „ŠUJIČKE GRUPE“ U SVJEDOČENJU STIPANA DUVNJAKA „MEĆAVE“ (I.)

U jeku Domovinskoga, tadašnji hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman, zagovara pomirenje svih opcija i političkih usmjerenja u cilju ujedinjenja svih Hrvata u borbi za slobodu. Ove 2009. se navršilo deset godina od kako je u Hrvatskome (državnom) saboru odbijen prijedlog zakona o lustraciji. Odnosio se on na sprječavanje nositelja nekadašnjih visokih dužnosti u jugoslavenskoj komunističkoj partiji, tajnim policijama, obavještajnoj službi itd., da i danas budu nositelji vlasti i imaju visoka politička mesta. Taj dio prijedloga neki smatraju sporim, s obzirom na to da ga proglašavaju suprotnim Ustavu i zakonima, koji priječe diskriminaciju po političkoj osnovi i zbog slične raširene prakse u europskim zemljama. Osudilo ga je i Vijeće Europe u rezoluciji 1096, kojom lustraciju dopušta samo protiv onih koji su aktivno kršili ljudska prava, a ne protiv svih dužnosnika prethodnoga političkoga sustava.

Lustraciju su svojedobno koristili i stari Rimljan, nazivajući tako obredno čišćenje ili pomirenje, koji su bili važan dio njihova vjerskog kulta. Bilo je to potrebno i nakon događanja kao što su krvoproljeća, babine i dodiri s pokojnikom. U drugim zemljama bivšega istočnog bloka, kao što su Češka, Slovačka, Istočna Njemačka, Poljska, Mađarska, Bugarska, Makedonija i Albanija, ovaj pojam opisuje provjeru državnih službenika i drugih osoba javnog života, na temelju bivših tajnih arhiva na moguću suradnju s komunističkim tajnim službama i sigurnosti.

Potrebu čišćenja sjećanja potvrđuje nam i današnje društveno stanje, jer se mnogo toga nakupilo što ima svoje temelje u prošlosti. Upravo jedan takav slučaj zabilježismo u Bugojnu, kod Stipana Duvnjaka „Mećave“, koji je izravno bio uvučen u politički proces protiv tzv. „Šujičke grupe“. Upoznajmo se s njegovim svjedočanstvom koje smo zabilježili, te čistimo svoje sjećanje od svih otrovnih nakupina iz povijesti hrvatskoga naroda.

Hrvatski domobran od 1941. godine

Stipan Duvnjak „Mećava“, rođen 23. kolovoza 1921. u Šujici, a nastanjen od 1947. godine u Bugojnu, svjedoči nam o svome životnom putu.

«U hrvatsku vojsku – domobrane unovačen sam 1941. u Livnu. Odatile sam otišao u Sarajevo, a potom u Osijek. Potom

Pišu:

Mate TADIĆ &
Želimir CRNOGORAC

kao domobran često idem u Našice, jer su već tada jugoslavenski partizani počeli rušiti željezničke pruge, koje smo mi čuvati. Od tada se sjećam jednoga sukoba s partizanima, u kome je poginuo jedan naš vojnik. Naša vojarna u Osijeku je bila smještena u Pejačevićevu dvorcu. U njoj su se nalazile i ustaše, a samo nas je dijelio zid. Ustaše su bile bolje opremljene od nas domobrana, a imali su i bolju hranu što nam, naravno, nije bilo pravo.

Iz Osijeka sam premješten u Zemun, a potom u njemačko mjesto Pezdirz gdje smo obučavani kao mornarica, a služili smo kao popuna njemačkim mornaričkim postrojbama. Kada su se saveznici iskricali na Siciliju, nas su tamo htjeli poslati, ali nismo htjeli bez naših časnika. U to vrijeme je iz Berlina došao neki visoki časnik njemačke vojske, kome smo odali počast a on nas je nakon toga poslao na ratište u Mariopol i Bežijerc u Rusiju. Koncem 1943. odatile smo se vratili, navodno jer je 'Tito prigorio Paveliću zašto šalje hrvatsku vojsku na Istočnu frontu'. Ubrzo smo se iz Rusije vratili u Zagreb, tu se zadržali tri

do četiri mjeseca, a nakon toga smo otišli na izobrazbu u Francusku.»

U partizanskom zarobljeništvu

«Po povratku iz Francuske, otišao sam u Split te koncem 1944. godine dospio u partizane, jer su me zarobili. U partizanima sam u mornarici ostao tri pune godine u mornarici. Nakon demobilizacije 1947. dolazim doma, naseljavam se u Bugojnu te u siječnju 1949. ženim Mariju rođ. Mihailević iz Livna (rođ. 1925.). Uskoro smo dobili i dijete. U svibnju 1952. završio sam u zatvoru, jer su me u Bugojnu uhitile komunističke vlasti. Odveden sam

Stipan kao učenik u Užicama 1940.

u livanjski zatvor, a nakon jednoga tjedna odveli su me u Mostar u istražni zatvor.

Poslije istrage u Mostaru, koja je trajala tri mjeseca, optužen sam i osuđen za djelo protiv naroda i države. A ja sam na sudjenju u Mostaru, opsovao taj narod u čije ime me sude.»

„Šujička grupa“

«U to vrijeme je izbio sukob između Jugoslavije i Rusije pa se je naša 'Šujička grupa' organizirala da bi bila spremna na raspad Jugoslavije. U vrijeme organiziranja naše grupe, bio sam dobar s glavnim, Jozom Pašalićem, te mu govorio da se tako ne organizira, jer nas ima puno u grupi. Trebalo je najviše biti dva do tri čovjeka, jer ako se otkrije, da ne strada cijela grupa. Meni je prije zatvora UDB-a nudila da budem suradnik, na što sam rekao tadašnjem udbašu Tomislavu Džalti, da ja to ne umijem, jer se nije smjelo reći da ne češ. Međutim, kada me je taj isti Džalto došao zatvoriti, rekao mi je: 'Zato ti nisi htio raditi za nas – UDB-u!'

U Mostaru su nas, nakon završetka istrage, sudili 15. kolovoza 1950. godine, kao pripadnike grupe pod nazivom *Veliko hrvatsko križarsko bratstvo*. Skupa smo osuđeni na 60 godina strogog zatvora s prisilnim radom te 26 godina gubitka građanskih prava.»

U domobranima - Osijek,
25. studenoga 1942.

U mornarici na Baltiku, s Ivanom Plećkom iz Hrvatskoga Zagorja

Presuda Okružnog suda u Mostaru br. K 134/50, izrečena je u ime naroda, a potpisao ju je Manojlo Bulut kao predsjednik Vijeća. U razlozima osude se kaže:

«Krivi su: optuženi Pašalić Jozo i Duvnjak Ante preko Nevjestačić Joze u Livnu stupili u članstvo terorističke organizacije 'Hrvatsko križarsko bratstvo' i nakon što su od spomenutog Nevjestačića Joze, kao člana vrhovnoga zapovjedništva ove terorističke organizacije oforme grupu u Šujici. To su učinili na taj način što su kroz pojedinačne sastanke sa ostalim optuženim ove upoznalo optuženi Pašalić o postojanju i ciljevima ove terorističke organizacije i primio ih u organizaciju, a ostali optuženi što su stupili u ovu organizaciju, te što su članovi ove organizacije održali ilegalni sastanak u hanu Stipčević Duška na kome su čitali i upoznali se sa zakonskim pravilima 'VHK'B' i zakletvom zapovjednika i članova ove organizacije, te se tom prilikom saglasili i o potrebi prikupljanja oružja u cilju izvršenja zadataka ove terorističke organizacije i podizanju ustanka za rušenje i preuzimanje vlasti u svoje ruke u momentu kada bude napadnuta naša zemlja s polja, to što su prikupljali i davali novčane priloge za uspješnije djelovanje ove organizacije.

Dakle u zemlji organizovali i postali članovi udruženja sa ciljem da se putem nasilja obori i ugrozi postojeće društveno i državno uređenje u FNRJ – čime su počinili krivično djelo iz čl. 3. 8 Zakona o krivičnom djelu protiv naroda i države, a u vezi s čl. 27. OKZ pa se za to djelo po čl. 4 istog Zakona osuđuju...»

(nastavit će se)

DRUŠTVO ZA OBILJEŽAVANJE GROBIŠTA RATNIH I PORATNIH ŽRTAVA VARAŽDIN: ZA OSNIVANJE MUZEJA HRVATSKIH STRADANJA

Povodom devete obljetnice rada Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, koje je osnovano 20. rujna 2000., održan je zajednički sastanak Izvršnoga i Nadzornog odbora. Na njemu je npravljena analiza dosadašnjeg djelovanja, a prihvaćen je i plan nastavka aktivnosti na obilježavanju grobišta i utvrđivanju žrtava stradanja.

U analizi je naglašeno da je, zahvaljujući aktivnostima udruge, na grobištima i stratištima Varaždinske i Međimurske županije postavljen desetak spomen-križeva, pod kojima se svake godine održavaju komemoracije i dani sjećanja, a uspostavljena je suradnja i sa sličnim udrugama u Hrvatskoj i inozemstvu (među ostalima, i s udrugom Daksa iz Dubrovnika, Hrvatskim društvom političkih zatvorenika, udrugom Hrvatski domobran, Počasnim bleiburškim vodom i Društvom za ureditev zamolčanih grobova iz Ljubljane, kao i Komisijom vlade Republike Slovenije za uređenje grobišta Slovenije). Uspostavljena je suradnja i s predstvincima američke vojske koji utvrđuju potankosti stradanja vojnika SAD-a u Hrvatskoj, s kojima je održan sastanak u Varaždinu 25. travnja prošle godine. Tu su predstavnici varaždinskog društva upoznati s aktivnostima koje američka vojska poduzima u cilju dostojnog ukopa posmrtnih ostataka stradalih američkih vojnika poginulih u mirovnim operacijama, a o posjetu predstavnika američke vojske obaviještena je i Vlada Republike Hrvatske.

Najnovijom je sastanku istaknuto kako je u organizaciji Društva i po nalogu suda kod Gornjeg Hrašćana izvršena ekshumacija posmrtnih ostataka više desetaka žrtava poratnih likvidacija, koje su na ovo stratište dovožene iz smjera Varaždina i na nekoliko mjesta pokapane na sjevernoj strani nasipa, a nakon iskapanja te su ostatke odvezli djelatnicima MUP-a na Odjel patologije bolnice u Čakovcu. Tamo čekaju nalaz sudskog vještaka. Istraživanja su izvedena na duljini od petsto metara, u lipnju mjesecu, a da bi se tijela žrtava u potpunosti ekshumiralo, potrebno je istražiti još nekoliko lokacija na pet kilometara dugome nasipu. Društva planira posmrtnе ostatke žrtava dostoјno pokopati, a sve ostale predmete nađene kod iskapanja, žice kojom su žrtve bile vezane, ostatke pribora za jelo, češljeve, gumbe, cipele i dijelove obuće i odjeće, te ostale predmete pohraniti, kako bi poslužili kao izlošci u budućem Muzeju hrvatskih stradanja, koji će se otvoriti u Varaždinu.

S tim u svezi poslan je zahtjev Vladi Republike Hrvatske za dodjelu jedne zgrade u napuštenoj vojarni u Optujskoj ulici, a kao najpodesnija predlaže se zgrada zapovjedništva, ispred koje su 1945. godine bili smješteni zarobljeni ranjenici dopremljeni iz pričuvne vojne bolnice u Jalkovcu, koji su kasnije život završili na nekom od desetaka stratišta u gradu i okolici.

Muzej hrvatskih stradanja obuhvaćat će prikupljenu građu o poginulim hrvatskim vojnicima u doba I. svjetskog rata, međuratnog razdoblja 1918.-1941., stradanja u Drugome svjetskom ratu, te progone i likvidacije žrtava u poratnom razdoblju, kao i poginule i stradale u Domovinskom ratu. Zamolba za dodjelu prostora napuštenoj vojarne odaslana je 3. rujna, a radi dostojanstvenog odnosa prema svim žrtvama i stradalima na području Varaždinske županije, ustrojen je uređivački odbor za izdavanje Žrtvoslova Drugoga svjetskog rata i porača Varaždinske županije, koji će obuhvaćati popis evidentiranih grobišta i popis žrtava stradalih, poginulih, ubijenih i nestalih, kao i aktivnosti Društva na obilježavanju mesta stradanja prešućenih hrvatskih žrtava.

Franjo TALAN

Zgrada u Optujskoj ulici u Varaždinu kao mogući muzej

O. SEBASTIJAN (ROK) ŠANTALAB, FRANJEVAC – ŽRTVA JUGOSLAVEN- SKOGA PARTIZANSKOG ZLOČINA

Među više stotina mučenika – hrvatskih svećenika, redovnika i redovnica ubijenih u vrijeme Drugoga svjetskog rata i porača, nalazi se i ime o. Sebastijana (Roka) Šantalaba, franjevca.

Rođen je 21. srpnja 1913. u Crkovcu, župa Kamenica kod Lepoglave, od roditelja Vida i Terezije rođene Šantalab. Brojne su bile tadašnje obitelji. Majka je Tereza imala tri sestre i tri brata, od kojih se jedan nije vratio iz Prvoga svjetskog rata. Otac Vid također se ne vraća iz Prvoga svjetskog rata, a u obitelji je ostalo pетero djece. Na krštenju je dobio ime Rok. U Kamenici pohađa i završava osnovnu školu, a šest razreda klasične gimnazije polazi u Franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu. U franjevački red stupio je 1933. na Trsatu i dobio ime Sebastijan. Nakon završenog novštva nastavlja gimnaziju u Varaždinu, koju završava ispitom zrelosti 1936. Bio je nadaren i odlikovao se glumačkim sposobnostima, a na studiju teologije u Zagrebu izvrstan je tenor u pjevačkom zboru. Teologiju studira i u Schwazu u Austriji. Za svećenika je zaređen u Salzburgu 1939. godine. Mladi svetu misu služi na balgdan sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 1939., u župi Ivanska kod Bjelovara. Diplomirao je 1941. na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Vojni rok je služio u Sarajevu. Nakon studija posvećuje se službi vjeroučitelja. U Zagrebu je duhovni pomoćnik u župi Svetе Obitelji, te vjeroučitelj na Šegrtskoj školi, a godine 1941. – 1942. vjeroučitelj u Virovitici. U Bjelovar dolazi iz Virovitice 1942. kao zamjenik vjeroučitelja Državne realne gimnazije i tu djeluje do 1945.

Zbog pomanjkanja zemlje i siromaštva, godine 1936. više se obitelji iz Crkovca seli u okolicu Bjelovara. Njegova obitelj kupuje zemlju s kućom u selu Utiskani. U isto selo dolaze i dvije sestre njegove majke s obiteljima. Bili su to vrijedni i marljivi ljudi i brzo

Piše:

Daniel ŠANTALAB

su oformili napredna seoska gospodarstva. Moj otac Stjepan i njegova majka Tereza bili su brat i sestra, te bi on prilikom dolaska u Kamenicu boravio kod nas (kod svog ujaka), otkud ga se i sjećam. Odlazio bi u Kamenicu radi službe Božje, a mi kao mlađi bili smo uz

Fra Sebastijan Šantalab

njega kod obavljanja dnevnih molitava. Bio je poštovan i cijenjen u obitelji i kod rodbine, jer je prvi završio visoke škole i postao franjevac svećenik.

U ratno i poratno vrijeme bilo je u obitelji Tereze Šantalab više tragičnih događaja. Već 1943., prilikom organiziranog bijega osuđenika iz zatvora u Bjelovaru, ubijen je stariji Sebastijanov brat Stjepan. Kao dežurni stražar povjerovalo je osuđenicima da im doda vode u sobu. Pao je kao žrtva, kako bi se osuđenici domogli ključeva i lakše pobjegli. Iza njega ostala je udovica Dora s četvero malodobne djece. U srpnju, točnije 20. srpnja 1945. mučen je i ubijen u šumi Lug o. Sebastijan (Rok) Šantalab u

32. godini života. Cijela obitelj bila je stalno nadzirana od organa OZZN-e pod sumnjom da surađuje s neprijateljima „narodne vlasti“. Prilikom pojave letaka u gradu Bjelovaru protiv komunističke vlasti, odmah je osumnjičen Stjepan ml., sin pokojnog Stjepana. Osuđen je i bio na izdržavanju kazne u radnom logoru „Kajzerica“, gdje je obolio i imao posljedice cijeli život. Imao je status političkog zarobljenika. Već je pokojni više od 20 godina.

O mučenju i smrti o. Sebastijana Šantalaba postoje zapisi u više knjiga, gdje su opisane uglavnom sve žrtve stradale od komunističkog režima – svećenici – redovnici i redovnice, kao i suradnici – pomagači u vjerskim obredima. Spominje ga knjiga Stjepana Kožula „Martirologij Crkve zagrebačke“ i „Svećenici bjelovarskog kraja“, te opsežna knjiga don Ante Bakovića „Hrvatski martirologij XX. stoljeća – svećenici – mučenici Crkve u Hrvata“. Ranije su o tim događajima pisali o. Ivan Damiš i o. Paškal Cvekan, franjevcu.

Evo najvažnijih opisa o mučenju i ubojstvu o. Sebastijana Šantalaba, franjevca u Bjelovaru:

U mjesecu travnju 1945. franjevci i intelektualci posebnim su vlakom morali napustiti Bjelovar. Iz franjevačkog samostana odlaze franjevci Lujo Lojan i Sebastijan Šantalab, dok je franjevac Ferdo Gassmann ostao u Bjelovaru. Odmah po svršetku rata franjevci Lujo i Sebastijan vratili su se u Bjelovar. Za o. Sebastijana se zna da je bio uvečer 14. lipnja 1945. uhićen i zatvoren. Prigodom ispitivanja bio je optužen od strane nekog Ivana Golubića, da je u Bjelovaru nastojao organizirati ustaško – križarske terorističke skupine, a po nagonu svog provincijala Modesta Martinčića, što je bila namještena gruba laž i izmišljotina kako bi se lakše počelo s mučenjem i ispitivanjem. S njim u celiji

bio je nekoliko dana i **Ivan Pintarić** iz Garešnice s još 7 osoba. Pintarić svjedoči da je o. Sebastijan Šantalab bio optužen da „kvari omladinu“ i da je bio svjestan kako će ga ubiti. Sve je u čeliji ispovjedio i odriješio. Za o. Sebastijana se znade da je 20. srpnja 1945. ubijen bez suda u šumi Lug i bačen u masovnu grobnicu.

Matija Vlahovec, tada kapelan u Bjelovaru, svjedoči da je vršnjak sa studija Sebastijanu Šantalabu. On ga je upozorio da se makne iz Bjelovara u neki drugi samostan, jer su ga teretili da je kriv što je neki učenik bio otpušten iz gimnazije. On je smatrao da nije kriv i da nema razloga bježati iz Bjelovara. Vlahovec mu je rekao: „Nije važno jesli kriv ili ne, dosta je da netko na tebe pokaže prstom i bit ćeš kriv.“ Tako je i bilo. Jedna vjeroučenica, komunistički usmjerena, koja ga je mrzila, iz osvete ga optužuje i zatražila je glavu svog vjeroučitelja. Završio je svoj život s 32 godine, dan prije svog rođendana.

Nova jugoslavenska komunističko – partizanska vlast nemilosrdno je likvidirala intelektualce, posebno svećenike vjeroučitelje i vojne dušobrižnike. Da bi prikrila te zločine, komunistička lažna propaganda širila je i pisala o njima grube laži i besmislice. U tu svrhu izdana je 1946. knjiga „Dokumenti o protunarodnom radu i zločinima jednog dijela katoličkog klera“. Tko je čitao ovu knjigu, mogao se uvjeriti da je puna grubih laži, izmišljotina i vješto iskonstruiranih manipulacija. U razgovoru sa svećenicima, koji su ga poznavali ili prijateljevali s njime, svi su isticali veliku sposobnost i široko obrazovanje o. Sebastijana (Roka) Šantalaba. Bio je ponos obitelji i rodbine, kao i župe Kamenica, odakle je krenuo u pozvanu misiju katoličke vjere. Kad je stigla tužna vijest u njegovo rodno mjesto Crkovec u srpnju 1945., bila je velika tuga i plać njegove rodbine. Neka ovih nekoliko redaka bude spomen na našega o. Sebastijana Šantalaba, franjevca koji je položio svoj život i podnio mučeničku smrt za Hrvatsku i Katoličku crkvu. •

NAŠA PRIČA: ODRASTANJE

Piše:

Nedjeljka JEMRIĆ

Moj tata nije bio uza me dok sam odrastala. Je li me gledao s neba kad sam, sva dotjerana u čipkanoj haljini s plavom ružom u struku, išla na maturalni ples? Mama je bila uza me. Koliko se samo trudila da njezina jedinica bude lijepa... Poneki tata vodi kćer do oltara kad se udaje, ali mog tate nije bilo, jer su ga odveli kad sam imala samo tri godine.

Sigurna sam da je čuo moj plač i moje dozivanje da se vrati, ali mu nisu dopustili. Nije bio kraj mene, da me tješi kad je mama umrla, kad sam od tuge pala u nesvijest kraj njezina odra.

Ostale smo same. Mama je toliko patila! Ujutro je morala ići na posao, a poslije podne na prisilan rad. Mene u kući nitko nije smio čuvati, jer sam bila dijete neprijatelja. Izvršili su konfiskaciju naše imovine, a onda su nas deložirali iz stana pa smo morali iseliti u neki podrum ili u Lički Osik, jer za nas nije bila mjesto u Zagrebu.

Kad se tolike nedaće sruše na dijete, onda ono traži utočište kod oca. A moga tate nije bilo.

Bilo je Tijelovo 1945., kad su po njega došli uniformirani ljudi s oružjem i odveli ga zauvijek. Kasnije sam doznala da je to bio 31. svibnja, naravno četvrtak. Tata se upravo vratio sa svete mise. Tako mi je mama rekla. Njegova zadnja sveta misa. Tijelovo! Vječni spomen na Isusovu muku i smrt, i njegovu ljubav prema ljudima. Bila sam tako mala. U dječjim očima bio je strah, jer ljudi koji dolaze s oružjem u kuću, odvode ti tatu, twoju sigumost, to ne može biti dobro. Rekli su mi da sam noćima plakala i dozivala ga. Mama ga je uspjela vidjeti još samo jednom. Samo preko zatvorske ograde!

Ja sam se nakon toga dugo bojala uniformiranih ljudi. Kad bih ugledala neku osobu u odori, skrivala bih se iza mame. A kad sam bila odrasla, bježala sam što dalje od njih, jer se u mene uvukao strah i pomisao da bi i meni mogli nešto učiniti, i odvesti me da se više nikada ne vratim.

Tatu sam često sanjala. Lice mu nikad nisam vidjela. A kako bih ga se i sjećala, kad je strah te tijelovske večeri bio duboko u meni. I mraka sam se bojala! A od kaputa koji je visio na sobnim vratima, ja sam u mraku zamišljala nekoga zločestog čovjeka koji bi i mene mogao odvesti u nepovrat.

Mama je pak obilazila urede "narodne vlasti" i tražila tatu. Bez uspjeha! Bio je lipanj 1945. Na Zrinjevcu je bilo puno žena. Čekale su da im kažu gdje su njihovi najmiliji: očevi, muževi, braća, rođaci...

Odgovarali su im kao i mojoj mami: "Likvidirani su!"

Ljudi se "likvidiraju". Baca ih se ranjene, žive u Jame. Na žive ljudi baca se živo vapno! Bez ikakvih obilježja, bez suđenja! Tako je bilo i s mojim tatom. Imao je samo 32 godine. Mama nije dobila ni izvadak iz Matice umrlih. Kasnije, kad nam je trebao taj dokument, ja sam ga pošla izvaditi. Od završetka rata već je bilo prošlo trideset godina. Bila sam udana i već i sama majka. Trebala sam ići na sud. Sudac je bio "emotivna osoba". Jer, kad me je zapitao, kad je moj tata stradao, ja sam puna ljutnje i jada odgovorila: "Partizani su ga odveli od kuće i ubili!" Na to je odgovorio da tako ne može napisati, te da mora navesti da je stradao prilikom povlačenja iz Zagreba. Oni su ga "povlačili" kao i tisuće drugih. Bez suđenja! Završili su tko zna u kojoj jami.

Došla je 1991.! Mama je ranije umrla. A ja sam, puna vjere, mislila da će konačno doznati gdje mi je tata. Otišla sam u arhiv. Dala sam tamo sve podatke, vjerujući da će barem saznati gdje mogu zapaliti sviđeću. No, bez rezultata! Nisu imali niti jedan trag mog oca. Tata nije bio u vojnoj formaciji, a mama i ja smo se morale iseliti iz Zagreba, jer tu za nas nije bilo mesta. Već tada su neki novi ljudi ušli u naš stan, spavalni u našem krevetu, vozili tatin motor, obukli njegovo odijelo koje je ostalo u ormaru kad su ga odveli od kuće...

Kršćanski je oprostiti! Ali, kako zaboraviti tugu, kako slušati da sam dijete neprijatelja? Kako podnijeti uvrede, ponizjenja? No, uza me je uvijek bilo dobrih anđela koji su me čuvali, i koji me i danas čuvaju i paze! •

CRTICE IZ HRVATSKE FINANCIJSKOPRAVNE PROŠLOSTI (II.)

Kao što je prikazano, **Boppe** je na više mjestu zabilježio ondašnje ustrojstvo sustava javnih prihoda i istodobno sustava javnih rashoda. Primjetno je da ukazuje na obvezu plaćanja poreza koja se zbog nedostatka novca najčešće vršila u naturi. Naturalna obveza sastojala se u obvezi rada na izgradnji i održavanju javnih objekata (cesta, mostova...). Iako je takva radna tlaka ondašnjim krajšnicima teško padala, ipak su je prihvaćali, jer nisu imali novaca kojim bi se iskupili, iako je poreznim obveznicima bila ostavljena mogućnost otkupa svojih dana tlake «za prilično nisku cijenu». Posebno je zanimljiv primjer plaćanja zemljишnog poreza u naturi, na način da su zadruge morale isporučivati vojničke odore, kao i demografske posljedice koje bi izazvalo remećenje postojećeg sustava isporuke tih vojničkih odora. Naime, tada je stvarna vrijednost odore na tržištu bila znatno veća od vrijednosti po kojoj je vlast cijenila odore koje su im zadruge isporučivale kao naturalnu zamjenu umjesto poreza. Da se pristupilo nemogućnosti zamjene tih odora za zemljistični porez, i umjesto toga nametnula zadrugama novčana obveza plaćanja poreza, zbog nemogućnosti skupljanja tolikog iznosa novca zadruge bi financijski propale te bi se morale iseliti. Završno je ukazao na problematičnost ubiranja tog istog poreza, navodeći da bi se, kada tih problema ne bi bilo, moglo ubrati gotovo dvostruko više zemljističnog poreza.

Grga Novak : Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća (I. i II. dio), Split, 2004.

Grga Novak (1888.-1979.), hrvatski je povjesničar, profesor povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. On je u svojim djelima posebice obradivao prošlost južne Hrvatske odnosno Dalmacije. Baveći se tim pitanjima, Novak je napisao i knjigu *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, koja se sastoji od dva dijela. Prvi dio bavi se razdobljem od samih početaka do 1409. godine kada je

Piše:

Prof. dr. sc. Nikola MIJATOVIĆ,

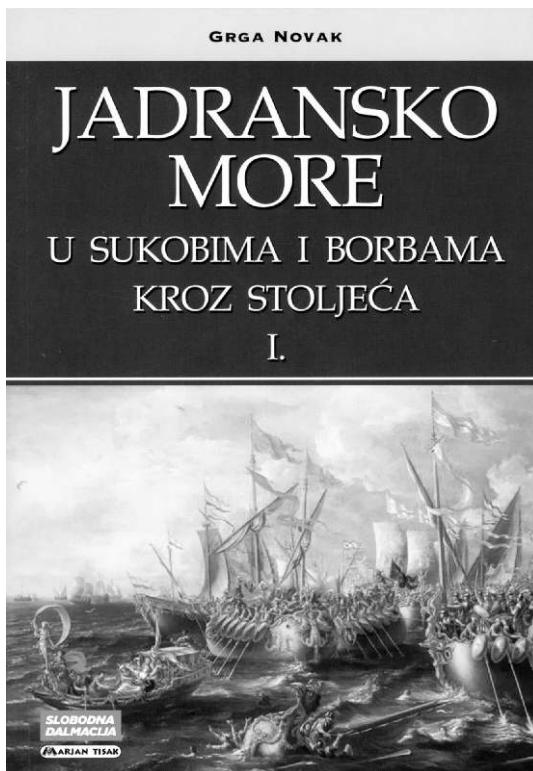
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

kralj Ladislav Napuljski za 100.000 dukata prodao Dalmaciju Veneciji. Drugi dio bavi razdobljem od 1409. godine do Drugoga svjetskog rata. U Prvom dijelu Novak ne navodi značajnije podatke koji bi se mogli upotrijebiti prilikom pisanja ovoga rada. Zato u Drugome dijelu Novak na više mesta spominje teme financijskopravne naravi.

vidbenom pogledu; Kotor je obećao tom prilikom Dubrovniku da će nastojati spriječiti eventualni rat srpskog kralja na Dubrovnik, a u svakom slučaju o takvoj namjeri pravodobno obavijestiti Dubrovnik. Druge odredbe odnose se na izmjeničnu i zajedničku navigaciju i trgovinu, *oslobodenje carine* (naglasio N. M.) dubrovačkih brodova i trgovaca u Kotoru, *oslobodenje i eventualno plaćanje carine* (naglasio N. M.) na robu Kotorana u Dubrovniku itd.

Novak dalje ističe pravnu osnovu slobodne trgovine s Turcima, koja je Dubrovčanima osigurala gospodarski razvitak u stoljećima koja su nadolazila. Na str. 94. govori kako su Dubrovčani nakon pada Bugarske i Srbije, gledajući unaprijed i uviđajući opasnost od turske najeze, godine 1442. sklopili s Turskom «ugovor koji je osnova cijelom dubrovačkom životu sve do 1807. godine». Čineći godišnji rashod odnosno danak u visini od 500 dukata, «Dubrovnik je dobio slobodu i zaštitu trgovine u svim zemljama koje Turci osvojile. Taj se danak vremenom povećavao i dosegao maksimalnu svotu od 12.500 zlatnih ugarskih dukata. Svake godine je dolazio svečano poslanstvo iz Dubrovnika na Portu da ga donese, sve do 1699. godine, tj. do Mira u Karlovima, a poslije toga, sve do 1805., slao je Dubrovnik to poslanstvo svake treće godine».

Novak u nastavku na str. 99. ističe kako je u XVI. stoljeću u Dubrovačkoj Republici bilo do 5.000 mornara, koji su mogli biti uzeti kao plaćenici, zatim kao «entegari» i «na dio». Mornari koji su radili «na dio» imali su polovinu cjelokupnog čistog dobitka od prodane robe, dok su «entegari» imali pravo na trećinu dobiti. Dio dobiven na taj način dijelio se potom među mornarima razmjerno njihovu broju. Zanimljivo je primijetiti i postojanje *carinskog oslobođenja* za određenu skupinu osoba. Naime, mornari na većim brodovima imali su pravo sa sobom donijeti iz inozemstva «1/2 star (167 kg) robe za koji nije trebalo platiti carinu».

Govoreći o Dubrovniku na više mesta, Novak na str. 91. navodi da je 26. prosinca 1257. Dubrovnik sklopio ugovor prijateljstva između Dubrovnika i Kotora, na osnovi kojega «dubrovački trgovci *nisu plaćali nikakve carine* (naglasio N. M.) u Kotoru, a kotorski su uživali isti privilegij u Dubrovniku. Dubrovčani su 11. svibnja 1274. dobili od grada Ferma privilegij da ne plaćaju carine ni u gradu Fermo ni u luci Sv. Jurja. Petog lipnja 1279. Dubrovnik je proširio svoj ugovor prijateljstva s Kotorom i u političkom, trgovackom i u plo-

Završno se ukratko dotiče i prihodovne strane fiskalnog sustava Dubrovačke Republike. Istim je Dubrovnik najveću korist crpio «od trgovine solju koja je u kasnije doba bila državni monopol. Solane na Ratu (Pelješcu), a osobito u Stonu i Cavatu, nisu davale onoliko soli koliko je državi bilo potrebno za trgovinu sa zaleđem, pa se sol dovozila iz Albanije i Italije. Svaki dubrovački brod je morao svake tri godine jedanput da doveze besplatno za državu jedan teret soli. Zbog soli imao je Dubrovnik mnogo borbi i muka, ali je korist koju je iz tog crpio bila velika. *Godišnji prihod od soli bio je prosječno 40.000 dukata* (naglasio N. M.).».

Novak samo navodi neke od raznih ugovora kojima su Dubrovčani osigurali brojne pogodnosti prilikom obavljanja trgovine s nekim državama i gradovima. Tako govorio o oslobođenju od plaćanja carine dubrovačkih brodova i trgovaca u Kotoru, ali istodobno govorio o možebitnom plaćanju carine na robu Kotorana u Dubrovniku. To ukazuje na nepostojanje uzajamnosti pod istim uvjetima (nauštrb Kotorana), ali Novak ne govorio ništa o razlozima tome.

Opisujući dubrovačke ugovore s drugim državama odnosno gradovima, Novak posebnu pozornost iskazuje trgovini s Turskom, navodeći pritom ugovor o slobodnoj trgovini iz 1442. godine, koji je Dubrovniku osigurao nesmetanu trgovinu s turskim krajevima sljedećih stoljeća, sve do 1805. godine odnosno pada Dubrovnika pod francusku vlast. Vidljivo je da je tijekom više od tri i pol stoljeća taj rashod višestruko porastao, od 500 dukata na 12.500 dukata godišnje. Razlog tome treba tražiti, po svoj prilici, kako u gubitku vrijednosti novca, tako i u porastu dobitka koji je Dubrovnik ostvarivao od slobodne trgovine, a Turska, uviđajući takav napredak, želi i sama poveći dio «kolaka». Zanimljivo je primijetiti da je Dubrovnik sve do sklapanja mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine svake godine slao izaslanstvo radi plaćanja danka, a nakon toga, kad polako dolazi do pada turske moći, to isto čini svake treće godine. Novak ništa ne govorio o tome je li ta podudarnost slučajna ili nije. Završno se ističe carinsko oslobođenje koje je vri-

jedilo za mornare na velikim brodovima, kao i jedna prihodovna stavka Dubrovačke Republike – prihodi od državnog monopola trgovine solju. Novak se, prema tome, u dijelovima svoga rada dotaknuo kao prihodovne, tako i rashodovne proračunske strane Dubrovačke Republike, iz čega čitatelj može nazrijeti obrise dubrovačkog proračuna.

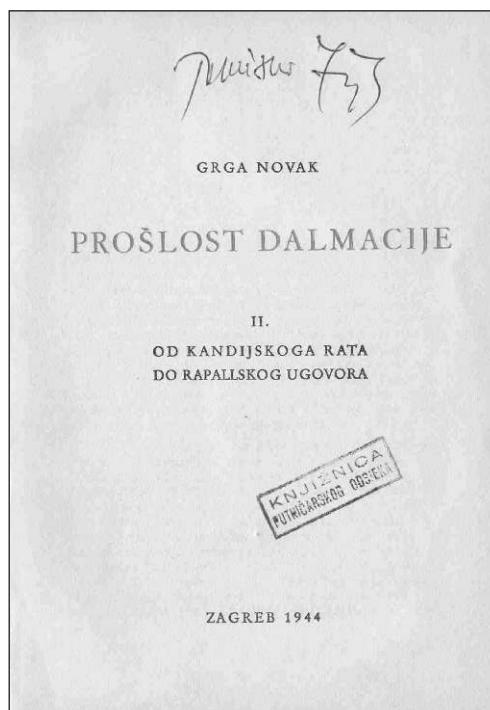
Poseban dio Drugog dijela čini poglavljje koje govorio o djelovanjima na Jadraru za vrijeme francuske vladavine, točnije, međusobni odnos Francuza koji su bili formalni vlastodršci Dalmacije, i Engleza koji su nastojali tu premoć osporiti, po potrebi i oružanim putem. U to je doba

kopnene Dalmacije, pa je uskoro brojio do 12.000 stanovnika... sve su kuće bile punе stranaca, a kad više nije bilo mjesta u kućama izvukli su brodove na kopno i stanovali u njima. Engleski jezik čuo se posvuda... a svi Višani, od kojih su do tada mnogi nosili narodnu nošnju, počeli su se oblačiti na engleski način i govoriti engleski».

Konačno se Englezi odlučiše na vojno zauzimanje cijelog Visa, što i učiniše 24. travnja 1812. Prema Novaku (str. 144.), «Vis je tada bio engleski u punom smislu riječi. Kako poslije uklanjanja francuskih činovnika nije bilo na Visu nikakve civilne vlasti... bjehu osnovani prvostupanjski i prizivni sud... sudilo se po mletačkim zakonima i hvarskom statutu, za postupak je uzet austrijski postupovnik, a za stvari maloljetnika, crkovinarstva i javne dobrotvornosti uzete su Dandolove uredbe». Ustrojavanje engleske vlasti za posljedicu je imalo stvarni procvat Visa. Pored sudstva, «uspostavljen je lučki i zdravstveni ured, ured za aprovizaciju i uređeno je finansijsko stanje nove upravne jedinice «Vis» (naglasio N. M.). Tu su bili prihodi: prihodi komunalnih dobara; 6% od najma koji se dobivao od kuća unajmljenih strancima; porez na kavane i biljare; takse zdravstvene i lučke tonaže i sidrarine; izvozne i uvozne carine itd. (naglasio N. M.)» O visini tih prihoda dovoljno govoriti činjenica da je «tada bilo u Visu do 7000 stranaca, da su brodovi neprestano dolazili, tako da su se prihodima mogli ne samo pokrivati upravni troškovi, nego se s viškovima moglo mnogo toga izgraditi». Na Visu Englezi ostaju sve do 19. srpnja 1815., kada ga predaju Austriji.

Iz navedenog vidljivo je da je zauzimanje Visa od strane Engleza za posljedicu imalo cijelovitu izgradnju civilne vlasti, između ostalog, i sustava javnih prihoda ondašnjega Visa, a vjerojatno je postojao i određeni rashodovni sustav, o čemu se Novak izravno ne izjašnjava. Promatraju li se ondašnji prihodi, uočava se njihova raznovrsnost, te postojanje određenih prihoda koji i danas pod istim ili sličnim imenom postoje ili su sve donedavno postojali u suvremenim fiskalnim sustavima.

(nastavit će se)

posebno značajan bio Vis kao centar iz kojega su Englezi krijumčarili robu po Dalmaciji i dalje. Iako su Francuzi u to doba bili formalni vladari Visa i nisu dopuštali krijumčarenje, nisu imali dovoljno moći to krijumčarenje stvarno i suzbiti. Zahvaljujući toj nemoći Francuza, «krijumčari su bez opasnosti razvijali svoju djelatnost i dovozili kolonijalnu i englesku robu na Vis, odavde na dalmatinsko kopno, a preko njega dalje u Tursku i Austriju. Vis je iz dana u dan rastao... i od tog malog ribarskog i ratarskog mjeseta posta uskoro centar cijelokupne krijumčarske trgovine između dalekih zemalja i Jadranskog primorja i njegova zaleđa. U Vis je sada došlo na tisuće trgovaca iz Engleske, Italije, Njemačke i same

USPOMENE BOŽIDARA KOVAČEVIĆA

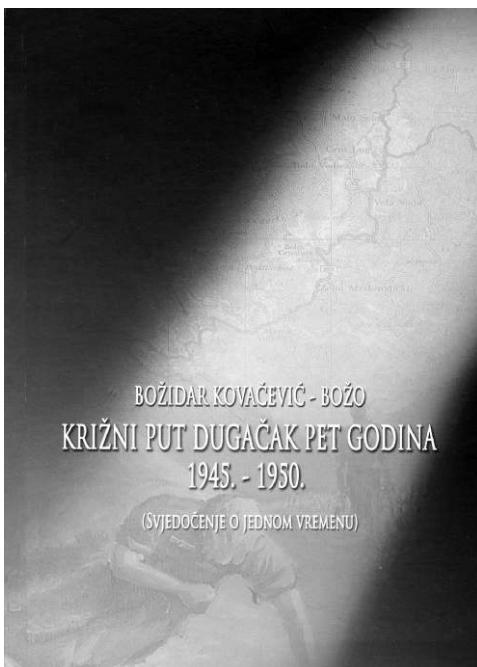
Karlovačka podružnica Hrvatskoga društva političkih zatvorenika – jedina koja uz središnjicu objavljuje i vlastito glasilo – objavila je novu knjigu. Riječ je o uspomenama **Božidara Bože Kovačevića**, ranijeg urednika, a od 1998. dopredsjednika podružnice, koje su objavljene pod naslovom *Križni put dugačak pet godina 1945.-1950.* (*Svjedočenje o jednom vremenu*), 103 str., bez mjesta i godišta izdanja (Karlovac, 2009.).

Knjigu je pisac podijelio u tri dijela: «Do Bleiburga i natrag», «Karlovački kazamatni» i «U logorima». Naslovi dijelova jasno govore o sadržaju. U prvoj je opisano povlačenje karlovačke i uopće hrvatske mladeži prema Austriji u svibnju 1945., preko izručenja do križnog puta i smještaja u logoru Prečko, nadomak Zagreba. Drugi dio obrađuje karlovačke zatvore u ljeto 1945., te tamošnju redarstvenu i sudsku istragu kojoj je pisac bio podvrgnut prije suđenja, a u trećem dijelu Kovačević opisuje logore u kojima je izdržavao kaznu: Prolom, Glinu, Veliku Pišanicu, Viktorovac (Sisak), KPD Lepoglavu i Suhu Rječinu.

Posebnu je pozornost Kovačević posvetio i opisu nekolicine pojedinaca koji su na nj ostavili dublji dojam, a specifičnost knjige jest i inkorporiranje nekoliko tekstova drugih robiša, koji su objavili svoje uspomene što se u tim dijelovima podudaraju s Kovačevićevima (**Ante Prlić-Prle, Edo Špehar**). U tekst je uv-

rštena i izvrsna, upravo antologijska Kovačevićeva pjesma «Lepoglavski nokturno»: *Crtica do crtice / niže se na sivom, / vlažnom zidu / mračne samice. / Dani to su dugi. / Ah, jedan samo / od njih / kada prođe, tad znam da / dva su prošla: / jedan robije / a drugi životu.*

Iako bi bilo neprofesionalno ne primijetiti kako se lekturi ima što predbaciti (bivši robiši koji nisu pomrli, nego su – «izumrli», «isljednik», «upravnik», «vjerovatno», «Riječina» i sl.), što je – nažalost – česta, da ne kažemo beziznimna boljka ovakvih publikacija (a zašto, ne zna se!), knjiga općenito zасlužuje visoku ocjenu. Kovačevićeve su uspomene izvrstan prilog hrvatskom memoarskom štivu i doprinos proučavanju stradanja Hrvata nakon Drugoga svjetskog rata. A koliko je krhko ljudsko sjećanje, zorno pokazuje autorov opis bojazni dijela lepoglavskih robiša u rujnu 1947., koji su prevoženi iz Lepoglave u drugi logor (ispostavilo se, u logor Suha Rječina u Gorskom kotaru), doživjele kao da ih – prema piscu – vode na Goli otok. U rujnu 1947. godine... (T. J.)•

Dr. Augustin Franić: KPD STARA GRADIŠKA: MUČI- LIŠTE I GUBILIŠTE HRVAT- SKIH POLITIČKIH OSUĐENIKA

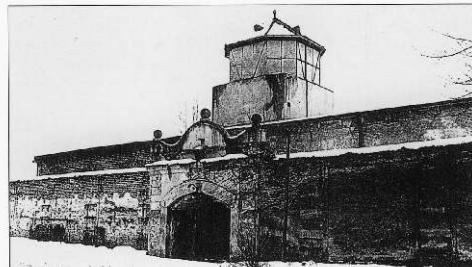
Nakladnik: **Hrvatsko društvo političkih zatvorenika,
Podružnica Dubrovnik**

- 302 stranice, ilustrirano
- povijest kaznionice Stara Gradiška
- potanki podaci o osuđenicima koji su prema službenoj evidenciji umrli u KPD Stara Gradiška, njih 187, od čega 11 svećenika;
- podatci o 122 ubijena hrvatska politička osuđenika;
- pobijene skupine i naručena umorstva
- djelovanje jugoslavenske obavještajne službe u KPD Stara Gradiška
- podatci o svećenicima koji su robijali u KPD Stara Gradiška (ukupno 262, od kojih je 11 umrlo, a 251 kaznu izdržao)
- sažetci na stranim jezicima

Knjiga se može nabaviti u Hrvatskome društvu političkih zatvorenika, Zagreb, Vojnovićeva 15, po cijeni od 100,00 kuna.♦

DR. AUGUSTIN FRANIĆ

KPD STARA GRADIŠKA mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika

K R U G Z A T R G

Gradska inicijativa za povratak imena Kazališni trg zagrebačkom trgu nazvanom imenom komunističkog diktatora maršala Tita

17. studenoga 2009.

Članovima / zainteresiranim

Poštovane gospođe, poštovana gospodo, najavljujemo da će se sljedeći javni prosvjed Kruga za trg održati

**u četvrtak, 10. prosinca 2009. u 11.00 sati
na zapadnoj strani Kazališnog trga,
s obiju strana tramvajske pruge.**

Stojeći s našim znakovima na pločnicima, uz kolnik, još ćemo jednom zatražiti da se ime jugoslavenskog komunističkog zločinca ukloni iz Zagreba i Hrvatske. Obvezuje nas trajno sjećanje i privrženost prema ljudima koje je Titov režim izložio patnjama i smrti.

Obavijesti: Kordinacijski odbor Kruga za trg: Zorka Zane, tel. 098/9684192; dr. Željka Znidarčić tel. 098/1991276; Zdravka Bušić, 098/1726143; Josip Miljak, tel. 091/4811367; Maja Runje, tel. 4668137 i 091/9578969; Ante Beljo, tel. 4846123; Branimir Petener, tel. 091/5388661; Željko Tomašević, tel. 091/ 7255746; Cika Mikolčić, tel.: 091/7835938. •

POBIJENI HRVATSKI POLITIČKI UZNICI - MOLIMO POMOĆ I SURADNJU

Znatan je broj hrvatskih političkih uznika u prvoj i drugoj Jugoslaviji svojim životom platio borbu za hrvatsku državu: ubijeni su na izdržavanju kazne ili su uslijed te kazne brzo skončali. Većina njih je danas potpuno zaboravljena, a praktično po nikomu od njih ne zovu se ulice, ustanove, škole...

Komu danas nešto znači ime Andželka Capeka ili Marijana Hrvoja, Tomislava Vidovića ili Tome Dumančića? A radi se o ljudima koji su pali, da bismo mi mogli živjeti u slobodi!

Nasuprot tomu, brojne institucije i javni prostori nose imena po njihovim intelektualnim ili stvarnim egzekutorima. To jasno govori o stanju u Hrvatskoj.

Pokušajmo to promijeniti! Pokušajmo održavati svijest o našim suradnjacima i suborcima koji su platili najskuplju cijenu za hrvatsku slobodu i državno neovisnost!

Uredništvo *Političkog zatvorenika* želi u svakome idućem broju bar po jednu stranicu posvetiti ubijenim i umorenim hrvatskim političkim uznicima. Radi toga pozivamo njihove obitelji, prijatelje, rodbinu i suborce, da nam dostave fotografije i osnovne podatke o njima. Fotografije na zahtjev vraćamo! Zahvaljujemo na suradnji i pomoći!

P O Z I V

**bivšim političkim zatvorenicima,
njihovoj djeci, rođacima i
prijateljima
za
donaciju zvona crkve sv.
Mihovila u Staroj Gradiški**

Nakon šezdesetak godina općinsko središte Stara Gradiška opet će imati crkvu, kao i nekad posvećenu sv. Mihovilu. Kao što je svima poznato, jugoslavenske su vlasti natjerale osuđenike logora Stara Gradiška, među njima i svećenike, da golim rukama sruše crkvu koja se nalazila na mjestu gdje je danas zgrada općinske uprave.

Za zvona na obnovljenoj crkvi potrebno je prikupiti 80.000 kuna. Jedno od tri zvona sa zvonika nove crkve zvonit će (jecati odnosno brecati) svakog dana navečer, za uzroke koji su prošli logor Stara Gradiška, ali i za pokoj duša svih hrvatskih političkih uznika. Pozivam vas da **uplatom na račun HDPZ. s naznakom «Za zvona u Staroj Gradiški»**, skupimo novac za naše zvono i da se svi okupimo sljedeće godine 28. ožujka – na Cvjetnicu - na otvorenju i blagoslovu nove crkve sv. Mihovila.

Alfred OBRANIĆ, predsjednik

ISPRAVAK

Uz osmrtnicu Nikole Krstelja, objavljenu u br. 210 *Političkog zatvorenika* (rujan 2009.) , previdom je označeno da je pok. Nikola bio član sisačke podružnice HDPZ-a. U stvari, bio je član Podružnice Dubrovnik. Ispričavamo se zbog nehotične pogreške. (Ur.)

U SPOMEN

MILE DOŠEN

umro 26. listopada 2009.
u 95. godini života

Laka mu bila hrvatska zemlja!

IN DIESEM HEFT

Anlässlich des Jahrestages der Fall der Berliner Mauer, veröffentlichte die Kroatische Bischofskonferenz Iustitia et Pax eine Erklärung, in der das Verhältnis zwischen der kroatischen Öffentlichkeit zum Kommunismus, Faschismus und Nationalsozialismus bewertet. Während die Verurteilung des Faschismus und Nationalsozialismus allgemein anerkannt und selbstverständlich ist mit dem Kommunismus ist es, nach Auffassung der Kommission, etwas anderes. Es gibt in der Tat in den Medien und der Öffentlichkeit systematische Versuche, den Kommunismus als eine akzeptable Form des Totalitarismus vorzustellen. Zu diesem Zweck werden kommunistischen Symbole relativiert und sogar oft in einem positiven Licht dargestellt. Die Verbrechen des Kommunismus werden verschwiegen oder zu verharmlost. Solche Formen des Verhaltens sind ethisch völlig inakzeptabel und rufen in den kroatischen Nationalwesen neue Teilungen und neue Frustrationen hervor.

* * *

Zum gleichen Komplex gehören auch die Predigten des Erzbischofs von Zagreb, Kardinal **Josip Bozanić**, die in dieser Ausgabe veröffentlicht werden. Kardinal Bozanić, zelebrierte nämlich im Mai 2007. hl. Masse auf dem Bleiburger Feld (Süd-Österreich), von wo angloamerikanischen Truppen 1945 große Anzahl von kroatischen militärischen und zivilen Flüchtlingen unter dem Messer der jugoslawischen Kommunisten ausgeliefert haben. In seiner Predigt verurteilte Kardinal Bozanić das Verbrechen auf das schärfste und betonte deutlich, dass dieses Verbrechen wie alle anderen Verbrechen die im Namen der politischen oder nationalen Ideen, Rasse oder Klasse verübt wurden, die gleiche Verurteilung verdienen. In diesen Herbsttagen führte Kardinal Bozanić den Zagreber Klerus auf einen Pilgerweg nach Jasenovac, wo sich zwischen 1941 bis 1945 das Lager unter der Aufsicht der nationalistischen Regierung des Unabhängigen Kroatischen Staates befand. Bei gleicher Gelegenheit, besuchten die Priester mit dem Kardinal das Zuchthaus Stara Gradiška, wo nach 1945 Tausende von kroatischen politischen Häftlingen und vor allem die große Zahl der katholischen Priester eingekerkert waren. Die Wallfahrt endete mit dem Besuch in Petrinja, einer kleinen Stadt in Zentral-Kroatien, die 1991/92 das Opfer der

großserbischen Aggression und Besetzung war. In Anbetracht, dass alle drei Predigten des Kardinals (Bleiburg, Jasenovac, Petrinja) ein Ganzes machen in denen alle Verbrechen und alle totalitären Tendenzen gezeigt und verurteilt werden, veröffentlichen wir sie in Gänze.

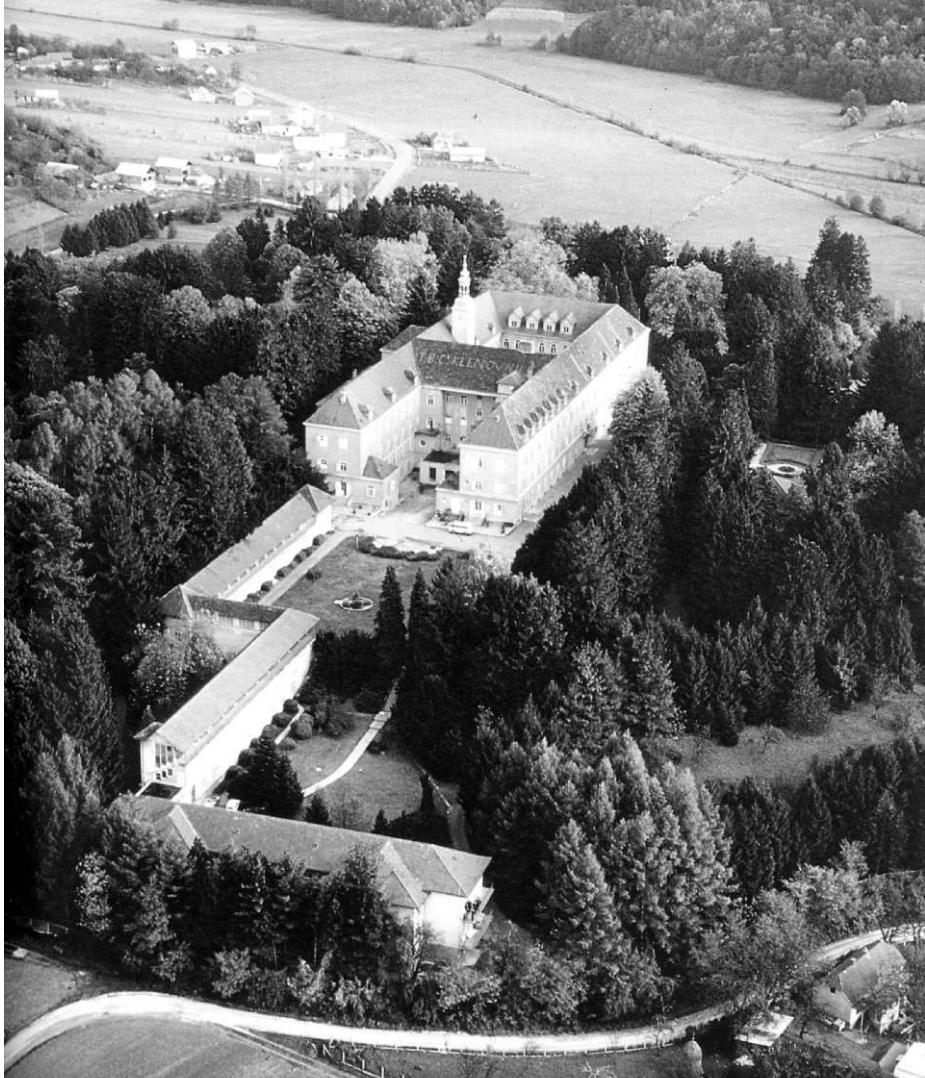
* * *

In dieser Ausgabe veröffentlichen wir mehrere memoirischen Artikel über das Leid der Kroaten, als Einzelpersonen und Gruppen. **Mate Tadić** und **Želimir Crnogorac** veröffentlicht Erinnerungen des **Stjepan Duvnjak**, **Nedjeljka Jemrić** schreibt über ihr Aufwachsen ohne Vater, den die jugoslawischen kommunistischen Partisanen weggeschleppt haben als sie drei Jahre alt war, **Danijel Šantalab** schreibt über **Pater Sebastian Šantalab** einem Priester der 1945 getötet wurde. **Dr. Augustin Frančić** berichtet über die Gedächtnisfeier an Orsula und auf Daksa,

in der Nähe von Dubrovnik, wo die jugoslawischen Kommunisten im Herbst 1944. schreckliche und massenhafte Verbrechen begangen haben. **Franjo Talan** erinnert auf die Gedächtnisfeier im Norden Kroatiens und fordert den Bau eines Museums des kroatischen Leidens.

* * *

Über den kroatischen Vaterlandskrieg, anlässlich des 18. Jahrestages der Besetzung der ostkroatischen Stadt Vukovar, schreibt **Miroslav Gazda** (*Serbische Verbrechen in Voćin 1991*), und daran erinnern noch mehrere literarische Beiträge, darunter *Brief an den kroatischen Soldaten* von renommierten Schriftsteller und Romancier **Vjekoslav Caleb**, sowie Lieder des **Vojislav Sekelj** und **Hrvoje Hegedušić**. Darüber hinaus mehr Artikel beschäftigen sich mit der aktuellen Situation in Kroatien. •

Schloß Klenovnik

IN THIS ISSUE

On the occasion of the fall of the Berlin Wall, the *Iustitia et Pax* Commission of the Croatian Bishops' Conference has published a public announcement about its view on the attitude of the Croatian public towards communism, fascism and national socialism. While the condemnation of fascism and national socialism is generally accepted and taken for granted, the things are different with communism, as observed by the Commission. Namely, there have been systematic attempts to in the media and the public to present communism as a more acceptable form of totalitarianism. To that end, communist symbols have been relativised, and they are often even presented in a positive light. The crimes of communism are either elided or diminished. Such forms of conduct are ethically completely unacceptable, and cause new divisions and new frustrations within the Croatian national being.

* * *

The homilies of the Archbishop of Zagreb, Cardinal **Josip Bozanić**, which are published in this issue, belong in fact to the same whole. In May 2007, Cardinal Bozanić was serving mass at the Bleiburg Field (Southern Austria), from where the Anglo-American forces, in 1945, delivered an enormous number of Croatian

military and civilian refugees to the butchers of Yugoslav communists. In his homily, Cardinal Bozanić fiercely condemned that crime, and emphasised clearly that it, just as all other crimes committed in the name of national idea, race or class, deserves the same condemnation. This autumn, Cardinal Bozanić led the pilgrimage of the Zagreb clergy to Jasenovac, where in the period 1941-1945, there was a camp controlled by nationalist authorities of the Independent State of Croatia. On the same occasion, the priests accompanied the Cardinal at the Stara Gradiška penitentiary, where after 1945 thousands of political prisoners were confined, including many catholic priests. The pilgrimage ended with the visit to Petrinja, a small town in Central Croatia which in 1991-92 was a victim of the Greater-Serbian aggression and occupation. Considering that all three Cardinal's homilies (Bleiburg, Jasenovac, Petrinja) in fact make one whole, which points finger at all crimes and all and all totalitarian tendencies, we are publishing them in full.

* * *

In this issue we publish several memoir articles about the sufferings of Croats, individuals and groups. **Mate Tadić** and **Želimir Crnogorac** publish memoirs of

Stjepan Duvnjak; Nedjeljka Jemrić writes about his childhood without father, who was taken away by the Yugoslav communist partisans when she was three years old, **Danijel Šantalab** writes about **f. Sebastijan Šantalab**, a priest killed in 1945. **Dr. Augustin Franić** reports about commemorations at Orsua and Daksa, in the vicinity of Dubrovnik, where Yugoslav communists committed horrible massive crimes in autumn 1944. **Franjo Talan** writes about the commemoration for the victims in Northern Croatia and gives the initiative for the construction of the Museum of Croat Sufferings.

* * *

Miroslav Gazda writes about the Homeland War in Croatia, on the occasion of 18th anniversary of the fall of Vukovar, a town in the Eastern Croatia (*Srpski zločini u Voćinu 1991, Serbian Crimes in Voćin in 1991*); and as a reminder of it, there are several literary supplements, among others, a Letter to the Croatian soldier by a well-known novelist and story writer **Vjekoslav Kaleb**, and poems written by **Vojislav Sekelj** and **Hrvoje Hegedušić**. Beside that, a number of texts deal with the current situation in Croatia. •

Lobor Castle

TITO MASSACRE OF 150,000 TOLD BY CROAT PRIEST

BY ROY GIBBONS

An eye-witness to some of the horrors that followed the mass slaughter and "death march" of 150,000 defenseless Croatians reported massacred last summer in Yugoslavia by Tito's Partisans arrived in Chicago yesterday.

He is the Rev. Vendelin Vasilj, O. F. M., who confirmed previous accounts of the tragedy related in an interview with the Rev. T. A. Benkovic, an American born Catholic priest, whose story was first published in THE TRIBUNE Jan. 31.

At the Franciscan home, 4851 Drexel blvd., Father Vasilj, 36, a graduate of the Sorbonne in Paris and noted as a scientist and author whose exposure of communistic ideology caused him to be condemned to death in absentia by Tito's soviet sponsored followers, described the massacre as "the worst single letting of human blood in modern history."

The Rev. Vendelin Vasilj

Masses Flee to Slovenia

Wholesale butchery of the Croatians, including old men, women, and children, he said, reached its peak last May 14 thru 20 after the massed columns of humanity had fled from Zagreb, capital of Croatia, to Dravograd, Slovenia.

The marching throngs, with Tito's Red guerrillas in pursuit, Father Vasilj said, constituted a mass exodus of the population which had been assembling in Zagreb for many days from all parts of the country. Refugees choking the escape route to Dravograd, 120 miles to the north, he said, numbered some 600,000 civilians, including most of Croatia's intellectual classes and approximately 150,000 soldiers belonging to the regular army and the militia.

Father Vasilj, who was born in Croatia and taught philosophy there in the Franciscan monastery at Mostar, did not accompany the Croatians who fled afoot, but preceded them as chaplain of a hospital train made up of 20 cars, which he said were loaded to capacity, mostly with women and children, 300 of whom were seriously ill.

Train Attacked Repeatedly

Travelling north, he recalled that the train was attacked repeatedly by the Partisans.

Meanwhile, he recounted, the civilians and soldiers who had been following on foot and fighting off Partisan attacks on the coaches, turned east out of Maribor to Dravograd, where they found no Americans but only British soldiers.

The British, Father Vasilj charged, induced most of the Croatian troops to lay down their arms and then turned over the troops and the civilians to the waiting Partisans, who gave the British a receipt for their prisoners in the form of a pledge

VUKOVAR

Stoji grad!

Pod kišom čelika, ognja i smrti

**Gdje paklena sila svoj zadnji ples vrti
Stoji grad!**

Stoji grad!

**Vječan ko narod ponosno stoji
I posljednje dane dušmanu broji**

Vukovar!

**Iz majčinog krika sloboda se rađa
I uskoro bijela zaplovit će lađa
Do sunca**

**Iz krvi i bola niknut će cvijeće
I nikada narod zaboravit ne će
Vukovar!**

Stoji grad!

HRVOJE HEGEDUŠIĆ

(rujan 1991.)